

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

14. 3. 1986. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLVIII • 150 ДИН. • БРОЈ 1785

НОВИ ЗАШТИТНИЦИ ЗЕМЉЕ:

МАНДРАК, ФАНТОМ, ФЛАШ ГОРДОН И НЕКИ НОВИ КЛИНЦИ

Фирма

Веровати или не!

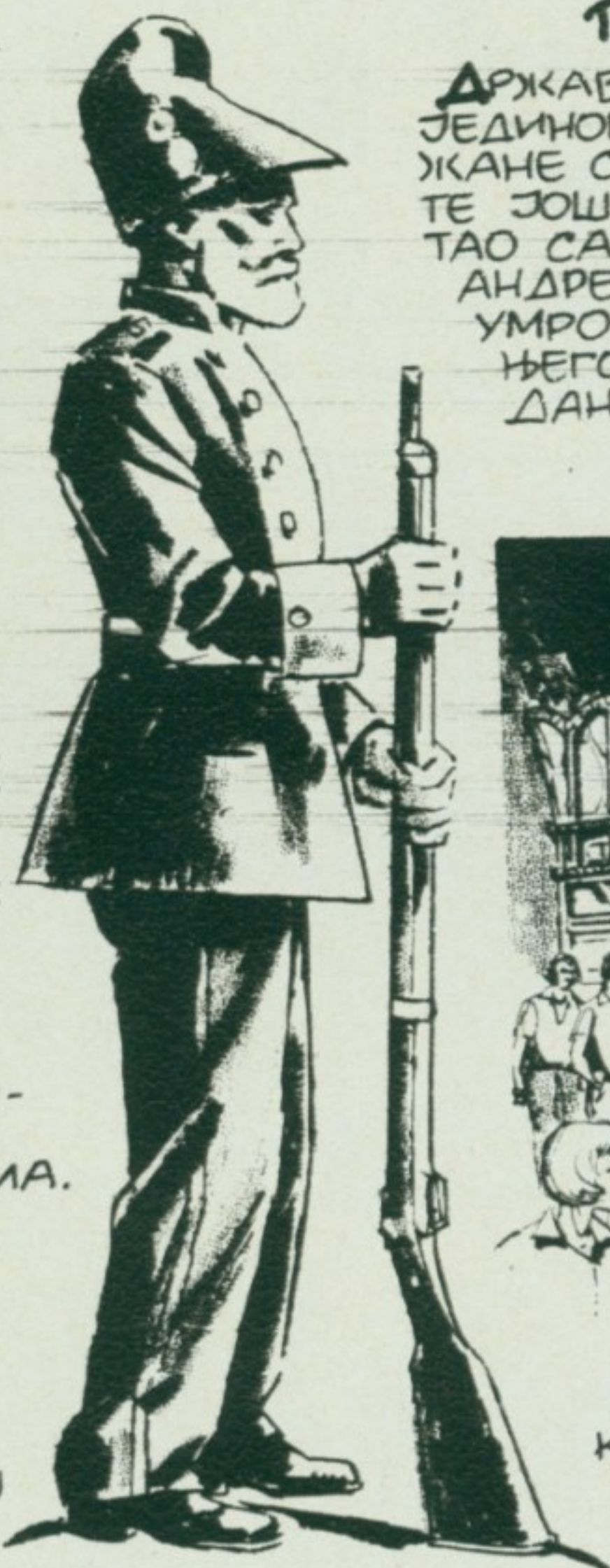

ПЕГАВА ХИЈЕНА

ЈЕДНА ОД НАЈОПАСНИЈИХ АФРИЧКИХ ГРАЂИВИЦА НАПАДА И ЉУДЕ И ЖИВОТИЊЕ. ОНА ХАЛАПЉИВО ПОЈЕДЕ ЧИТАВ ПЛЕН ЗАЈЕДНО СА КОЖОМ И КОСТИМА.

ДИЈАМАНТИ

СЕ РАЗВРСТАВАЈУ ПО БОЈИ, КВАЛИТЕТУ, ВЕЛИЧИНИ И ОБЛИКУ. ПОСТОЈИ 5000 ВРСТА ДИЈАМАНТА А ЈОШ НИСУ ПРОНАЂЕНА ДВА ИСТА.

Воштана армија

ДРЖАВИЦА ЛИХТЕНШТАЈН ИМА ЈЕДНОГ ЈЕДИНОГ ВОЈНИКА И ТО ОД ВОСКА. ОРУЖАНЕ СНАГЕ СУ У ОВОЈ ЗЕМЉИ УКИНУТЕ ЈОШ 1867. ГОДИНЕ, А У СЛУЖБИ ЈЕ ОСТАО САМО ЈЕДАН ВОЈНИК ПО ИМЕНУ АНДРЕАС КЕБЕР. КАДА ЈЕ АНДРЕАС УМРО У 95. ГОДИНИ, ИЗРАЂЕНА ЈЕ ЊЕГОВА ВОШТАНА СТАТУА КОЈА И ДАНАС „ЧУВА“ ТВРБАВУ ВАДУ.

НАЈВЕЌИ АУТОМАТ ЗА КОЦКАЊЕ

НАЛАЗИ СЕ У КАЗИНУ „ЧЕТИРИ КРАЉИЦЕ“ У ЛАС ВЕГАСУ. ТЕЖАК ЈЕ ТОНУ, ДУГАЧАК ШЕСТ, А ВИСОК ТРИ МЕТРА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

● ● ● јапански ветеринар Ујама одлучио је да за свог помоћника узме мајмуна. Дошао је до закључка да његови пацијенти, пси и мачке, много лакше подnose лечење и примате инјекцију када се налазе у наручју његовог љубимца мајмуна Сузуке.

● ● ● четири млада Швајцарца, по занимању сајције, израдила су, уз помоћ лупе, најмањи шах на свету. Странице шаховске табле дугачке су 12 милиметара, а фигуре су широке милиметар. Пешаки су високи 1,5 милиметара, ловци 2, краљица 2,3 а краљ има 2,5 милиметара. Младићи се надају да њихов рекорд неће баш тако лако бити надмашен јер им је за израду оваквог шаха било потребно четири године мукотрпног рада.

● ● ● двадесетшестогодишњи Енглеz Тери Коул у стању је да читавих петнаест секунди на врху браде држи шеснаест пластичних сандука за боце поређаних један на други.

● ● ● Креб, мало село у Тексасу, донедавно није имало председника општине. Једанаестогодишњи ученик Брајан Цицерман је у бакалници, у центру места, одлучио да организује

изборе. Свих тридесет житеља Креба дошло је на гласање и једногласно су изабрали малог Брајана. Већ годину дана он успешно решава проблеме свог села.

● ● ● Јапанац Тенчи Јосмизава већ шездесет три године сакупља кутије од шибица из це-

лог света. Он данас има збирку од 621.795 кутија, а нада се да ће та цифра достићи милион.

● ● ● печени кромпир употребљава се у народној медицини за болести срца, а свеж сок исцеђен од розе сорте против чира у стомаку. Исти сок одличан је и за гастритис с повишеном киселином, слабу пробаву (по 100 грама пола сата пре оброка), а

препоручује се и за опекотине, и екцеме. Кромпиров цвет снижава крвни притисак, а ако се напарите над кромпиром који се кува – кијавица ће брже проћи. Недавно је откривено и једно ново једињење у кромпир – соланин – које се показало изванредно у борби против алергије.

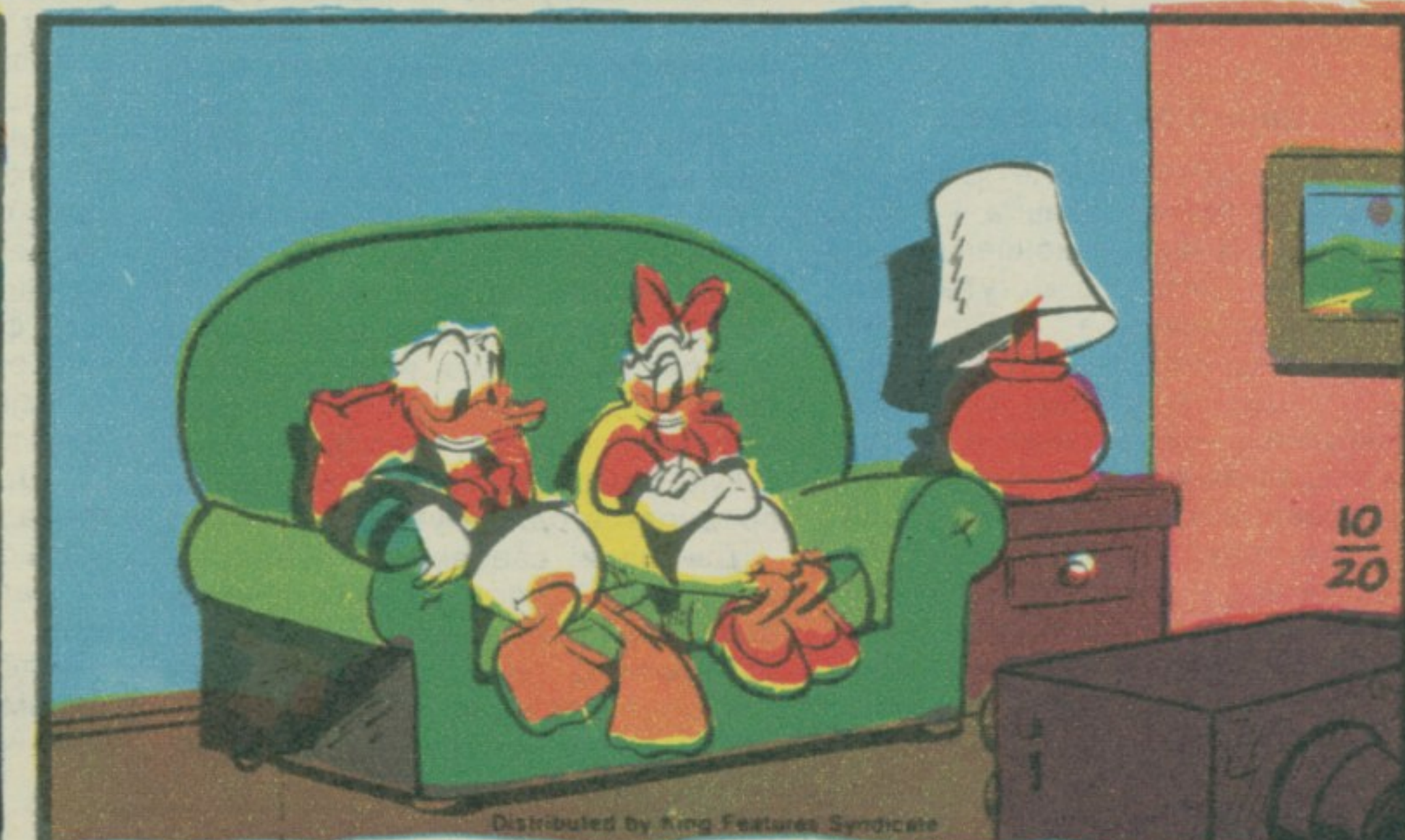
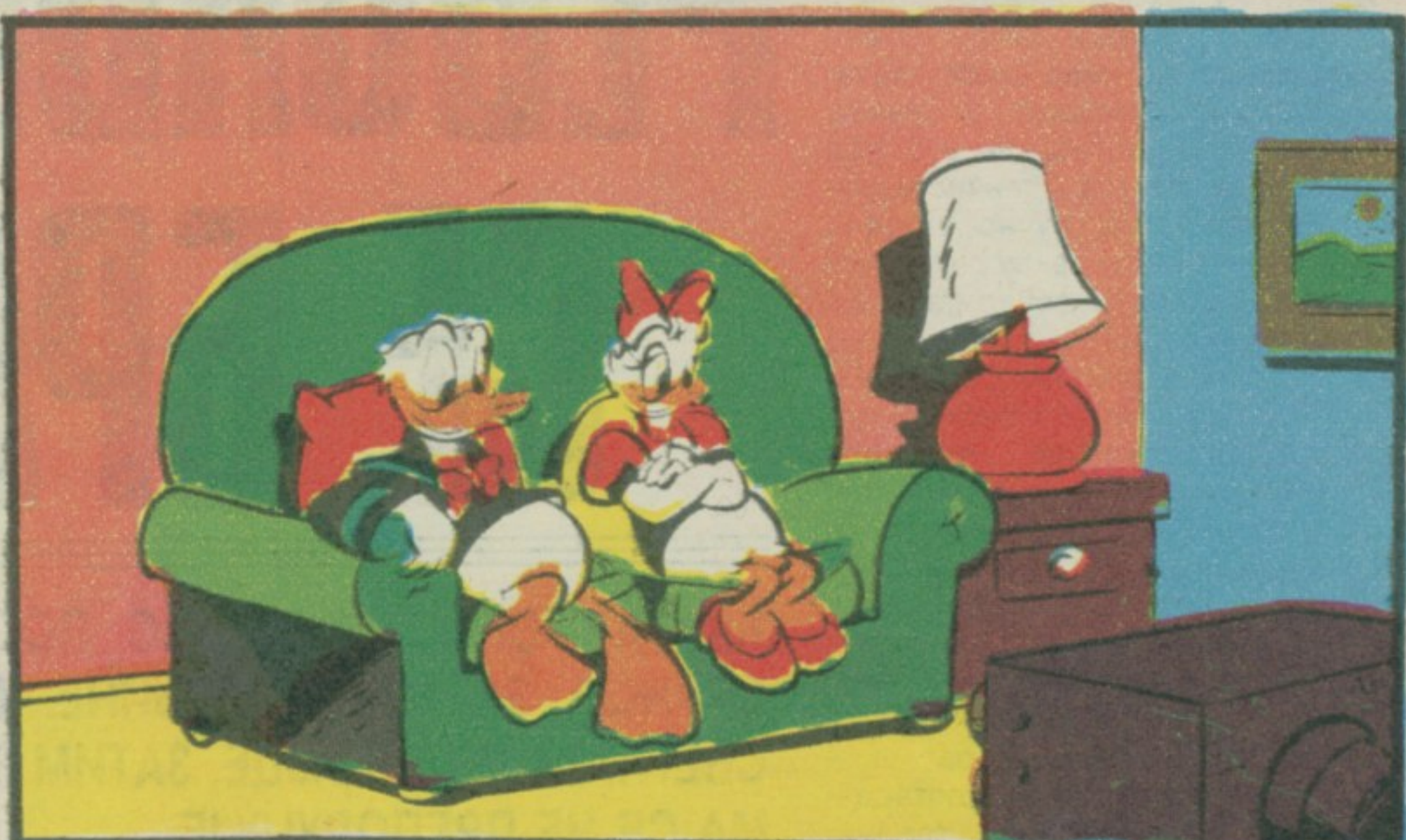
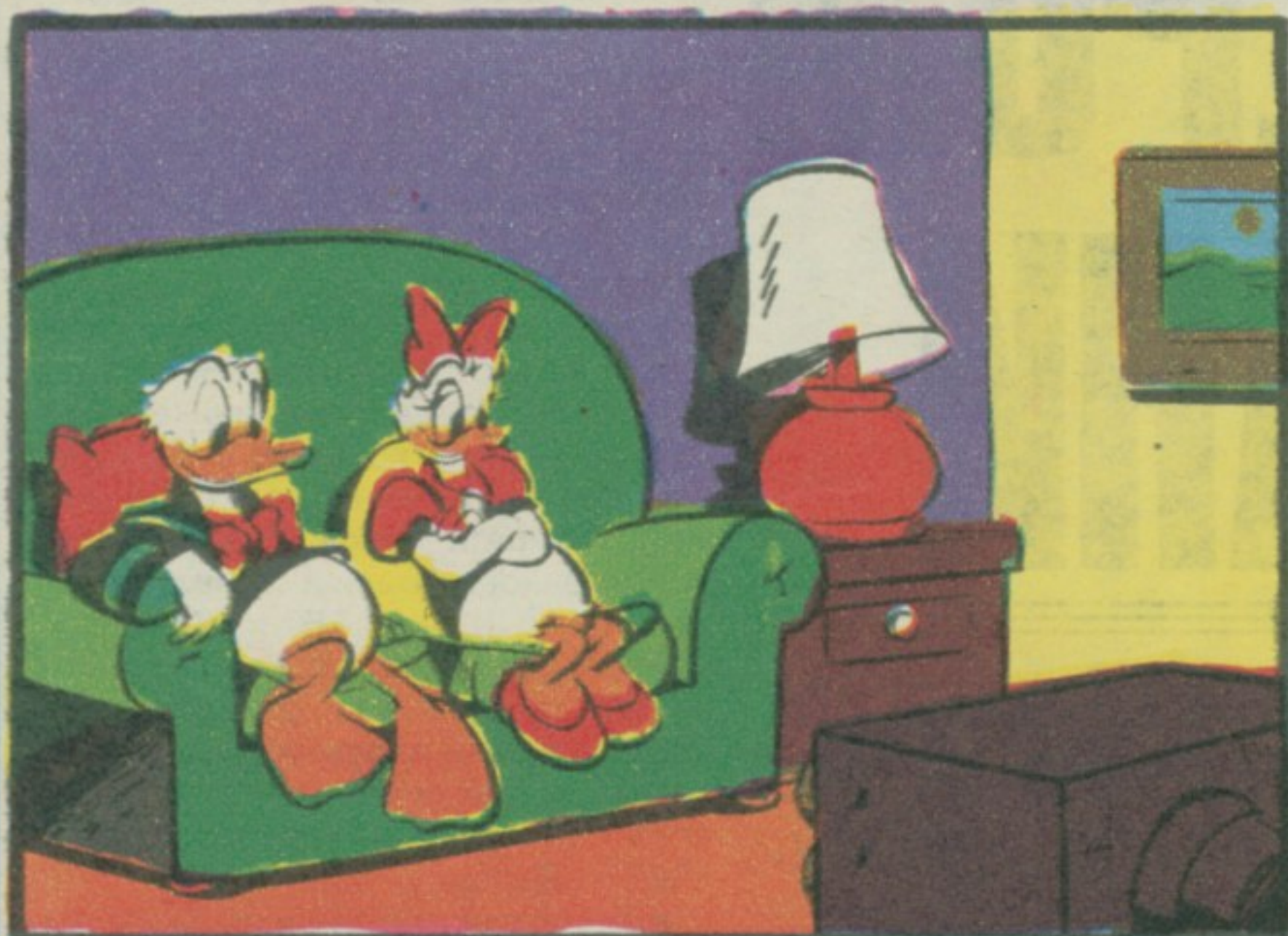
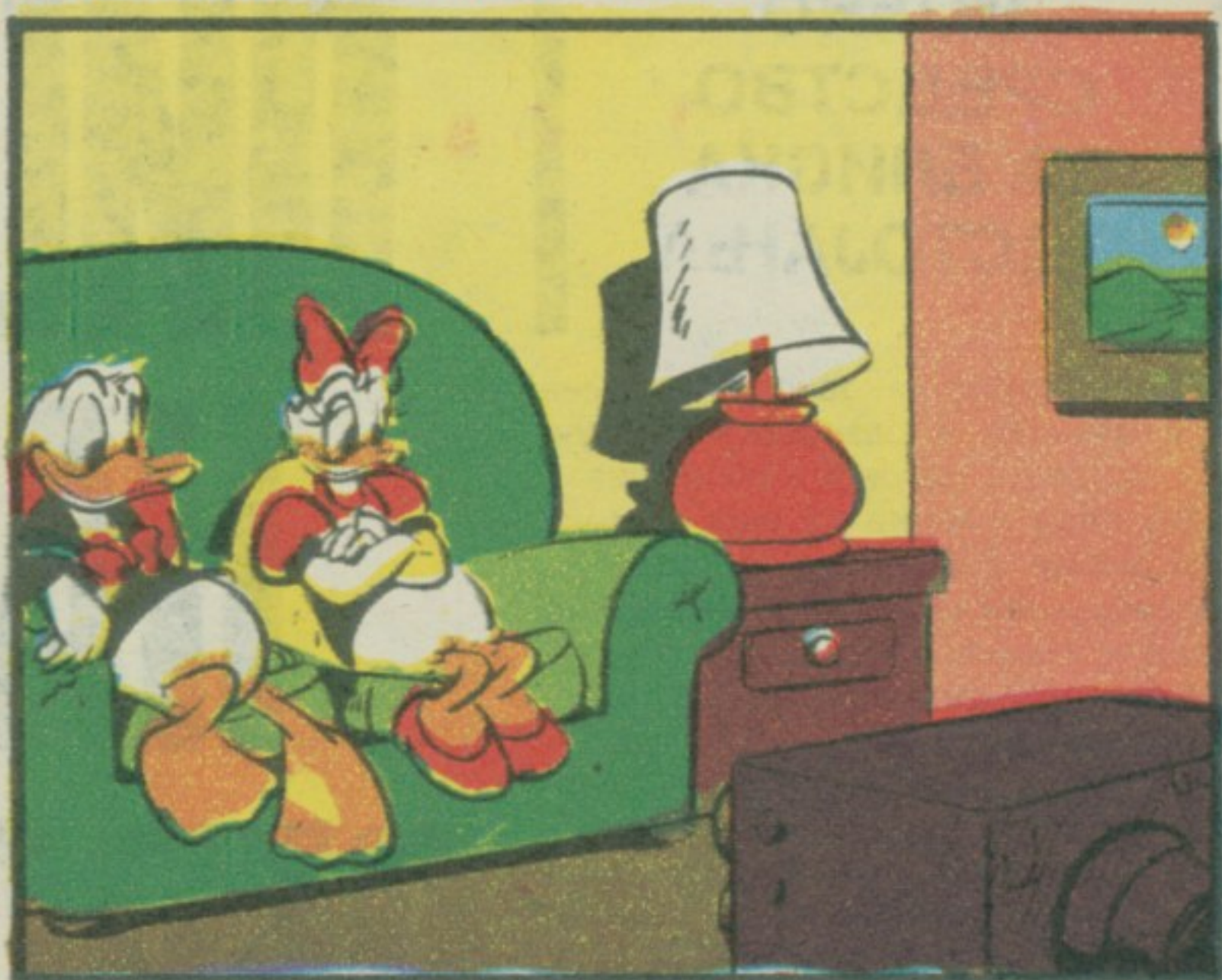
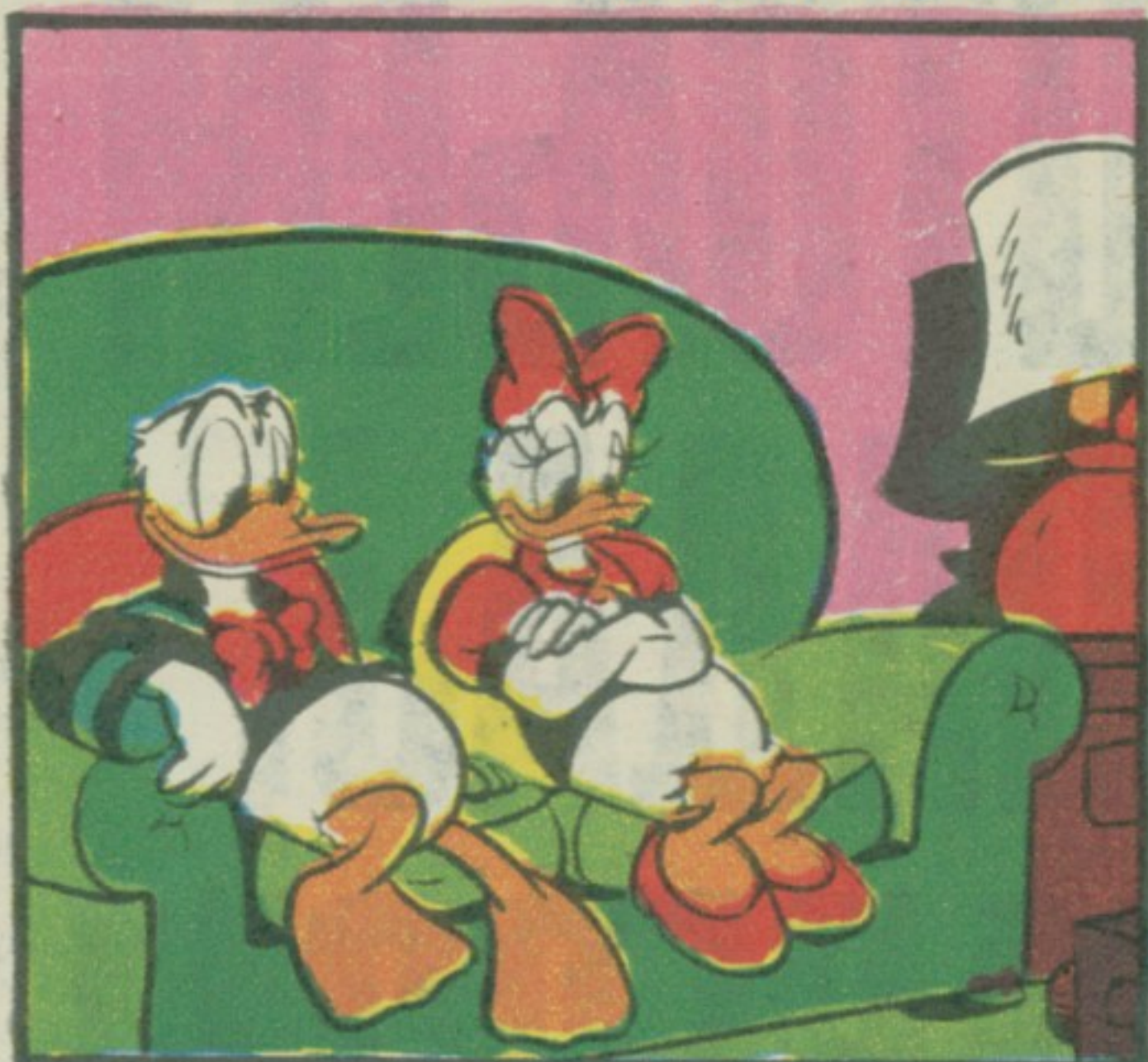
● ● ● најмањи телевизор на свету са екраном од 7,5 центиметара, дебео свега 22 мм, произведен је у Јапану. Цепни пријемник дело је стручњака „Мацусите“, највећег произвођача електронске опреме у овој земљи, а стајаће 299 долара.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

МОЋНО СРЕДСТВО ЗА БЛИСКА ОДСТОЈАЊА

Популарност и заиста огромна количина и разноврсност ручног ватреног оружја – пиштоља и револвера – може да има свој узрок једино у човековој потреби да на себи носи скривено и ефикасно оружје. Наиме, у односу на пушку, пиштољ или револвер је био и остао оружје којим се тешко гађа и погађа, а „учинак“ на циљу му је вишеструко слабији. У погледу ефикасности, то је разлика упоредива са разликом између мача и кратког бодежа.

Управо из тих разлога пиштољ и револвер су у војсци били и остали оружје скоро занемарљивог значаја – осим психолошког. У случају официра – где је пиштољ у борби више ознака статуса – тенкиста, пилота, митраљезаца, ручно ватрено оружје пружа какву-такву сигурност тек у могућем блиском контакту са непријатељем. Дакле, то би могао да буде последњи излаз. Тенкисти и пилоти су ту у посебно тешком положају: кад преживе квар или уништење машине у којој се боре, постају обични пешаци којима пиштољ не вреди готово ништа.

Све то је схваћено после другог светског рата, када и почиње развој малих аутомата (типа „узи“ или „скорпион“) првобитно намењених тенкистима. Вијетнамски рат је – масовном употребом хеликоптера и авиона над непријатељским теренима – донео нов међутип ватреног оружја: оружје за опстанак или survival weapon, скраћену пушку или увећани аутомат који комбинују мање димензије и преносивост са прецизношћу и снагом. Тако су се јавиле скраћене, олакшане и поједностављене верзије карабина М-1, јуришне пушке М-16, као и низ занимљивих прототипова намењених пре свега пилотима и члановима посаде хеликоптера.

Каква је, онда, корист од пиштоља?

То питање не треба понављати војсци, него полицији. Њима је пиштољ основно оружје и за њихове потребе он се данас модернизује и развија. Уосталом, ако је нешто уопште остало да се развије, осим муниције. Поред полиције ту је и комерцијално тржиште са својим модама и хировима које доприноси исто толико – ако не и више – усавањању ручног ватреног оружја.

Сачма за револвер

У 20. век револвер је ушао – са механичке тачке гледишта – као готово оружје чија је концепција (из 1836) претрпела сва могућа механичка усавања. Са те тачке гледишта остало је мало да се уради: прецизнија израда, све боље функционисање механизма, примена спиралних уместо лиснатих опруга, одвојене ударне игле од ороза.

Технолошки гледано, развој бољих челика – поготово нерђајућих – и алуминијумских легура омогућио је да револвер постане још једноставнији за одржавање и онолико лак колико допушта удобност га-

ПИШТОЉЕМ НАПАДАЈ, РЕВОЛВЕРОМ СЕ БРАНИ

КРАТАК ОПИС И ПОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ ВАТРЕНОГ ОРУЖЈА ЗА МАЛЕ ДАЉИНЕ. ПРАВЉЕНО ЈЕ, ПРЕ СВЕГА, ЗА ПОЛИЦАЈЦЕ, ЗАТИМ ЗА ВОЈСКУ. ЦИВИЛИМА СЕ НЕ ПРЕПОРУЧУЈЕ.

ђања – због трзаја. С друге стране, међутим, захваљујући томе што функционисање револвера не зависи од особина муниције коју користи, могућности развоја револверске муниције показале су се готово неограничене.

Револверски метак са сачмом појавио се релативно рано, половином 19. века, али је данас усавршен. Све ове промене у муницији учиниле су од револвера веома поуздано и моћно оружје за блиска растојања. То су коначно схватиле и европске полиције, које су се држале аутоматског пиштоља пуних седамдесетак година. С друге стране, конструктивне мане револвера – мали капацитет добоша (6 до 7 метака) и тешко нишањење при брзом пуцању, без запињања ороза за сваки хитац – нису могле да буду превазиђене. Због њих је револвер остао поуздано средство за самоодбрану на блиским растојањима и типично полицијско оружје.

Оно што је полицајцу најбитније, јесте поузданост оружја: кад један метак слаже, код револвера је довољно повући окидач и други метак је тренутно спреман и испален. Са тачке гледишта човека чији је свакодневни посао да – ако треба – ризикује живот вршећи дужност, та предност је одлучујућа.

Данашњи савремени револвер за полицијску употребу има калибар око 9 мм (38 Специал и знатно јачи 357 Магнум), пет (за цепне моделе) или шест метака и цев од 5 до 15 центиметара. Израђен је од квали-

тетних, често нерђајућих челика и испробан са муницијом чије је пуњење понекад и дупло јаче од пуњења која ће користити у уобичајеној употреби.

Последњих година јављају се и револвери са изменљивим цевима „Dan Wesson“, које су различитих дужина и нахрафљују се посебним поступком. Такође је све више револвера прилагођених најпопуларнијем пиштољском метку на свету, 9 мм Лугер (или Пара, од „Парабеллум“, како се та муниција у почетку звала).

Магнум из Крагујевца

Водећи произвођач револвера су, разуме се, Сједињене Америчке Државе: фирме „Смит и Весон“ и „Колт“ произвеле су бар половину револвера који су данас у употреби. Поред њих, ту је и млађа, али успешна фирма „Старм, ругер и Ко.“ која продаје све више веома квалитетних и скувих револвера. Од европских произвођача најважнији су: шпанска „Љама“ и „Астра“, француски „Манирен“ и немачки „Корт“ и „Хајм“. „Корт“ се сматра за најпрецизније израђен серијски револвер на тржишту. Наша фабрика „Црвена застава“ из Крагујевца треба да почне са серијском производњом револвера полицијског типа, калибра 38 Специал и 357 Магнум.

Аутоматски пиштољ појавио се крајем 19. века, мање-више истовремено у САД и Аустро-Угарској.

Џон Мозис Браунинг, најплоднији конструктор аутоматског оружја.

То је оружје које користи дејство барутних гасова за избацивање чауре, запињање ударног механизма и пуњење, тј. убацивање следећег метка у цев. Први пиштољи („Борхарт“ и „Маузер“) били су велики и компликовани, да би убрзо, почетком овог века, амерички конструктор Џон Мозис Браунинг поставио основе модерног аутоматског пиштоља својим моделима из 1903. и 1911. (чувени „Колт“ 45). Развој аутоматског пиштоља био је муњевит и може се рећи да је до другог светског рата ту измишљено све што је имало да се измисли на плану система рада и механике. Све што се касније појавило представља примену решења која су се између два рата јавила у САД, Белгији, Немачкој и Италији. Ту има мало изузетака: „Штајер ГБ“ и „Хеклер и Кох П-7“ који користе део барутних гасова за одлагање отварања затварача и неки амерички модели на којима су примењени системи рада већег аутоматског оружја („Ауто Маг“ и „Вајлди“).

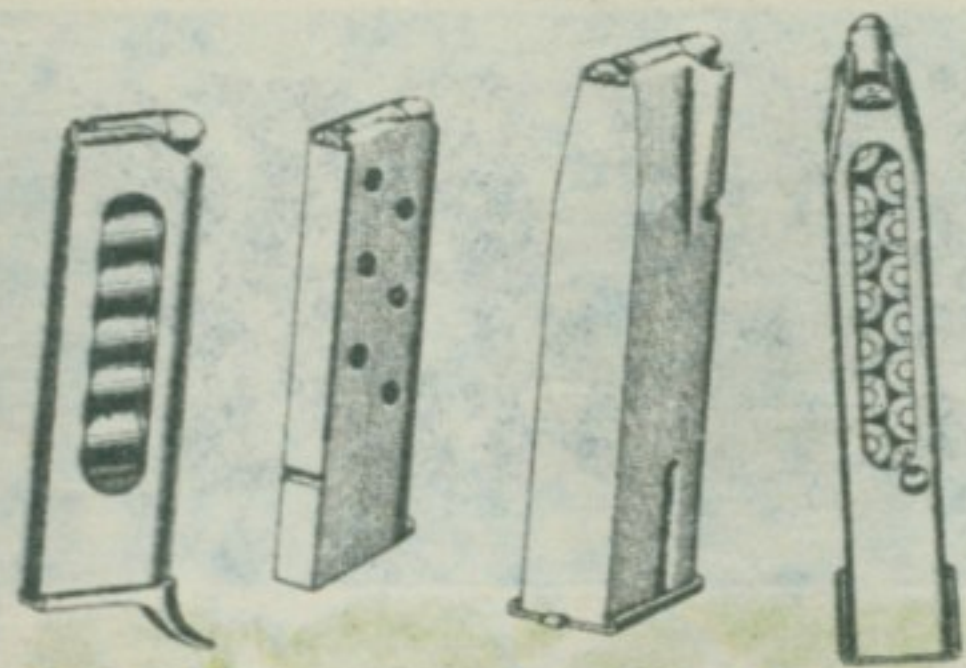
Аутоматски пиштољи деле се на две основне врсте: са слободним и са забрављеним затвараčem.

Пиштољ са слободним затвараčem ради на занимљивом принципу: својом масом и дејством повратне опруге која га држи у предњем положају, затварач држи дно чауре. Цео процес опаљења је муњевит и догађа се у пар десетохиљадитих делова секунде. Чаура се, од притиска гасова на зидове, при том приљуби уз лежиште метка. Будући да је маса затварача знатно већа од масе зрна, зрно креће низ цев и тек кад одлети, притисак гасова пада до безбедне границе. Од трзаја и заосталог притиска у цеви затварач креће натраг заједно са празном чауром која га гура, чаура бива избачена успут, ороз или ударна игла залпу се, а затварач при повратку скида следећи метак са шаржера, убациује га у цев и пиштољ је спреман за опаљење.

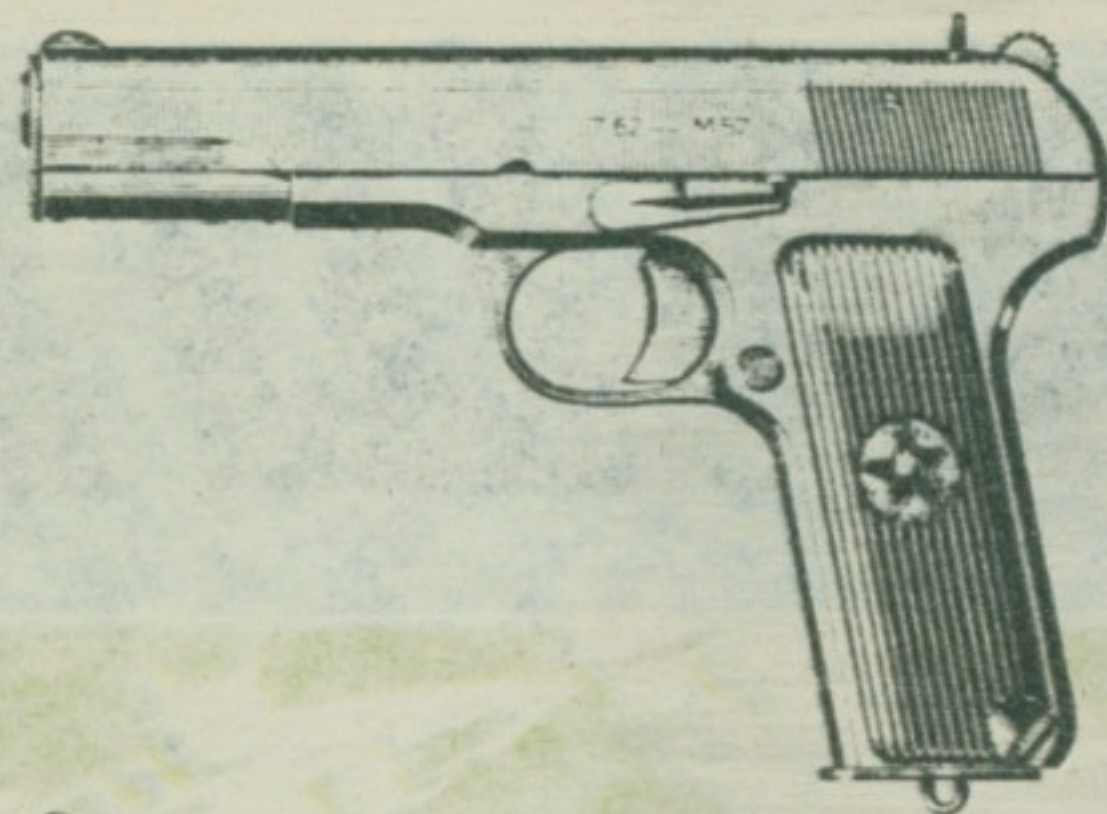
Поузданост савременог аутоматског пиштоља, ако је добро одржаван и у искусним рукама, зависи једино и искључиво од квалитета муниције коју користи.

Рецимо на крају и то да је дилема: пиштољ или револвер? – вештачка дилема. Револвер је самоодбрамбено оружје прилагођено потребама полиције; пиштољ је офанзивно оружје које више одговара специфичним потребама војске, која држи до ватрене моћи. Ни једно, ни друго оружје није прављено за невеште, неспретне и бесне цивиле, какви – на жалост – сувише често поседују пиштољ или револвер који им не треба, како стално видимо из црних хроника у новинама.

Милош Васић

Шаржери за аутоматске пиштоље: Берета М-1934; Браунинг 1900, Браунинг ХП са 13 метака и Берета Ф-92 са 15 метака.

Наш војнички и по-лицијски пиштољ „Црвене заставе”, М-57, калибра 7,62мм.

Сиг-Зауер П-220, калибра 9мм или 45 АЦП (11,43мм).

Типични модерни аутоматски пиштољ: Смит и Весон Но. 459/659, кал. 9мм.

Берета модел 92 С, калибра 9мм, са 14 метака.

Штајер ГБ, пиштољ најмодерније конструкције, кал. 9мм, 18 метака.

ПУЦАЊ ИСПОД ВОДЕ

Сигурно сте се питали може ли ватрено оружје да пуца под водом. Американци, који су познати по томе да све морају да пробају, пробали су и то. У резервоар пун воде ставили су стегу са углављеним војничким „колтом” 45 (11,43 mm) и опалили метак даљинском командом. Већа количина воде плуснула је из резервоара, а кад се вода умирила видели су да је зрно прошло кроз 35 cm воде, кроз јелову даску од 2 cm и кроз још 15 cm воде, да би се зауставило у следећој дасци. Оружје није било оштећено, али празна чаура није избачена, већ је нађена попречена у отвору за избацивање.

Исти експеримент поновљен је са војничком пушком „спрингфилд”, калибра 30-06 (7,62 mm, модел 1906. метак). Зрно је пробило челични зид резервоара од 2 mm, четири храстове даске и зауставило се у петој у коју је продрло 5 cm. Затварач није могао да се отвори руком, али се отворио на лагани ударац дрвеним чекићем. Пушка није била оштећена, наоко је маса воде у цеви била једнака маси још два и по зрна.

Експерименте је извело америчко Национално стрељачко удружење (NRA) крајем педесетих година.

Браунингов ХП, најуспешнији војнички пиштољ кал. 9мм са 13 метака. Џ. М. Браунинг га је патентирао 1928, али је и данас у наоружању десетак армија.

Револвери Смит и Весон у калибру .357 Магнум.

Нерђајући Ругер Спид Сикс, калибра .357 Маг.

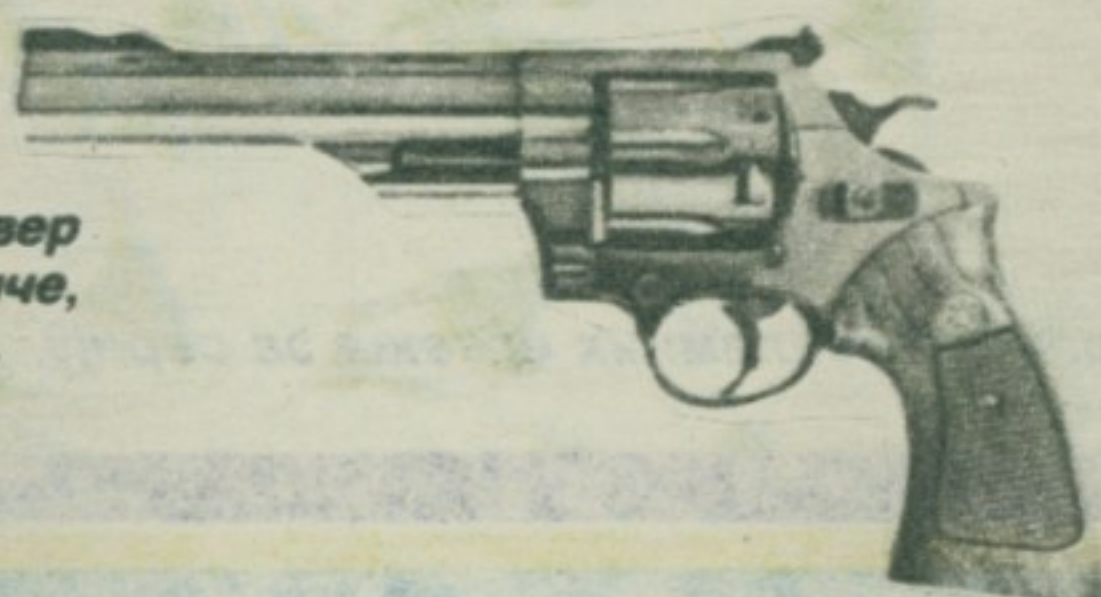

Револвер са изменљивим цевима: Дан Весон .44 Магнум са четири цеви разних дужина.

Најмањи и највећи: револвер Фридом Армс .22 у поређењу са Ругер-Редхоуком калибра .357 Магнум и његовим мецима.

Шпански револвер Ђама Супер Команче, калибра .44 Магнум.

НАРУЧБЕНИЦА

Овим поручујем _____ примера-ка књиге СВИ ПИШТОЉИ И РЕВОЛВЕРИ СВЕТА поузећем, по цени од 3800 динара по примерку, које ћу платити поштару кад ми донесе књигу. Моја адреса је:

Име и презиме _____

Улица и број _____

Место и поштански број _____

Наручбеницу послати на адресу: Драги Ивковић, Булевар револуције број 40/II, 11000 Београд.

НОВА АМЕРИЧКА ЦРТАНА ТВ СЕРИЈА

ЗАШТИТНИЦИ

ФАНТОМ,
МАНДРАК
И
НЕКИ
НОВИ
КЛИНЦИ
ПРИДРУЖИЛИ
СУ
СЕ
ФЛАШУ
ГОРДОНУ
У
ЊЕГОВОЈ
ВЕЧИТОЈ
БОРБИ
ПРОТИВ
МИНГА
НЕМИЛОСРДНОГ
У
ЈЕДНОМ
ВЕЛИКОМ
БИЗНИСУ.

Заклети непријатељ Земље: Минг Немилосрдни у новој серији.

Класични и модерни јунаци: један од рекламних цртежа за серију.

ЗЕМЉЕ

Монго је планета на умору. Њен владар Минг Немилосрдни закleo се да ће освојити или уништити људску расу, а нашу планету подвргнути својим ђаволским циљевима. Али, између опаког владара и нашег вољеног

филмова кренуле су њихове стрип верзије – „Звездани ратови“, „Индијана Џонс“, „Блејд ранер“, „Звездане стазе“ и друге – најчешће у издању предузимљиве америчке компаније „Марвел“. Позната америчка

пех, али барем нећете оманути. Чувеној тројки придодати су за појачање неки нови клинци – ћерка Флаша Гордона Џеда, Фантомов син Кит Волкер, Лотаров син Л. Ј. (Лотар Јуниор) и сироче Кшин. „Агенција „Кинг фичерс“,

са стерео звуком – чије је емитовање у САД планирано за септембар 1986. године.

Бизнис без премца

Очекује се да ће серија на енглеском језику и читав спектар различитих пратећих производа бити продати компанијама у Јапану, Хонгконгу, Јужној Кореји, Сингапуру, Индији, Филипинима, Јужној Африци, Аустралији – а да ће верзије на другим језицима стићи у европске и јужноамеричке земље.

Осим привлачности самих ликова из серије, за

половини 1986. преплавити тржиште у САД и многим другим земљама милионима разних предмета рађених по узору на серију: такозване „акционе фигуре“, мала возила, комплете за играње, торбице и слично.

Највећи пратећи бизнис направиле компанија „Вестерн паблшинг“, која ће тржиште широм света покрити сликовницама, свескама за бојење, играма са таблама или картама, слагалицама, тонским и сликовним производима, стриповима – све у стилу „Заштитника Земље“.

Јунаци без мане

Ко су, заправо, јунаци серије? Флаш Гордон је помало разметљив, неустрашив, довитљив, јак и паметан тип, поштован на више светова него иједно друго биће у читавој васиони. Фантом је ћутљив, романтичан и тајанствен чова из џунгле, који може да управља животињама. Мандрак је баца способан да, захваљујући менталној надмоћи, пројектује слике у ум својих непријатеља. Његов пратилац Лотар снажан је и паметан момак са Јамајке. Фантомов 18-годишњи син Кит Волкер компјутерски је гениј и уопште добро упућен у технику. Седамнаестогодишња ћерка Флаша Гордона Џеда поседује урођене телепатске, прекорнитивне и телекинетичке способности, наслеђене од мајке, владарке Церебре. Лотаров 18-годишњи син Л. Ј. мудар је и снажљив, кадар да набави све што затреба. Десетогодишње сироче Кшин вично је рвачким вештинама, али увек настоји да учини више него што је у стању. Другар му је Чупавко, дражесни, мали, увек срећни ванземаљац.

А њихови непријатељи? Минг Немилосрдни је велики непријатељ Флаша Гордона, тиранин који настоји да освоји Земљу и читаву галаксију. Не верује ником осим својим „леденим роботима“, начињеним од неуништивог леда са умируће планете Монго. Вођа ледених робова је Гаракс, који једини међу својом сабраћом има разум. „Замрзнути људи“ су елитне јединице Мингове гарде, прави људи који су по својој жељи или присилно замрзнути споља и изнутра владаревим специјалним поступком, којим је из њих уклоњен сваки облик сажаљења. „Императорови робови“ су остаци поробљеног становништва Монго, претежно

„Земља је у опасности: Ко може да нас спасе?“ – рекламни плакат са оригиналним насловом серије „Заштитници Земље“.

овакав комерцијални успех серије биће заслужна и рекламна компанија „Кинг фичерс“ вредна, за наше појмове тешко схватљивих, више милиона долара. У оглашавање „пратећих производа“ биће вероватно уложено још више новца. Висина суме, међутим, не треба да нас чуди. У Америци, земљи у којој популарност и бизнис увек иду заједно, наиме, уобичајено је да се уз најкомерцијалније филмове и серије развије читава једна индустрија фигура, игра, одеће и других предмета. У случају „Заштитника Земље“ вредност свих ових производа износи више милијарди долара.

Фирма „Бејтс најтвиер“ припрема за јесен 1986. плетену одећу разних величина према одећи ликова из серије, а „Пилгрим спортсвиер“ делове опреме за џогинг. „Пирамид индастрис“ спрема капе за бејзбол, плетене и вунене капе, смучарске рукавице и слично, а „Бен Купер“ костиме за маскенбал. Огроман посао направиле позната компанија за развој, производњу и дистрибуцију играчака „Луис Галуб тојс“, која ће у првој

света испречила се необична група јунака названа Заштитници Земље.

Никада раније у историји девете уметности није постојала таква спрега између стрипа, телевизије и филма као последњих година. Већи број јунака стрипа појавио се на малим и великим екранима, у цртаним или играним серијама и на филму: Флаш Гордон, Супермен, Бак Роџерс, Конан... У исто време трагом већег броја

стрип-агенција „Кинг фичерс“, највећа на свету, која се већ 75 година бави производњом и продајом стрипа, применила је сада нову формулу: окупилa је на једном месту три позната јунака девете уметности – Флаша Гордона, Фантома и Мандрака (са његовим пратиоцем Лотаром). Теза коју заступа агенција прилично је једноставна: ако спојите три успешна лика, можда и нећете доживети трипут већи ус-

заправо њено одељење „Кинг фичерс ентертејнмент“, ангажовала је компанију „Марвел продакшен“, која је досад снимила 15 анимираних серија и преко 100 комерцијалних телевизијских филмова и групу „Метромедиа“, која држи двадесетак ТВ станица у Њујорку, Чикагу, Лос Анђелесу, Даласу и Вашингтону. Заједничким снагама створена је анимирана серија од 65 полчасовних епизода у боји,

одани владару Мингу Немилосрдном, са изузетком мањих група побуњеника.

Романтика и посао

Серија поседује и једну модерну техничку црту блиску интересовању младих на западу – компјутере. Битан део свих битак су „Дајнакс икс“, најмоћнији компјутер на Земљи, којим управља Кит Волкер, и „Октон“, Мингов компјутер који треба да уништи људску расу. Док се воде борбе између „заштитника“ и зликоваца, сви планови, померања, победе и губици приказују се на компјутерским мониторима.

Штаб Земљана смештен је у „Монитор“, техничку „земљу чуда“ скривену у древној пећини крај Централног града, места са око 50.000 становника, неколико школа и продавница и тако даље. Минг делује из ледене станице „Земља“, скривене дубоко испод леда на неистраженој арктичкој планини.

Све у свему, реч је о једној необичној, амбициозној и скупој телевизијској цртаној серији. Сви ликови су јединствени, помало натприродни. „Али“, каже стручњак за играчке и саветник „Кинг фичерса“ Џеј Рот, „сви у овој серији су људски јунаци – чак и Чупавко поседује људске карактеристике. Они владају необичним вештинама да би забавили и узбудили гледаоце“.

Сва је прилика да то у великој мери може да се захвали угледним психолозима Џојсу Милсу и Ричарду Краулију, саветницима у изради серије, који су имали сложен задатак да обликују карактерне особине младих, талентованих и независних јунака и разреше неизбежна неслагања међу њима самима и између њих и њихових заштитничких родитеља.

То је, отприлике, све што се зна о новој телевизијској цртаној серији. Други детаљи, нарочито сама фабула сваке од 65 епизода – које укупно трају чак тридесет два и по сата – засад су тајна. Зна се и зашто: тајанственост треба да повећа интересовање за серију, поспеши њену продају широм света и тако обезбеди успех читавог посла. А како смо већ рекли „Заштитници Земље“ су пре свега посао. Флаш Гордон, Фантом и Мандрак јесу класични романтични јунаци стрипа. Али, да је као мотив за израду серије требало да послужи романтика, они се никада не би нашли на окупу.

Есад Јакуповић

УСТАНОВА КОЈОЈ ЈЕ КУМОВАО РИШЕЉЕ

Кардинал Ришеље

БЕСМРТНИКА

Пре више од триста педесет година шачица млађих људи вичних перу и беседништву окупљала се у кући једног од њих, који је станао најближе тадашњем центру Париза, и водила бескрајне расправе о књижевности, позоришту, језику... Толико су уживали у тим својим састанцима да су решили да их држе у тајности.

Један од њих прекршио је реч и поверио се свом добром пријатељу, овај неком другом, и о тајним литерарним скуповима сазнао је свемоћни кардинал Ришеље. Он је, преко посредника, понудио да се скуп озваничи и састаје, редовно, под његовим покровитељством.

Ришељеов предлог примљен је нерадо, али је прихваћен јер није било упутно супротстављати се најугледнијем човеку Француске.

Тако је 1635. године основана чувена Француска академија чија су правила, с малим изузецима, и данас на снази.

Број чланова Академије порастао је за кратко време од дванаест на двадесет осам и, најзад, на четрдесет. Ришеље је захтевао да се на том броју остане и то се поштује и сада, после три и по века.

Академике зову бесмртницима не само због угледа који уживају већ и зато што нови члан не може да буде примљен док се не упразни фотеља, односно неки од чланова не умре.

СТАРА ДАМА И 40

КАНДИДАТ
ЗА
ЧЛАНА
ЧУВЕНЕ
ФРАНЦУСКЕ
АКАДЕМИЈЕ
МОЖЕ,
ПРЕМА
ПРАВИЛИМА,
ДА
БУДЕ
СВАКИ
ПУНОЛЕТНИ
ФРАНЦУЗ,
АЛИ
ЈЕ
ПОЖЕЉНО
ДА
ИМА
И
НЕКИХ
ЗАСЛУГА.

Мада се академици бирају доживотно, за три и по века неколико их је искључено из Академије, међу њима и маршал Петен због сарадње са окупаторима за време другог светског рата.

Да ли баш најбољи?

Први посао поверен Француској академији не служи јој нарочито на част. Ришеље је захтевао да се академици изјасне о делу „Сид“ славног песника и драматичара Пјера Корнеја кога кардинал није подносио.

Њихова критика „Сиде“ била је неоснована и није показала независност духа и мисли која би се очекивала од институције где су седели најбољи књижевници и најзаслужнији умови Француске.

А, да ли су баш увек седели најбољи? Одговор на ово је мали списак оних који у њој нису седели. У 17. веку међу академицима није било Блеза Паскала и Молијера; у 18. веку Сен-Симона, Жан-Жака Русоа, Дидроа, Мирабоа и Бомаршеа; у 19. веку Балзака, Диме, Готијеа, Бодлера, Верлена, Стендала, Флобера, Алфонса Додеа, Мопасана, Золе, Малармеа; у 20. веку Аполинера, Марсела Пруста, Жида, Сен-Џон Перса, Жиро-дуа, Андре Малроа...

С друге стране, академици су били: Волтер, Шатобријан, Ламартин, Алфред де Мисе, Виктор Иго, Сент-Бев, Проспер Мериме, Луј

Пастер, Пјер Лоти, Сили-Придом, Анатол Франс, Албер Сорел, а у 20. веку Едмон Ростан, који је с тридесет три године најмлађи академик овог века, Франсоа Моријак, Андре Моруа, Пол Валери, Марсел Пањол. Године 1980. међу бесмртнике ушла је и прва жена књижевница Маргарита Јурсенар.

У Академији је одувек било и доста племића, високих официра и политичара који нису обавезно морали познавати литерарне фине, али су имали или високе титуле или високе заслуге за народ и отаџбину. Многи од њих су заборављени, нарочито они с племићким титулама. Још се памте ратни јунаци: маршал Фош, Жорж Клемансо, Поенкаре, Франше д'Епере... Генерал де Гол је одбио молбу да се кандидује.

Кад бесмртник умре

Како се постаје кандидат за Француску академију? Прописи су предвидели само два услова: кандидат мора да буде француски држављанин и мора да буде пунолетан. Према томе, сваки Француз или Францускиња старији од осамнаест година могу да конкуришу, али је пожељно да имају и неких заслуга, по могућству из области књижевности или филозофије, а у најгорем случају војних или политичких. Па ипак се, при сваком избору за Академију, нађу и

сасвим непозната имена, жељна славе без покрића.

Чим неки „бесмртник“ оде на онај свет, очекује се да Академија објави упражњену фотељу. У међувремену будући кандидат за то место, а увек их има поприлично, треба да посети сталног секретара Академије и затражи његово мишљење о својој кандидатури.

Стални секретар је најважнија личност Француске академије и држи се неутрално. У ствари, мада међу кандидатима постоје огромне разлике, он ниједном не може да гарантује успех или предвиди пораз. После ове посете будући кандидат није ништа паметнији него што је био пре ње.

Ако стални секретар одобри кандидатуру, а он је по правилу никада ником не ускраћује, потребно је да кандидат, чим се званично објави да је фотеља упражњена, што хитније Академији пошаље писмо о својој кандидатури. Сва писма читаће се на редовним састанцима академика и треба да буду што једноставнија и сажетија. Када стални секретар потврди пријем писма, кандидату-

ра је озваничена.

Још се није догодило да неки кандидат буде примљен једногласно, а разрађено је више система да непожељни пропадну.

У гласачку кутију може да се стави цедуља са именом неког од кандидата, али и цедуља с крстом или празна. Цедуља с крстом значи неслагање са избором било ког од кандидата и при пребројавању гласова рачуна се као „против“. Празна цедуља значи то исто, али се не броји, што смањује апсолутну већину гласова неопходну да неко буде изабран.

Уколико нико не добије апсолутну већину, гласање се понавља — у новије време још трипут, раније и преко двадесет пута. Одсутни академици немају права да се изјашњавају писмом или телефоном. Ако ни после четвртог круга нико не добије апсолутну већину, све кандидатуре се поништавају и процедура упражњене фотеље почиње из почетка.

Примера ради, Балзак се узалуд кандидовао четири пута, а Зола двадесет и четири. Волтер је примљен после трећег. Алфред

де Мисе после четвртог, а Виктор Иго после петог кандидовања.

Пипав посао академика

Француска академија налази се на Кеју Конти на левој обали Сене у Палати института коју дели с великом библиотеком Института, Академијом егзактних наука, Академијом уметности и Академијом политичких наука.

Јавне седнице Француске академије одржавају се у великој свечаној сали испод саме куполе палате и због тога је зову и „Стара дама испод куполе“. Ту се одржава и церемонија примања нових чланова одевених у зеленлатне униформе, с дворогим шеширима на глави и мачем о пасу. Редовни радни састанци су у једној од лепих просторија Палате института. Ту академици седе за столовима на обичним дрвеним столицама, а не у фотељама као што се обично мисли.

За оно што раде два до три пута недељно академици још од 17. века добијају хонорар. Њихов главни посао, који им је поверио још

Ришеље, је рад на великом речнику француског језика и на граматичи. Уз то чланови Академије додељују сваке године и неколико стотина награда за дела из разних области.

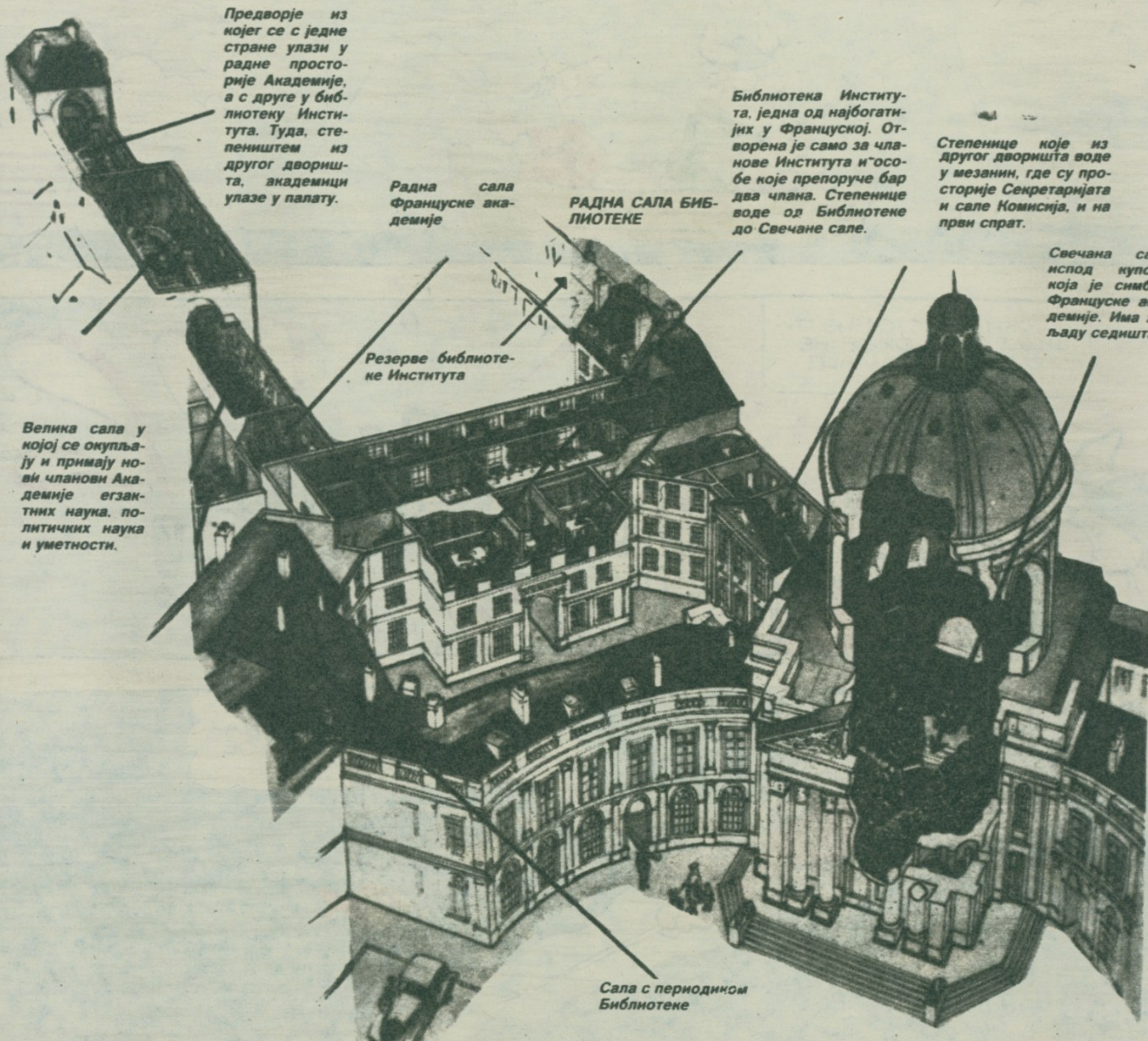
Рад на речнику прилично је пипав посао. О свакој речи, коју су претходно проучили и предложили најбољи лингвисти, прво се расправља по комисијама, а затим на састанку целе Француске академије.

Први речник рађен је шездесет година и предат Лују XIV 1695. У 18. веку објављена су четири нова издања, у 19. само два, а у 20. једно и то 1935. године.

Француска академија још увек ради на ревизији тог издања и за педесет година стигла је до краја слова I, што значи да је први том завршен и да се очекује његово објављивање.

Немогуће је предвидети када ће бити готов други том, али је јасно да ће се то догодити током 21. века и да ће га издати Академија у којој ће седети нека сасвим друга генерација „бесмртника“.

Бојана Докић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

НЕУМЕ НИСУ ИЗ НЕУМА

Да ли сте се, угледавши ову слику, за тренутак замислили? Можда вам се учинило мало чудним што је један светац окружен знацима који неодољиво

подсећају на хијероглифе? С разлогом се питате каква веза може да постоји између њега и староегипатске писме? Одговор је – никаква. Јер све те куке и куклине, зарези и пртине нису баш ни у каквој вези: светац није окружен хијероглифима већ потним записима. Какви су и чији, кад нису нимало слични овим данашњим.

Записи на слици су византијски, значи, настали су у средњем веку. Потичу из времена о коме доста знамо: познато нам је како су се људи хранили, облачили, у каквим су друштвеним заједницама или државним устројствима живели, како су и чиме ратовали, по чијим се обичајима владали. Међутим, какву су музику стварали, то на основу ових записа, такозваних неума, тешко да бисмо могли да докучимо. Јер, неуме, значи, за поједине мелодијске формуле, писане до 13. века, за музикологе још представљају тајну упркос свим настојањима да се растумаче. Чак ни чињеница да се многе композиције и данас изводе нимало не олакшава ствар па тако стрпљивим научницима не преостаје ништа друго него да их и даље упоређују са рукописима насталим од 13. века наопако у нади да ће једног дана ипак пронаћи толико жељени кључ. А то и не изгледа тако нереално кад се зна да су и неумски записи из 14. или 15. века исто представљали тајну све док сасвим случајно, у истом тренутку а потпуно независно један од другог, два музичка стручњака, Ен-

**КАД СУ ПРЕД САМ
ПОЧЕТАК НЕДАВНОГ
КОНЦЕРТА У АТРИЈУМУ
НАРОДНОГ МУЗЕЈА НЕКИ
ОД СЛУШАЛАЦА
ПРОЧИТАЛИ ДА ЋЕ
СЛИКАР ПАВЛЕ
АКСЕНТИЈЕВИЋ ПЕВАТИ
УЗ ПРАТЊУ ИСОНА,
ПОМИСЛИЛИ СУ ДА ЈЕ У
ПИТАЊУ ХОР ЗА КОЈИ
НИСУ ЧУЛИ. ТО
МИШЉЕЊЕ ЈЕ ВЕЋИНА
ЗАДРЖАЛА ЗА СЕБЕ.
СРЕЋОМ, ЈЕР ИСОН ЈЕ
МИРАН ЛЕЖЕЋИ ТОН
КОЈИ ЧЕСТО ПРАТИ
ЈЕДНОГЛАСНУ МУЗИКУ.**

глез Хенри Тилијард и Аустријанац Егон Велес, нису открили кључ за њихово дешифровање.

С колена на колена

Немогућност да се неуме прочитају и „преведу“ на савремени нотни систем ипак не значи, као што смо већ рекли, да ми не знамо како је та музика отприлике звучала. Једноставно зато што се од усменог предања не може очекивати да једну мелодију очува потпуно непромењено. Они који су је преносили с колена на колена углавном и нису били музички образовани и једино на шта су се ослањали био је слух. О разним утицајима којима су били изложени и да не говоримо. Ко су били ти људи захва-

љујући којима можемо да осетимо нешто од атмосфере и духа времена од пре 1000 година?

Реч је о монасима. Они су и стварали и певали ту музику која је, разуме се, била искључиво религијозног карактера. Наиме, саво црквена музика је обележена неумима. Најстарији неумски записи, звани коален и шартр, потичу из 10. века. Међутим, музика која је њима обележена настала је много раније: тако се већ 515. године наше ере у једном документу епископа Јована Руфоса из манастира Мајума у Јужној Палестини помиње Осмогласник, зборник песама посвећених Христовом васкрсењу. У почетку, ове песме су се певале осам недеља после Духова али су се касније изводиле у још три циклуса по 50 дана.

Песме из најстаријег Осмогласника (саставио га је монах Северус Антиохијски) могле су да се чују у сиријским хришћанским црквама још почетком 6. века. У 8. веку преузели су их византијски песници Андрија Критски и Јован Дамаскин, сабрали их у нови зборник и прилагодили потребама византијске цркве. Осмогласник је назван тако јер се све његове песме могу сврстати у осам мелодијских формула, гласова. Сам појам гласа у византијској музичкој традицији није баш лако објаснити, јер он није низ тонова а не може да се уклопи у систем лествица у оквиру кога се гради мелодија. Глас је скуп мелодијских формула које, у оквиру једне песме, имају различите функције. Тако постоје почетне и завршне формуле, али и оне које имају карактер раздвајања односно повезивања. Истраживања предузета још почетком нашег века показала су да овај композициони приступ није важио искључиво у Византији већ и у читавом Медитерану где се заправо и развио.

Сликари који лудује за певањем

Од 14. века византијска нотација трпи неке измене: добија додатне знаке који, истини за вољу, ком-

пликују читање. Тада се јавља и један од најпознатијих композитора тог времена Јован Кукузељ, за кога прилично оскудни подаци кажу да се родио у Драчу и да је по мајци Словен. На то указује и његово презиме: сачувана је прича да је због прекрасног гласа и изузетног музичког дара узет на школовање у Цариград и да је васпитаван на

царском двору. Кад су га убрзо по доласку другови упитали шта је јео, Јован је, не знајући добро грчки који тек што је почео да учи, одговорио куку-зеље. На грчком кукпа значи боб, пасуљ, а зеље је словенска реч. Другови су га због тог одговора у шали назвали Кукузељ и тај му је надимак остао као презиме.

Значајније измене неумске нотације префрела је тек у 19. веку. Започео их је драчки епископ Хрисантос. По њима се и сада пева не само у Грчкој и на Кипру већ и у Бугарској и Румунији. Код нас се ова нотација, уведена 1815. или 1821. никада није одомаћила. Новије српско црквено певање, тако звани карловачко певање, обележено је већ поједином 19. века савременим потним писмом. А када је почетком нашег века уведено вишеголасно певање, једногласје у православним црквама потпуно је измрло. Овај начин певања сасвим опсе и изубио да нема неколико хорови и појединачна на чијем се репертоару налази и та занемарена једногласна византијска музика. Поред Студијског хора Музичког института из Београда певају је и ансамбли „Ренесанс“ и „Кип Стефан“, и други, али и академски сликар Павле Аксентијевић, један од само неколико Југословена који пева из неума. Разуме се, не оних из 11. века него оних које је уобичајно Хрисантос.

Како то да један сликар одуледа одбаци кичицу и палету и сав се посвети певању? До преокрета је дошло сасвим случајно приликом гостовања ансамбла „Ренесанс“ на Кипру. Одужевљен његовим певањем, игуман манастира Махери позвао је цео ансамбл у госте и пустио им траке са једногласним певањем. Гласови који су испунили собу напосто су очарали Павла: већ приликом тог првог сусрета са до тада непознатом музиком натерали су га да донесе одлуку која ће у много чему променити његов живот. Већ цуне четири године Павле Аксентијевић највећи део времена проводи уз неумске рукописе и касетофон. Док не овлада нотацијом, композиције „скида“ слухом. Оно што смо имали прилике да чујемо, изванредно звучи. Жеља му је да овлада целим Осмогласником и у то креће „наоружан“ гомилом рукописа, књига и папидика, врстом убоденика за наставу црквених певача. Неке од њих добио је од старог Владимира Сандакоског, јединог међу нашим свештеницима који уме да чита неумску нотацију.

Олга Вукадиновић

— Завидим Кинезима — шапнуо је Марко свом другу Пеци, у разреду, док су обојица писали диктат.

— Зашто? — зачудио се Пеца.

— Мој деда каже да у кинеском свако слово означава једну реч. Замисли како то мора да је згодно. Рецимо, ово „пољопривредна производња“ — мени рука отпадне док све напишем, а Кинез би написао два слова и готово.

— Али та њихова слова много су запетљана за цртање...

Ту се разговор завршио, јер их је наставница опоменула да не причају на часу. Упитајмо се ипак: колико је била оправдана Маркова завист?

Знаци који представљају целе речи, као кинеска слова или (делимично) египатски хијероглифи, у науци се зову **идеограми**. Примере не морамо тражити чак у Кини и Египту, јер и наше цифре су идеограми. Пишући „7“ означавамо тај број идеографски, за разлику од писања „седам“, где означавамо све гласове (с, е, д, а, м) од којих се састоји одговарајућа српскохрватска реч.

С бројевима је лако: Њихова је природа таква да их, у децималном систему, можемо све означити комбинацијама само десет различитих знакова (од 0 до 9). Речи, напротив, нису тако „структуриране“, па у начелу свака од њих захтева посебан идеограм. Истина, могли бисмо правити неке комбинације, слично ономе што раде Кинези: да нам, рецимо, знак „жена“ са знаком „дете“ означавају појам „девојчица“. Али како бисмо били сигурни да ту комбинацију неко неће прочитати као „трудница“, или „мајка“, или „дадиља“ и тако даље?

Да би се избегле такве нејасноће, идеограма би ипак морало бити онoliko колико и речи — а то

НАВРХ
ЈЕЗИКА

ЗАШТО НЕМАМО СЛОВО „БУ“

значи око пет хиљада само за свакодневну употребу. За књижевност би нам требало око 20.000, а за стручне и научне текстове преко 100.000. Учење слова (и Кинези имају тај проблем) продужило би се кроз цело школовање: чак и студенти на универзитету, кад год науче неки нови термин, морали би да науче и „слово“ за њега. За неког славног научника људи би са страхопоштовањем говорили: „То је геније, зна СВА СЛОВА!“

Према томе, означавање гласова — као у нашој ћирилици и латиници — ипак је практичније од идеографског писања. С друге стране, и идеограми са својом краткотом веома су примамљиви. Замислите како би нама било да нам неко забрани да употребљавамо цифре! У току хиљаду деветсто

осамдесет четврте године примио сам сто седамдесет шест хиљада четиристо тридесет девет динара... Такво писање не само што би било много напорније за писца текста, него и знатно мање прегледно за читаоца.

Можда бисмо могли постићи бар делимичну уштеду ако смислимо знакове, ако не за целу реч, а оно за групу од по неколико слова? Или макар за два слова? Руси, рецимо, имају слова „ја“ и „ју“ и захваљујући њима могу реч „Југославија“ да напишу са девет слова, уместо са једанаест као ми.

Неки ваневропски језици имају „силабарије“ — системе знакова за обележавање слогова. Тако у јапанској азбуци званој „кана“ постоје знаци „ба“, „би“, „бу“, „бе“,

„бо“, па „ра“, „ри“, „ру“, „ре“, „ро“ и тако редом за све постојеће комбинације од по два гласа. Да напишете „сајонара“ не треба вам осам знакова, довољно је четири. Уштеда од 50 одсто! Кад могу Јапанци, што не можемо и ми?

Ево зашто. Јапански језик има једва двадесетак гласова (наспрам наших тридесет), а и комбинације међу њима строго су ограничене. Само изузетно се два сугласника налазе један уз други. Слог се обично састоји од сугласника са самогласником, и то не било којим: постоји, на пример, слог „хи“ и слог „фу“, али није могућно ни „фи“ ни „ху“. Зато јапански може да изиђе на крај са 48 „двогласних“ знакова.

У нашем језику сасвим је друкчије. Од тридесет гласова, по законима математике, могу се направити 435 различитих двогласних комбинација. Нису ни код нас баш све остварене, али мало је таквих које смо унапред да одбацимо. Примера ради, „чц“ или „дт“ се по слуху чине сасвим немогуће, а ипак се јављају у речима као што су „речца“ или „подтекст“. Кад се све сабере, требало би нам негде близу четири стотине „двогласних“ слова. Уз то бисмо морали да задржимо и досадашњих тридесет „обичних“, из простог разлога што немају све речи паран број гласова. За реч „капетан“, на пример, могли бисмо да употребимо знаке „ка“, „пе“ и „та“, али бисмо на крају морали да додамо слово „н“. Јасно је да се таква реформа азбуке не би исплатила.

Иначе, кад је реч о словима двогласне вредности, латинично Х заслужује да се о њему посебно прича... Али ту причу ћемо оставити за други пут.

Иван Клајн

Илустровала Босиљка Кићовац

ИЗУЗЕТНИ ПОНЕДЕЉАК

У Мађарској су већ годинама понедељком улице најживље, биоскопске дворане препуне, у кафани је тешко наћи место. Уопште, тог дана Мађари и Мађарице посвећују себи дуплу негу: дотерују се, посећују пријатеље, излазе у позориште, на концерте, у музеје. Као да је празник.

Откуд та жеља за дружењем и излажењем баш понедељком. Можда наши суседи тог дана не раде?

Није то, Мађари као и ми раде понедељком, али не ради њихова телевизија.

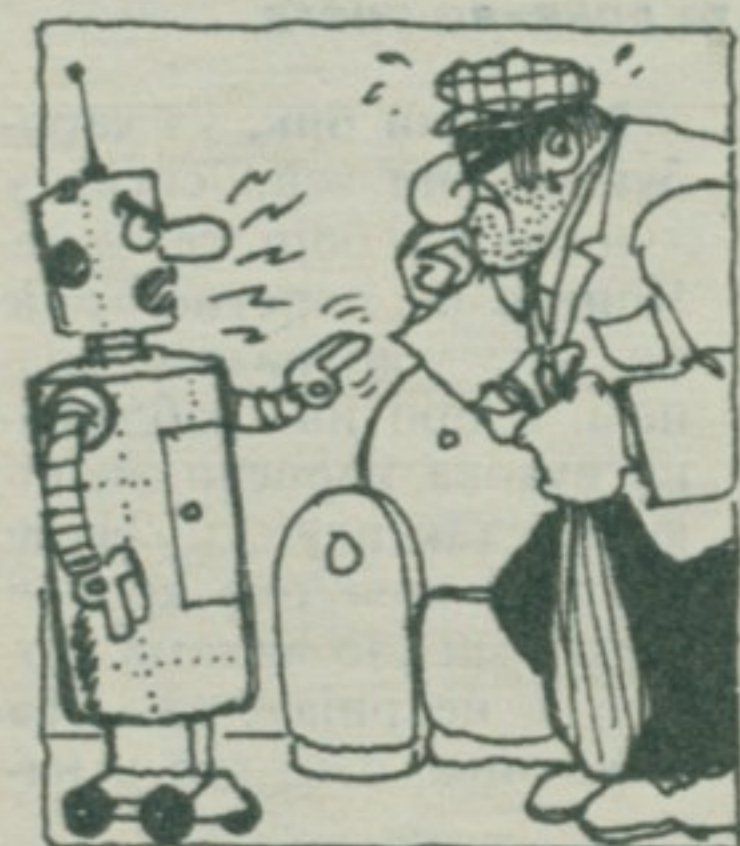
А шта да се ради код куће крај уташеност екрана? ■

ТУЖАН КРАЈ РОБОТА ЗА ПЛАШЕЊЕ ПРОВАЛНИКА

Из куће Тома и Пришиле Нелзон из Арлингтона у америчкој држави Вирџинији недавно је украден Херој, робот који наводно служи за препаданье провалника тиме што у одлучујућем тренутку изговара следеће реченице: „Чувајте се! Позвао сам полицију!“

Нелзонови су пре две недеље мирне душе кре-

нули на одмор, уверени да с Херојем у кући немају разлога за бригу. Нису се ни бринули све док се нису вратили и установили да су им, осим Хероја, из куће нестали још и телевизор и накит.

Телевизор и накит за сада нису враћени власницима, али су зато Том и Пришила добили назад Хероја, додуше у прилично јадном стању. Полиција га је пронашла на задњем седишту једног украденог аутомобила у Вашингтону, делимично расклопљеног, прашњавог и са истрошеним батеријама.

Хероја, који је иначе велик отприлике као канта за ђубре на коју помало и личи, конструисао је лично покрадени Том и на њега утрошио 250 сати рада и хиљаду и по долара. Осим наведених реченица за плашење провалника Херој је, док је још радио, у програму имао и следеће исказе: „Ја сам непогрешив“ и „За људско биће, врло сте zgodни“.

ВАРКЕ ЗА УПЛАШЕНЕ

— Лечење зуба боли и они који тврде да није тако — лажу — каже др Гордон Руби. — Кад сам био мали, крио сам се испод зубарске столице јер је лекар увек обећавао да неће болети, а болело је.

У Центру „Маунт Синај“ у Њујорку, по његовој замисли, пре но што стигне у руке зубару пацијент прође кроз собу — психијатра! Ту се најпре утврди шта га највише плаши: звук бушилице, поглед на зубара, чекање, инјекција... и приступа разбијању страха. Вежбе опуштања се прилагођавају сваком пацијенту. Неки воле да слушају музику, други траже да им

вежу очи како не би видели „ону страшну справу што зуји“, трећи да се машина расклопи и објасни им се како ради. Понекад се користи хипноза или аутосугестија. Човек, рецимо, може, док седи у зубарској столици, да замишља како лешари на

плажи на Тахитима а над главом му, азурно плавим небом (док бушилица зуји) прелеће млазњак. Чиста идилла!

— Не очекујемо да нас пацијенти заволе — каже др Руби. — То је немогуће, али бар да се не јуримо по ординацији... ■

СРЧАНИ МАЈКЛ

Пословођа самоуслуге у британском градићу Бриценду 29-годишњи Мајкл Ворд приметио је како су два младића украли боце с вискијем и потрчао за њима према излазу. Ту је морао да се определи за једног крадљивца који се показао као изузетан спринтер, тако да је и Ворд био присиљен да обара своје личне

рекорде. Јурећи бесомучно више од километра бегунац је стигао до набујале реке и — скочио у њу. Скочио је и Мајкл и после краћег гушања извукао допова из воде.

Крађа јесте мала, а ни начин хватања допова није нешто сензационално. Ствар је у томе што је Мајклу Ворду пре две и по године — пресађено туђе срце! Изгледа, Ричарда Лавлеј Срна. ■

МЕД ИЗ ГАРАЖЕ

Британске грађане ухватила је тешка носталгија за селом и сеоским начином живота. Како иначе објаснити нови хоби: држање домаћих (корисних) животиња у становима на трећем или осмом спрату.

Извесни Том Хардли на својој тераси запатио је гуске, кокошке, патке и — свиње. Врхунац је ипак случај једног аутомеханичара који је ове године добио прву награду за производњу меда. Његове коњице постављене су на крову гараже — у самом центру Лондона! ■

СПОЈЕНИ ЗАУВЕК

Код многих народа свадбена весеља трају по неколико дана, недеља, чак и дуже. Тако по обичају афричког племена Карагу свадба траје читаву годину и за то време младици морају, дану и ноћу, да носе маске. У току овог „пробног брака“ њихова веза држи се само на договору родитеља и млади могу да је раскину ако то желе. Маске, међутим, не смеју ни по коју цену да скину. А, ако се ипак усуде да то учине, за казну, никад више у животу неће моћи да се растану. Ни онда кад то буду жарко желели. ■

РЕЧНИК ЦВЕЋА

Ако у Француској којим случајем домаћини однесете хризантеме, мислите да сте, у најмању руку, врло лоше васпитани. Хризантеме су у овој земљи искључиво везане за — гробље.

Ако тај исти цвет однесете Јапанки, она ће се обрадовати.

У Мексику ни случајно не треба доносити невене. Овај наранџасти цвет их и данас подсећа на време шпанских освајачких поухвата. Као што анемоне Кинези искључиво повезују са смрћу. ■

ТА ДИВНА СТВОРЕЊА – НА СНЕГУ И ЛЕДУ

Зима... Ове године код нас готово да је изневерила саму себе. Наравно, није свуда иста. Ако није снежна и на свој начин лепа, као прошла, зима је саткана од бескрајних дугих, влажних и сивих дана шибаних леденим ветром. Зато, ваљда, у народу још постоји веровање да је то време злих духова којих се треба чувати, које ваља укротити или одагнати чим гране прво сунце.

А шта је зима за животиње?

Кад је крв хладна

За већину животиња наплазак зиме је сигнал за почетак прилично беспштедне борбе за опстанак. А она почиње битком за одржање телесне топлоте која, буквално, испарава из тела – ако је зима оштра, ако дувају ледени ветрови и пада ледена киш.

У зимским условима животиње хладне крви, као змије, корњаче, жабе и инсекти, мада не сви, нису у стању да одрже сталну температуру, и кад хладноћа достигне за њих критичну тачку, полако прекидају своје активности да би, најзад, пале у дубок сан. Овај савршени природни механизам успорава срчане откуцаје, ритам дисања и мождану активност, а самим тим спречава расипање енергије и смањује потребу за храном.

„Хладнокрвни спавачи“ за склоништа користе рупе испод великих стена, пећине, шупљине у дрвећу, старе напуштене јазбине. Ту се окупљају у што већем броју да би, једни уз друге, што више умањили неизбежне последице. Тако се већ у јесен на хиљаде бубица *Hippodamia convergens*, иначе блиских рођака бубамаре, увлаче у шупљине неког трулог стабла. А у пролеће од тог силног броја остане таман толико преживелих да може да се оснује нова колонија.

Водоземци – жабе и лажевици – зими такође спавају, скривени у муљу на дну неке баруштине и буде се тек кад температура ваздуха порасте толико да могу да се покрету.

Испод леденог покривача који у великој мери спречава даље хлађење воде, сићушне животиње ипак не могу да избегну смрт. Друге, међутим, успевају чак и да припреме

САМО ЈЕ ПИНГВИНИМА

БОРБА ЖИВОТИЊА ЗА ОПСТАНАК У ЗИМСКИМ УСЛОВИМА КРИЈЕ ЧУДЕСНЕ МЕХАНИЗМЕ КОЈЕ ЧОВЕК СВЕ ВИШЕ ОТКРИВА, ПРОУЧАВА И... ПОДРАЖАВА.

ЛАКО

Ево доказа! Док други спавају, женка гризлија је донела на свет овог малишана који је већ стигао и да се прошета.

Од других животиња занимљив је случај северних јелена карибуа. С првим већим захлађењем напуштају тундру и у крдима крећу ка новим пашњацима на југу – на пут који је дуг између 400 и 600 километара. Стазе су им већ хиљадама година непромењене, тако да су стене на појединим местима толико излизане да сад постоји шанап дубине близу једног метра. На том путу чека их пуно искушења, а највећа опасност су чопори изгладнелих вукова (бизоне су у Америци, својевремено, приликом сличних сеоба, десетковали досељеници).

Нису све сеобе сисара тако дуге и заморне. Лосови, аљиски козорози и дивокозе на пример, ограничавају се само на то да из виших предела, које окува лед, сићу у долине богате пашњацима. Чак и веома ретка и опрезна животиња као што је снежни леопард зими силази с две хиљаде метара висине у нижа подручја.

Пингвини живе у свом рају. Иако стоје на леду, ноге су им топле. Чак толико да им то понекад смета.

принову и то тако што јашца из којих се легу потомци обавијају заштитном опном и чувају све до пролећа. То ради водена змија белоушка и водена буба *Daphnia pulex*.

За животиње хладне крви зимски сан једино је оружје против смрзавања. Оне чија је крв топла боре се на друге начине. Део

ових животиња једноставно крене у сеобу која је величанствена као појава и задивљујућа по напору. Они не чекају зиму: одлазе у топлије крајеве.

Силазак снежног леопарда

Птице су на првом месту. Кад наиђу хладни дани и нестану инсекти,

многе од њих једноставно немају другог избора. Постају селице које ни једна друга животиња не може да надмаши. Рекордну раздаљину прелази дуго-репа чигра (врста галеба). Сваке године прелети од северног до јужног пола и обратно, прелазећи, у кругу, близу 40 хиљада километара!

Мошуски бик, уз карибуа, једини већи сисар у тундри не боји се зиме. Копитама спретно рије по снегу у потрази за храном, а против грабљивца, вукова, користи специјалну тактику: мужјаци направе круг око крда и роговима као вилама, дочекују непријатеља. Ова животиња, баш као и ка-

За неке је зимски сан најбоље решење. Изабрали су га слепи мишеви али и овај мали глодар (на длану) који је, за случај да се пробуди, обезбедио и резерве хране (десно).

зато довољно да само надувају перје, јер је ваздух најбољи изолатор. Фоке, морски слоновии, моржеви и бели медведи испод коже имају слој масноће који их штити од хладноће.

Пухови – рекордери

Сви знамо да и неке топлокрвне животиње прибегавају зимском сну рачунајући, при том, на резерве масти нагомилане током јесени. Ћелије њиховог ткива садрже течности с већом специфичном тежином, што аутоматски смањује тачку мржњења и спречава физиолошка оштећења. У новије време откривен је и благотворан утицај неких хормона.

Станишта ових животиња најчешће су под земљом где је температура зими ниска али се не мења. Ако се она неким

Ова јаребица из северних крајева штити се од непријатеља тако што се бојом утопила у околину.

Једино је лисица у стању да уђе у траг онима који се крију под снегом.

Одржавање телесне топлоте је кључ за опстанак у зимским условима. Пошто су хладне крви, бубамаре се загревају прибијајући се једна уз другу.

рибу, дивокосу са Стеновитих планина, дивље говече јак, с Хималаја, и друге сличне животиње брани се од хладноће густом кратком длаком преко које, готово до земље, пада други слој крзна.

Тешка „одећа“ би ситнијим сисарима спутава-ла покрете а најтеже би биле птицама. Њима је

случајем спусти испод нуле, активира се природни механизам буђења и потребе за кретањем тј. загревањем.

Пухови су најчувенији зимски спавачи и о њима круже необичне приче. Могу да спавају по осам месеци и да при том изгубе више од половине телесне тежине. Готово ис-

товетан рекорд постижу и мрмоти. Они се, припреме ради, преко лета толико хране да ујесен једва успевају да носе отежали стомак.

Неке животиње у скло-ништа сакупе резерве хране. Чим се пробуде, могу одмах нешто да презалогаје. Веврица на при-мер. Она и не пада у пра-

ви зимски сан, већ непре-кидно дрема. И тада сво-јим дугачким репом с гу-стим крзном штити њуш-кицу и предње шапе које су готово голе.

Чак ни медведи не спа-вају дубоким зимским сном. Спавају и буде се. У њиховом случају телесна топлота остаје непроме-њена и чула им не отупе.

Женка медведа понекад на свет донесе младе управо у време док друге животиње спавају.

Украли смо од јаребнице

Свим животињама у то-ку зиме заједничко је тра-гање за храном. Дан је, уз то, кратак и није лако би-ти спретан на снегу и ле-ду.

Грабљивице зими теже долазе до плена јер се ма-њи сисари бране тако што у снегу копају дугач-ке тунеле где их могу от-крити само они с изузет-ним њухом, као што је лисица. Леминзи, на при-мер, копају у снегу тунеле дугачке и по 20 метара. Њима у јесен израсте јед-на велика канца (да би им копање било што лакше) која затим, у пролеће, от-падне.

Посебан начин заштите од изгладнелих напасни-ка је способност мимик-рије: боја перја или крзна саобрази се с бојом око-лине. То чине беле јареби-це, снежне сове, поларне лисице, амерички дивљи зец и други.

Снег посебно отежава кретање неким прежива-рима као што су јелени, јер имају мала и веома осетљива копита. Тада најчешће иду у колони, газећи искључиво по тра-гу предводника на коме је највећи терет. Међутим, копита мошусног бика су зракаста и имају јастучи-ће који им олакшавају кретање по снегу. У пред-ности су и бели медведи, северноамерички рисови, поларне лисице и друге арктичке врсте чије су ша-пе обрасле густом длаком а прсти веома раширени. Лакше је и алаској јаре-бини, јер на прстима ногу има бочно перје налик на мешало које јој служи као крпља (справа попут те-ниског рекета, а служи за ходање по снегу). По сне-гу и леду без великих тешкоћа креће се и видра јер су јој шапе у виду чо-вечијег длана.

Постоје и животиње ко-је су у свему савршено прилагођене зимским ус-ловима. То су пингвини. Њихова широка стопала не само да им олакшавају кретање, већ и природно подешавају температуру. Стајање на једном месту, ма колико дуго, нимало не шкоди.

Природни механизам за регулисање топлоте у ногама имају и галебови, поларне лисице, зечеви, хермелини и карибун.

Диего Варагин

10 × 10

ИЛИ
ИСПРАВИТЕ
ГРЕШКЕ

ПРОНЕВЕРА ЈЕ ПОСАО ШЕФА

ПО
ЈЕДНА
РЕЧ
У
СВАКОЈ
РЕЧЕНИЦИ
ИМА
ДВА
СЛОВА
ВИШЕ
ИЛИ
МАЊЕ.

1. Није лако бити вођа школске екскурзије и сносити одговорност за четрдесет младих животиња.

2. Младим спортисткињама саветујем да иду у хотел „Ројал“, где ће их дочекати као крадљивце.

3. Не може проневеру да врши благајник, кад је то посао шефа.

4. Ако неко сматра да му је стан превисоко оцењен, нека нам јави, и одмах ћемо послати људе да га избоду.

5. Најважнија особина ових животиња је беспослено размножавање.

6. Позив треба послати и нашим пензионерима и најкрупнијим слоновима написати да обавезно дођу.

7. Прописи не предвиђају да се у удружење страних уметника могу учлањавати странци.

8. Не чекајте да вам тата испује стипендију – учините то сами.

9. Ово је доба године кад вредни статистичари саботирају привредне резултате у граду.

10. Са женском децом је лакше: треба их само добро ударити и после си миран.

РЕШЕЊА:

1. живота, 2. крадљивце, 3. проверу, 4. изободују, 5. беспослено, 6. словима, 7. естрадних, 8. испослује, 9. сабрају, 10. удати.

Илустровао Димитрије Костић

BUŠIDO

Кодекс самураја

ПУТ РАТНИКА-ЊИГА
ЗАКОНА КОЈИ СУ СЕДАМ ВЕКОВА
УПРАВЉАЛИ ЖИВОТИМА
САМУРАЈА

2 ИЗДАЊЕ

Шта је покретало самураје на надљудске подвиге? Зашто је за ратника постојала само једна казна-харакири? Шта је навело камиказе пилоте да добровољно одлете у смрт? Који су то принципи због којих се самурај никад не предаје? Зашто и како су баш у Јапану настале најсавршеније борилачке вештине? Који узрок лежи у основи муњевитог јапанског успона после II светског рата? Одговор вам даје **БУШИДО** – књига која открива свет самураја и осветљава извор јапанске традиције. Поглавља: Храброст, Част, Лојалност, Самоконтрола, Васпитање и обучавање самураја, Харакири и освета, Мач-душа самураја, потврдиће вам да је **БУШИДО** најстрожи кодекс животних принципа који је икад састављен!

Цена књиге 1600 дин. Попуните **наруџбеницу** и још данас је пошаљите на адресу:
ИНТЕРМЕДИА, пошт. факс 20-104, 11030 Београд 8.
Шаљемо одмах – платићете поштару кад вам књига стигне.

НАРУЏБЕНИЦА

КОМ. КЊИГЕ ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА по цени од 1900 дин.

КОМ. КЊИГЕ БУШИДО по цени од 1600 – поштом.

Име и презиме

Улица и број

Поштански број и место

Поруџијем

Поруџијем

Наруџбенице шаљите на адресу:
ИНТЕРМЕДИА, пошт. факс 20-104,
11030 БЕОГРАД 8

ПРВИ ПУТ У ЈУГОСЛАВИЈИ

Е. А. Волис Баџ ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА

Египатске идеје о загробном животу

Књига једног од најчувенијих светских оријенталиста и археолога, директора одељења египатских и асирских старина Британског музеја. Руководио је ископавањима у Асуану, Гебел Баркалу, Ниниви и Деру. Прикупио и превео велики број таблица писаних клинастим писмом, египатских папируса и грчких коптских, сиријских и етиопских рукописа.

ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА је један од најзначајнијих његових радова и незаобилазно дело за разумевање идеја и веровања која су више од 5000 година одлучујуће утицала на верски и друштвени живот Египћана. Мит о стварању света, Египатски богови: Ра, Изиде, Маат, Шу, Анубис, Тот, Амен, Хатор, Нефтида, Птах, Хати... Озирис-бог ускрснућа, Химне Рау и Озирису. Обичаји балсамовања и сахрањивања умрлог. Подземни свет и паклене муке најдрње таме. Последњи суд. Мерење покојниковог срца на Теразијама правде. Однос тела, душе, духа, срца и сенке. Путовање душе у загробни свет. Бесмртност и живот на Пољанама Вечности.

Илустровано бројним цртежима са папируса.
Цена књиге 1900 дин.
Шаљемо одмах – плаћа се поштару приликом пријема књиге.

НЕЗАДРЖИВА ВОЈСКА ВИРУСА

МИСТЕРИЈЕ ОРГАНИЗМА

Шта је заједничко код човека и бораније? Ово питање није почетак вица, пошто постоји прави одговор на њега: заједнички им је – хемоглобин! Улога тог ензима код свих махунастих биљака је да везује кисеоник, а најновија научна открића упућују на то да он потиче из гена кичмењака. Група гена која је „одговорна“ за стварање хемоглобина у махунастим биљкама – истоветна је оној која ствара тај ензим и у нашој крви.

Како је то могуће?

Можда би ово питање било још једна у низу неразјашњених и узбудљивих тајни природе да није и других таквих примера за које је данашња генетика нашла заједничко решење: за све су криви вируси.

До тог сазнања водио је изузетно дуг и напоран пут, мада резултат, попут већине генијалних решења, звучи једноставно. Да би се до њега дошло, нису били довољни само мозгови, већ је требало да се техника развија читаво столеће, рачунајући од првог спомињања вируса. Без електронских микроскопа, компјутера и осталих чуда технике ни генетика не би толико напредовала у свом продирању до најсићушних механизма живота – баш као што данас Шерлок Холмс не би могао да одгонета мистериозна убиства само у својој угодной кући без савршених опита у лабораторији.

Биолошки тројански коњићи

Занимљиво је да Едвард Џенер и Луј Пастер, научници који су задужили човечанство открићима вакцине против великих богиња и беснила, још ништа нису знали о вирусима – узрочницима и тих опаких болести. Њихово постојање први је доказао руски микробиолог Ивановски 1892. године у покусима са оболелим листовима дувана. Вируси који изазивају велики број заразних болести и код биљака и код

НАСТАЈУ, ИЗГЛЕДА, У
НАМА САМИМА, ПА
ДЕЛУЈУ КАО ВОЈСКА
ОТПАДНИКА. АЛИ
НИЈЕ СВАКО ЗЛО ЗА
ЗЛО: БАШ ЊИМА СЕ
ПРИПИСУЈЕ
ЗАНИМЉИВА УЛОГА У
РАЗВОЈУ ЖИВИХ
БИЋА НА НАШОЈ
ПЛАНЕТИ...

животиња и код људи у преводу с латинског значе – отров.

Како се тај „отров“ шири?

У најновије време наука је, боље упознавши вирусе, исправила стару заблуду да су они, како и даље мисли већина неупућених, „освајачи из свемира“. Вируси у ствари настају у нама самим! Или у другим живим бићима. То су биолошки „тројански коњићи“ који нападају изнутра, а тек размножени шире се и освајају нове организме.

Вируси су у ствари делићи живих ћелија који су се на неки начин отргли и развили у посебне микроорганизме, што значи најсићушније и најједноставније живе створове.

По свом саставу вируси су делићи DNK – сложене органске киселине која у себи носи гене и тиме одређује одлике своје врсте. Према томе, вируси су генетски материјал, речено језиком науке. И ево како се сад вирус понаша: обмотан заштитном опном од беланчевина он се „угнезди“ на живу ћелијску опну и настоји да кроз њу продре унутра, што му и успева. Па као сваки „отпадник“, он сада почиње да ровари и да помоћу ћелијине DNK обезбеди сопствено „потомство“, то јест да се размножи. Понекад то успе толико „добро“ да се ћелија распадне, а војска вируса напада даље... ето болести. Тако настају не само поменуте богиње или беснило већ и друге страшне болести као жута грозница, парализа, рак и у најновије време СИДА.

Мали, али моћни

Наравно, све ово се не мора догодити мада виру-

си постоје у сваком од нас. Данас научници углавном сматрају да се само под одређеним условима ти вируси активирају (на пример пушење може изазвати рак плућа, али не обавезно).

Није обавезно ни то да вирус „победи“ ћелију у коју се увуче као насилник. Да ли онда ћелија победи њега! Чак ни то! Једном настао, сићушни „отров“ је неуништив, али може да изазове занимљиву комбинацију са генетским материјалом ћелије: његова DNK угради се у ћелијину и измени неки њен хромозом. Ако се ово догоди ћелијама које служе за

размножавање врсте, промена ће се одразити на потомство! Или, настаће нешто измењена врста. Ето најпростијег објашњења улоге вируса у еволуцији.

Примера, осим оног који смо навели на почетку, има још. Тако постоји бактерија *Progenitor cryptocides* која ствара протеин помоћу гена истоветних човековим, за хормон гонадотропин. Или: гени који стварају такозване хистонске протеине својствене многим врстама, доспели су у те врсте из морског јежа. Али, њихов последњи заједнички предак изумро је пре неких 65 милиона година!

Ове и друге сличне заједничке одлике код иначе веома удаљених врста могле су настати једино уграђивањем вируса у репродуктивне ћелије, на описани начин.

Чудо природе? Не би се баш могло рећи сад кад све изгледа јасно. Јер, вируса има много, разносе се лако и на разне начине. Могу и да чекају, ако се не нађу на живој ћелији: укристалишу се и опстају чак и вековима.

Све у свему, улога им није баш мала. Поготово у поређењу с њиховом величином!

Мирјана Крстуловић

Илустровао Љубомир Милојевић Љубач

Живот је једина је живот

ПОКРЕТНА БОМБА

Доктор Мануел Кабаљера ником није отпоздрављао. Грађани Оренсеа, града у северозападној Шпанији, и нису видели у томе ништа чудно. Психијатар Кабаљера често је био потпуно одсутан. Овог пута мучила га је права драма. Око грудног коша била му је постављена бомба коју није смео да уклони. Ако је дирне, може да одлети у ваздух.

Петог дана месеца јуна 1978. године доктор Мануел Кабаљера договорио се да се сретне са извесним Хулијаном Родригезом. Тако му се бар представио незнанац који се заинтересовао за Кабаљерин оглас у локалним новинама. Психијатар је желео да прода породичну кућу своје мајке. Договорили су се да се нађу у Кабаљерином хотелу, у апартману 202.

Ипак се не ради о шали

Хулијан Родригез је дошао тачно у подне. Елегантно одевен, одмерених покрета, деловао је као прави пословни човек. Није ни трепнуо кад је чуо цену куће – 56 милиона песета (око 850 хиљада долара). Устао је, замолио Кабаљера да га сачека трен, и отишао у суседну собу. Вратио се с парчетом папира које је без речи дао психијатру. На целуљу је писао: „Ово је препад. Радите како вам наредни и ништа вам се неће догодити.“

Мануел Кабаљера је био уверен да се ради о шали. С осмехом на лицу таман је хтео да се окрене кад је угледао цев револвера уперену у слепоочницу.

– На колена! – Родригезов глас је сада звучао љутито. – Стави главу на сто, руке на леђа!

Завезао му је руке најлон канапом и потерао га у собу. Гурнуо га је на кревет, завезао чланке на ногама и ставио повез око очију. Затим је из безумљеном Кабаљери откопчао кошуљу. Психијатар је осетио да му ставља неки тврд предмет на груди и лепи га фластером. Потом га је муњом у ребра и наредио му да устане. Онда му је око врата закачио потезни механизам; тако је бар Мануел Кабаљера претпостављао кад је у тренутку схватио шта му се догађа.

Постао је жртва нове врсте уцене. Непознати љу-

ДОКТОРУ МАНУЕЛУ КАБАЉЕРИ УЦЕЊИВАЧИ СУ ОДРЕДИЛИ НАЈВИШЕ 90 САТИ ЖИВОТА. АКО НЕ ИСПУНИ ЊИХОВЕ УСЛОВЕ, ОДЛЕТЕЋЕ У ВАЗДУХ.

ди хватали су богатије грађане Шпаније, претварали их у покретне бомбе и пуштали да сами скупе новац који би им уцењивачи одређивали. На тај начин је одлетео у ваздух Хозе Марија Булто, богати индустријалац из Барселоне и Хоакин Виола, бивши градоначелник.

Пре него што је отишао, уцењивач је скинуо повез с психијатрових очију и оставио на кревету одштапану поруку: „Ставили смо бомбу на ваше груди. До сутра у 4 сата треба да нам донесете 10 милиона песета (у то време – око 150 хиљада долара.) У противном, експлодираћете заједно с бомбом. Она ће се сама укључити за 90 сати. Ми смо једини који знамо како да је учинимо безбедном.“

Порука у кутији од сардине

Доктор Мануел Кабаљера је за десетак минута успео да одвеже чланке и руке. Сместа је, у потпуном нервном растројству, кренуо пут куће. Само је мислио на то да не сме да иде сувише брзо, да се не озноји јер му је уцењивач, пре него што је отишао, рекао да бомба може да се распрсне и од влаге.

Помишљао је на то да скрене некуда, оде у природу и сачека свој крај, да случајно не угрози још нечији живот. Онда се ипак предомислио и продужио кући.

Пошто у стану није било никога, отишао је у суседство, код добрих пријатеља Феликса и његове супруге Лурдс. Таман кад је почео да им објашњава

шта му се догодило, дошла је и Сесе, како је од миља звао своју жену.

После тренутне панике, сви су се сложили да није време за нервозу, да што пре треба нешто учинити. Феликс је одмах телефонирао неколицини утицајних пријатеља и договорио се за новац. Наравно, ником није објашњавао за шта су му паре потребне. До наредног дана, тако је добио обећање, имаће свих 10 милиона песета. За почетак, сасвим добро. Требало је чекати да се уцењивачи јаве и дају упутства где да се донесе новац.

Тачно у 3.35 наредног дана зазвонио је телефон. Доктор Мануел Кабаљера требало је сам да се одвезе око шездесетак километара путем Оренсе – Виго према месту Пуентереас. Ту ће, у једној канти крај пута, наћи даља упутства. Око пет сати на једвите јаде нашао је поруку која га је упућивала путем кроз шуму нека три километра уз брдо. На пола пута, кад је схватио да му тај пут причињава напор, и да се сав ознојио, Кабаљера је одустао. У 8.30 био је поново код куће. Сав се тресао плашећи се шта ће сад уцењивачи даље да ураде кад није испунио њихов први захтев.

Три сата касније зазвонио је телефон.

– Овог пута си се извукао, следећи пут – летиш у ваздух! Даћемо ти још једну шансу. Чекај следећи позив и нова упутства.

У 3.30 изјутра, уцењивач, вероватно наводни Родригез, поново се јавио телефоном. Наречења ће наћи у кутији од сардине на три километра од места Виго, крај велике табле покрај пута. У кутији је стајала целуља која га је водила кроз густиш крај пута. На око петсто метара, на напуштеном бунару, нашао је стару црну торбу. Ту је ставио сав новац. Затим се вратио до аутомобила, сачекао шест минута, како су му написали, и вратио се по торбу. Ту је требало да буде новац заједно с упутством где да га однесе. Међутим, чим је у руку узео торбу, схватио је да су новац узели и ставили унутра нешто лакше. Није било ни трага од уцењивача, још мање да су оставили упутство како да се ослободи бомбе на свом телу.

Мануел Кабаљера се једва некако довезао до куће. Тамо су га сачекали Сесе, Лурдс и Феликс. Једино што им је преостало било је да коначно назову полицију.

Имао је луду срећу

У пратњи супруге и пријатеља, Мануел Кабаљера стигао је у полицијску станицу тачно у 9.40. Сачекала су га двојица из одељења за експлозиве. Наредна три сата Андрес и Карлос (то нису њихова права имена) трудили су се, по цену да се нешто непредвиђено догоди, да уклоне бомбу фластерима закачену за грудни кош доктора Мануела Кабаљере.

Психијатар је имао среће, за разлику од двојице претходника којима су уцењивачи активирали бомбу на телу пре него је могло да им се помогне.

Кад су касније Карлос и Андрес, уз помоћ даљинског управљача активирали бомбу, „покривач“ од фибергласа којим је бомба била заштићена одлетео је око дванаест метара увис.

Психијатар Мануел Кабаљера ни данас не може да заборави драму која је трајала 43 часа.

В. С.

Илустровао Драгутин Ђекић

КОРТО
МАЛТЕЗЕ!

Сан зимској јуџира

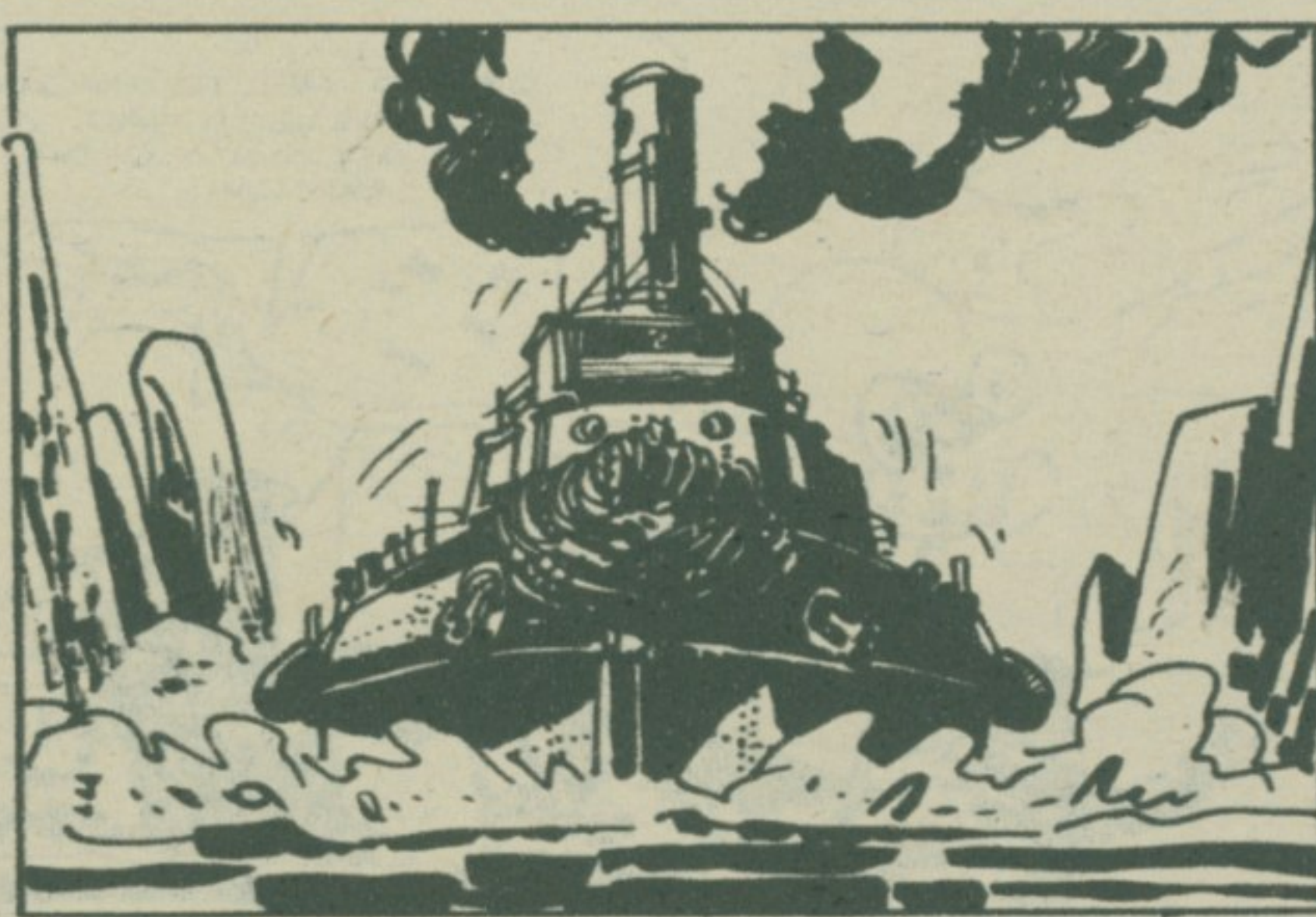
ПЛЕО

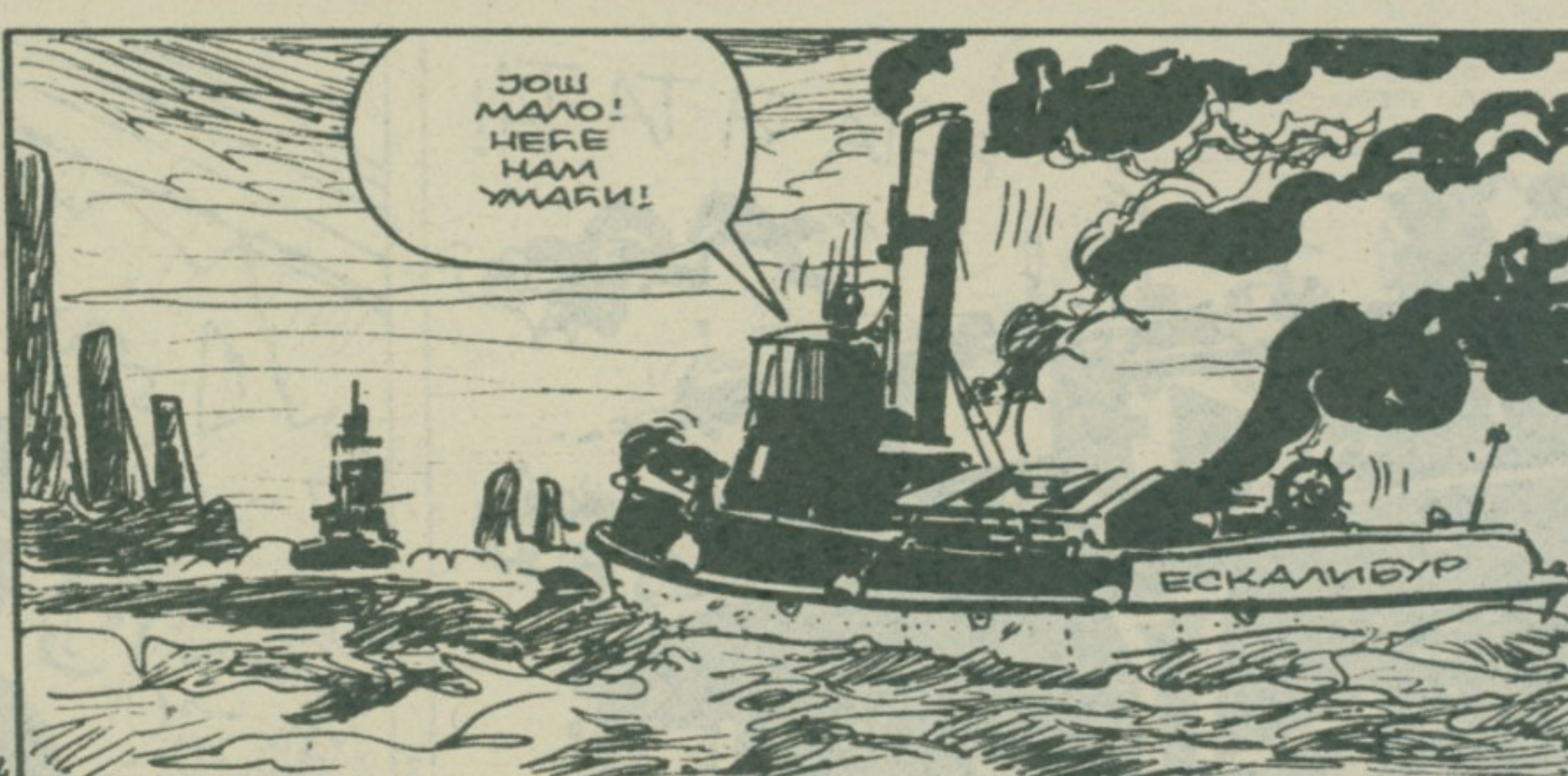
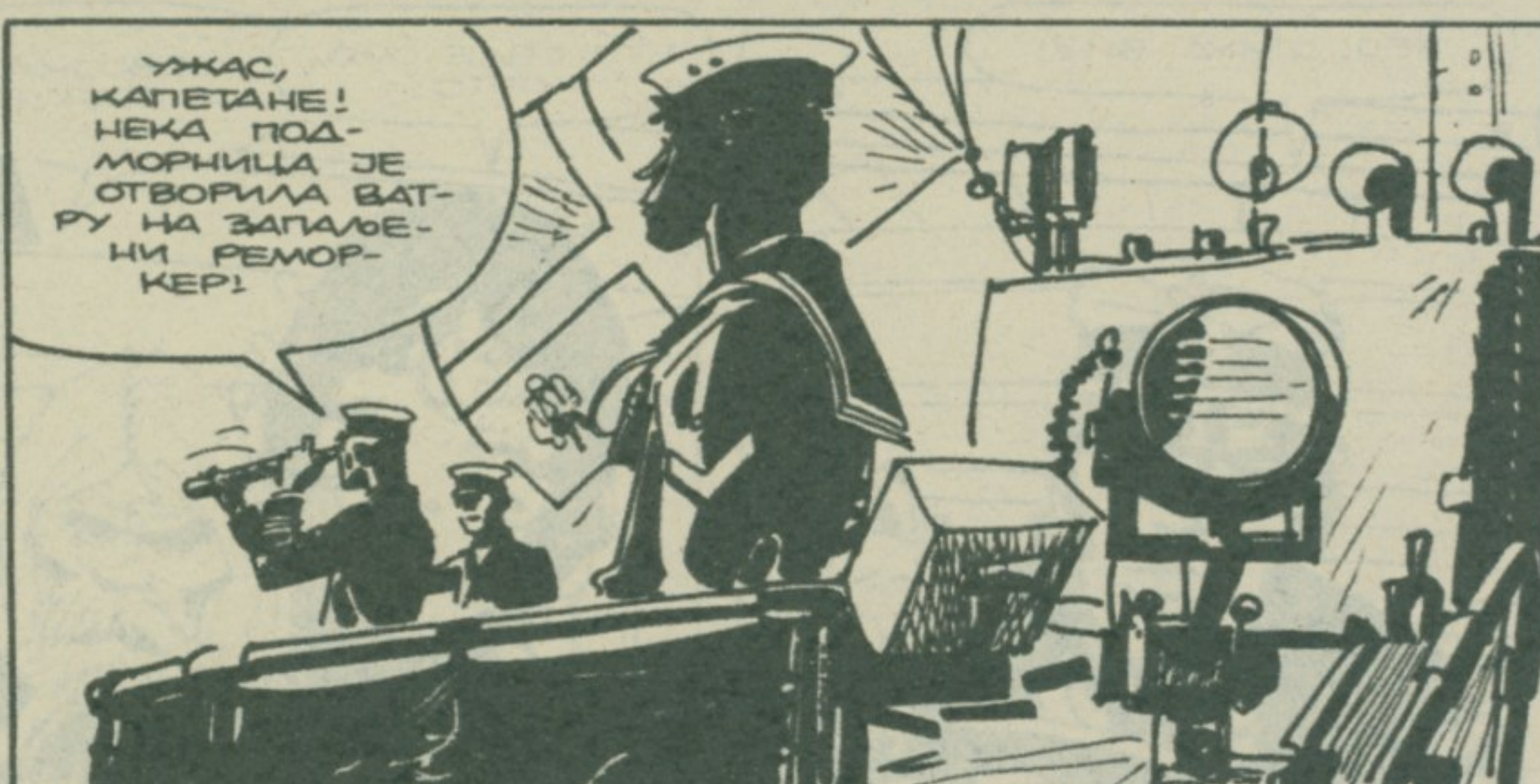
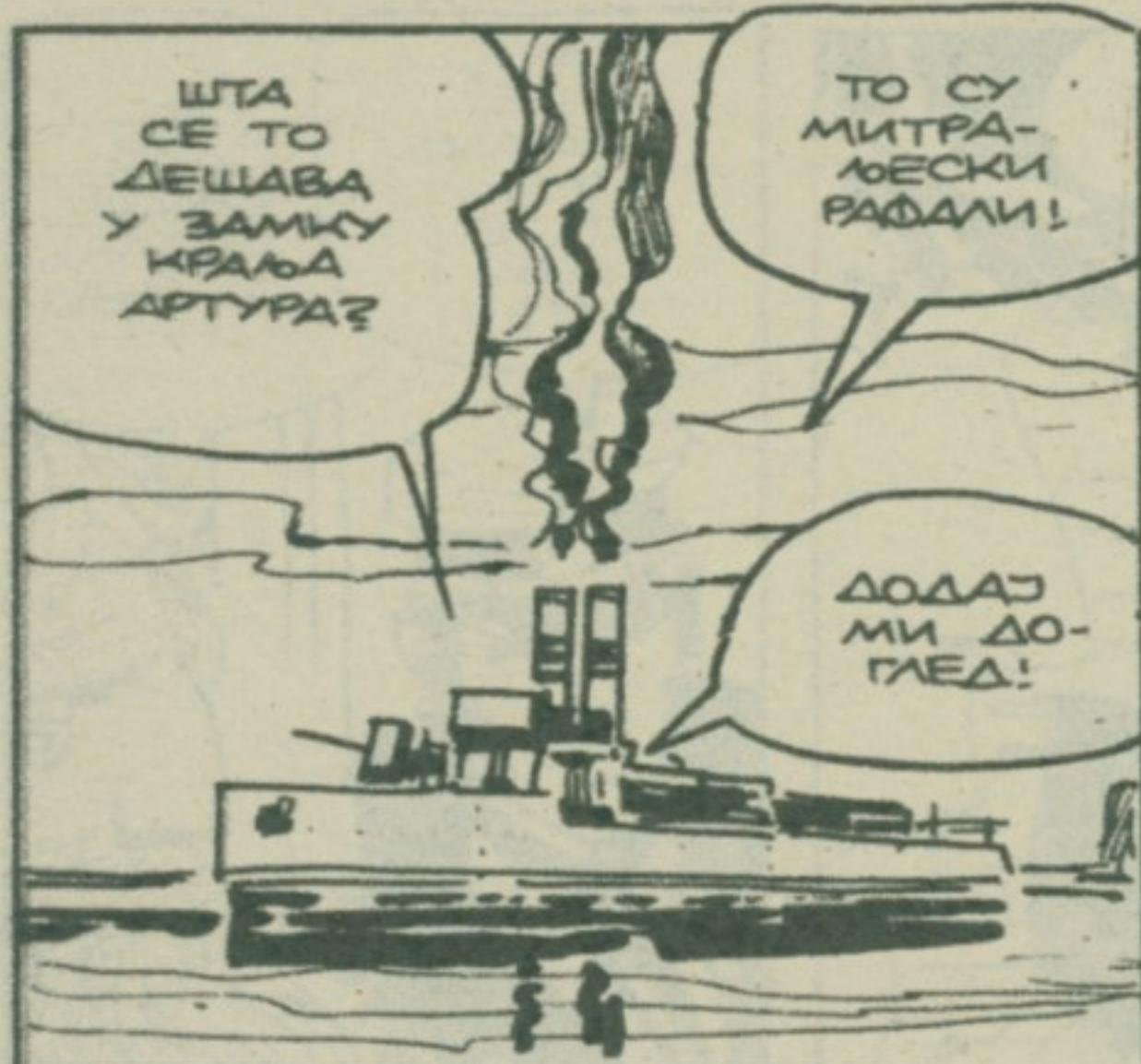
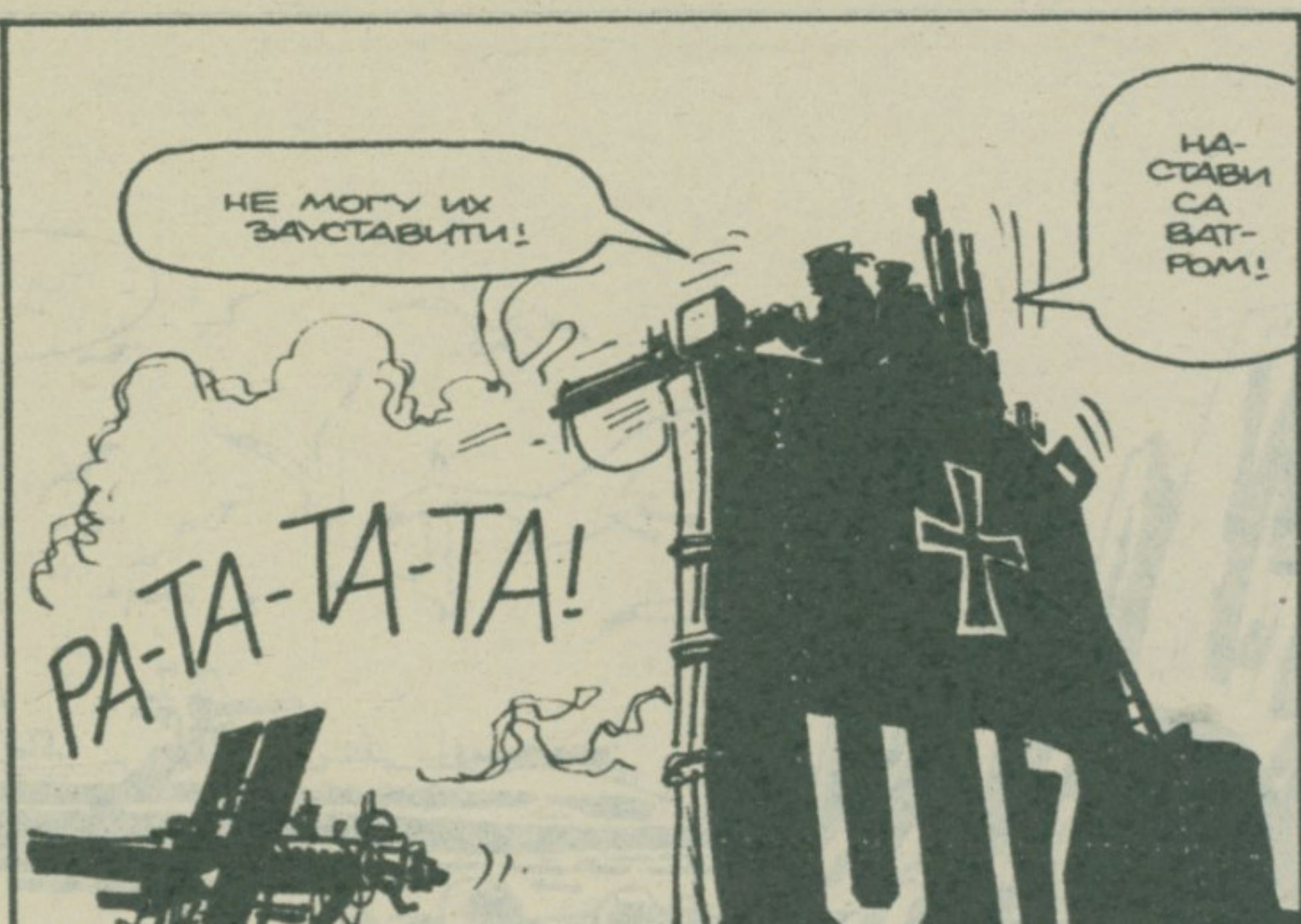
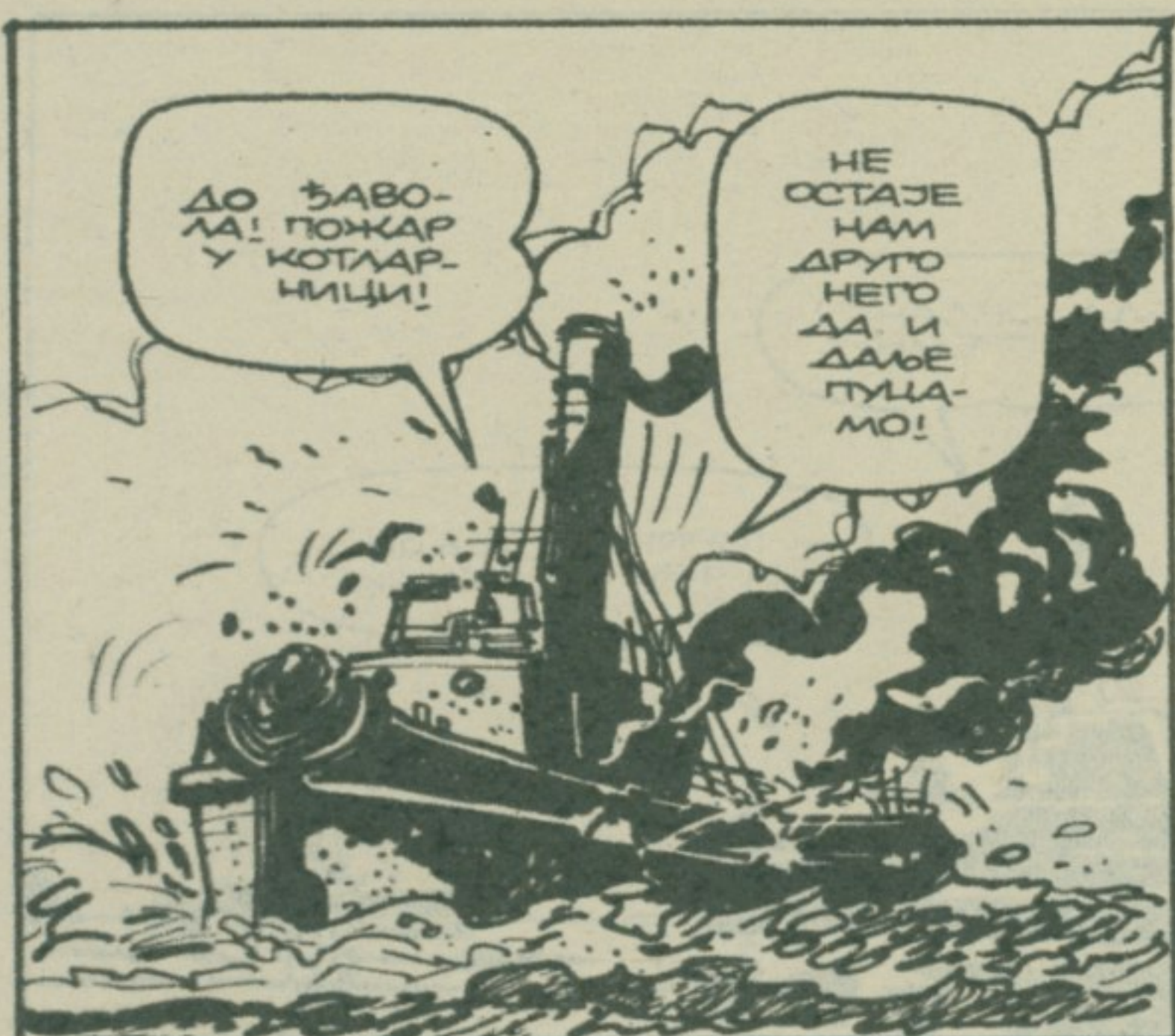
ЦРТА И ПИШЕ: ХУГО ПРАТ
(HUGO PRATT)

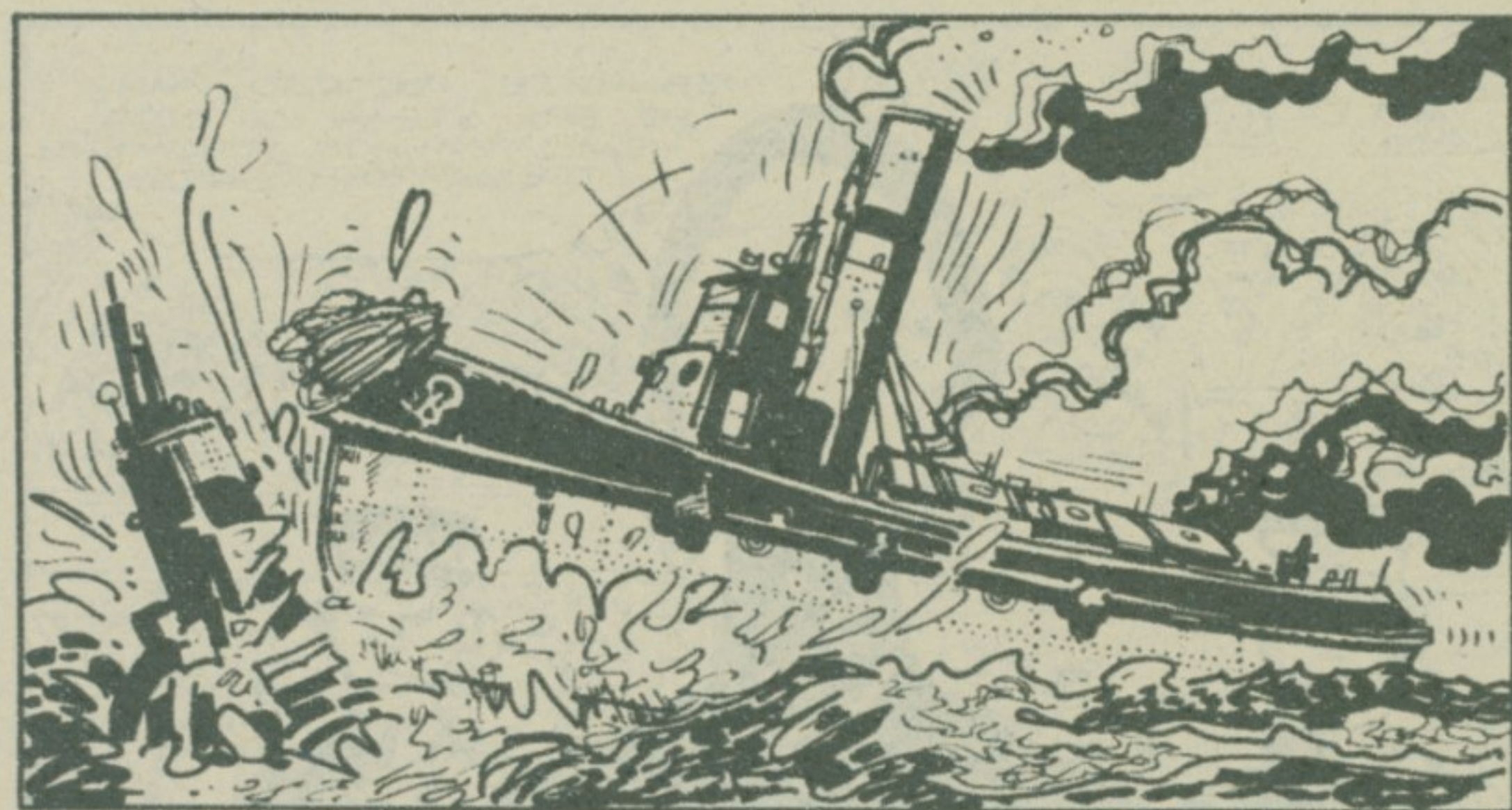
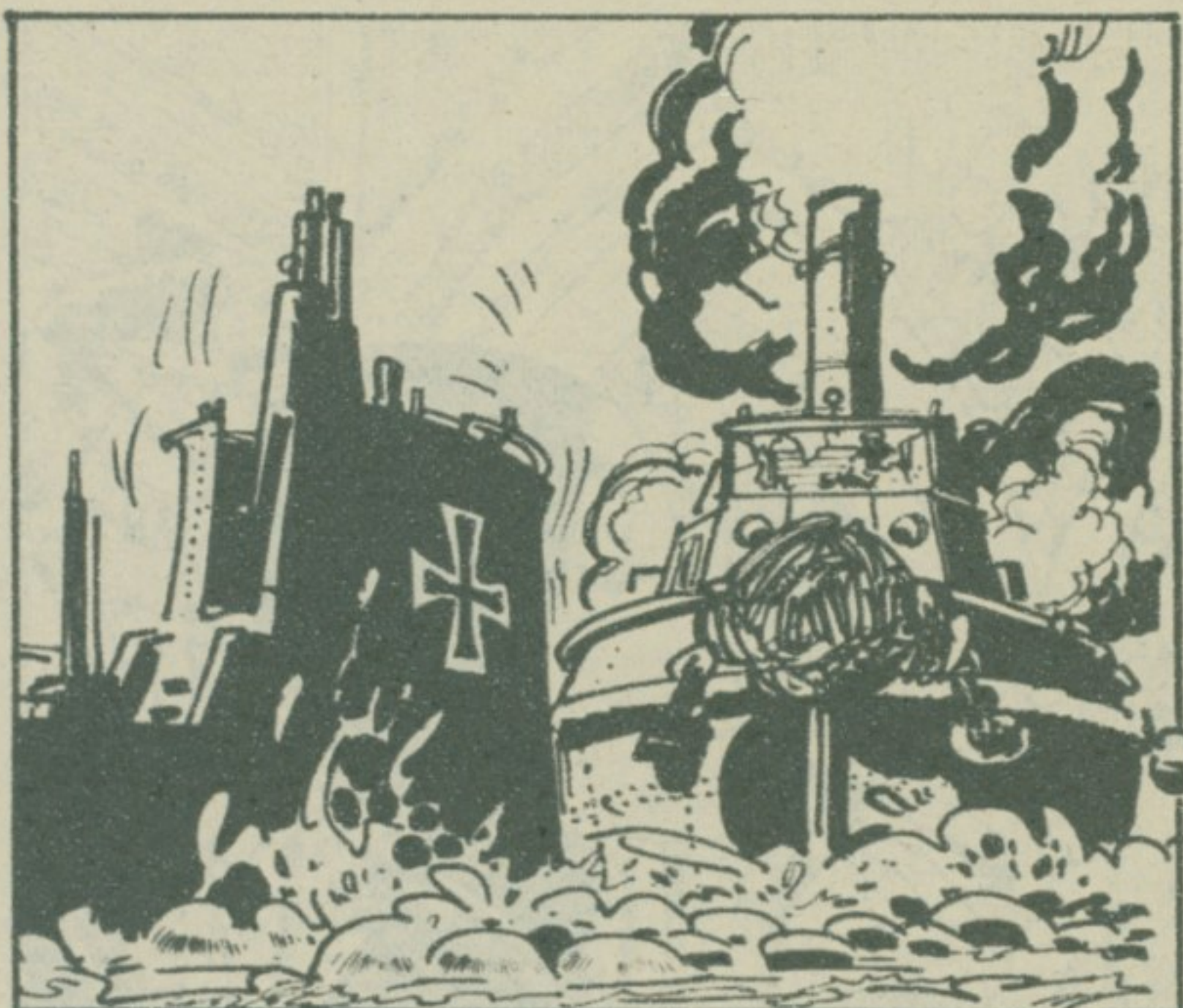
УЗ ПОМОЋ ЛЕГЕНДАРНИХ КЕЛТСКИХ ЛИЧНОСТИ МЕРЛИНА, ОБЕРОНА ПАКА И
ВИМЕ МОРТАНЕ, КОРТО МАЛТЕЗЕ ОТКРИВА У I СВЕТСКОМ РАТУ ИЗДАЈУ ЛЕДИ
РОВЕНЕ И ПОКУШАЈ НЕМАЦА ДА УПАДНУ У ЗАМАК КРАЉА АРТУРА...

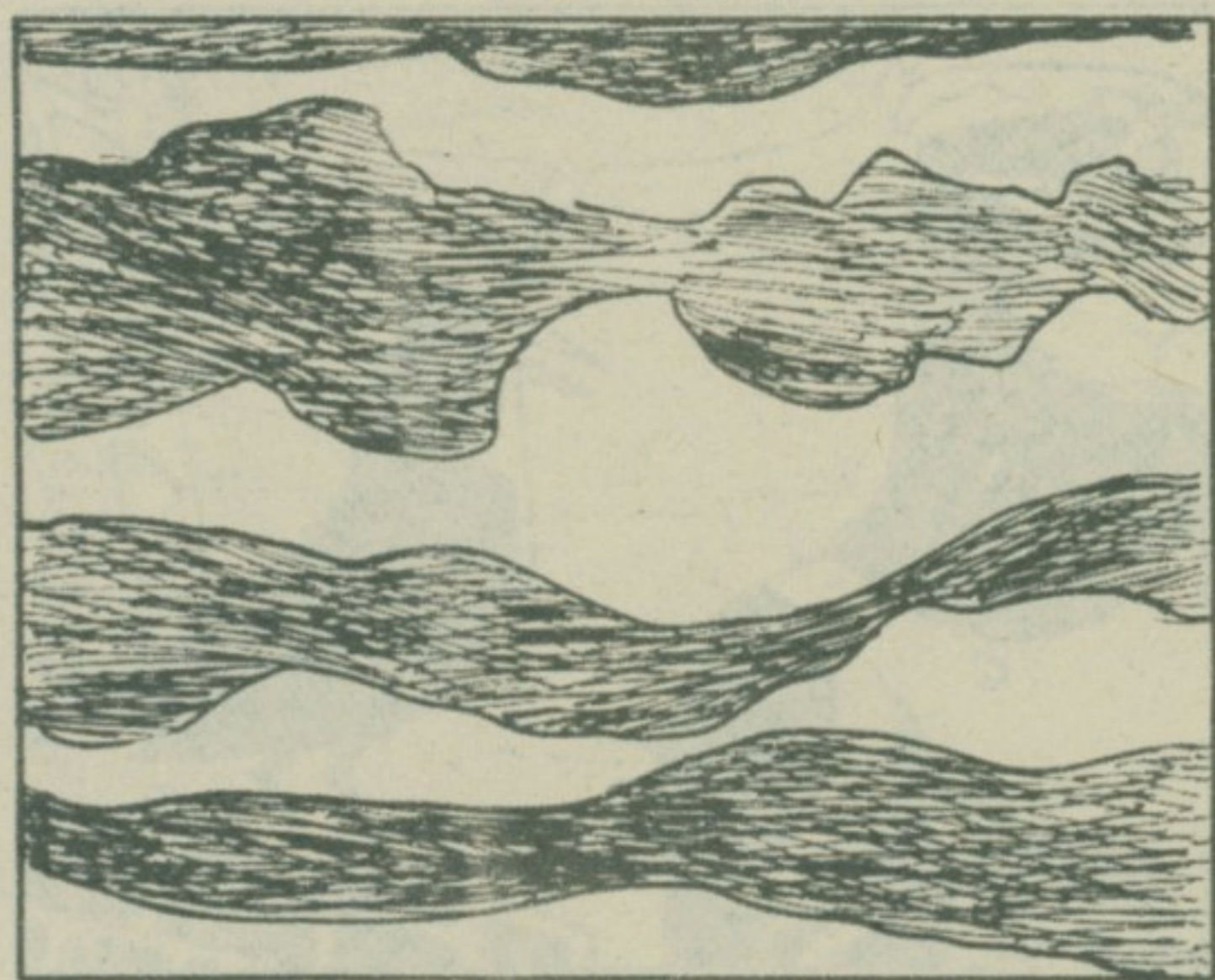

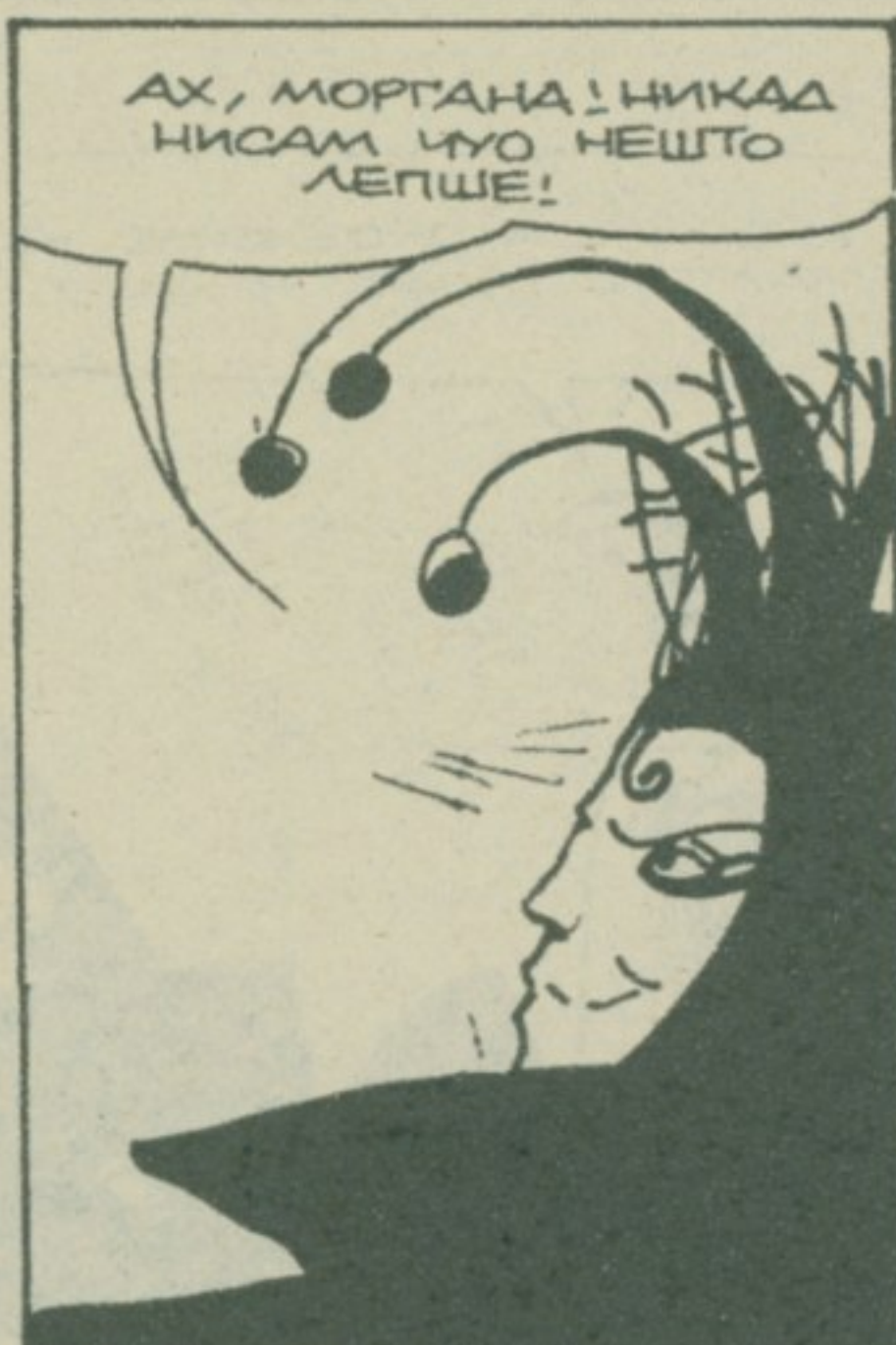

У ПРАВУ СИ, ОБЕРОНЕ! АЛИ
ДВАДЕСЕТ ГОДИНА БРЗО ЋЕ
ПРОЋИ, А МИ НЕЋЕМО ИМАТИ
КАД НАМ ТРЕБА НИ КРАЉА
АРТУРА НИ КОРТА МАЛТЕЗА
ДА БРАНИ НАШЕ КЕЛТ-
СКЕ ЦАРОЛИЈЕ!

НЕ
МИСЛИ-
МО
О СУТРАШ-
ЊИЦИ
ТАКО
МРАЧ-
НО!

НАШ СВЕТ НИКАД НЕ-
ЋЕ УМРЕТИ! ДОГОН НЕКО
СНИВА У БРЕТАЊИ, БИЋЕ
И НАС!

АХ, МОРГАНА! НИКАД
НИСАМ ЧУО НЕШТО
ЛЕПШЕ!

АВАЈ, МОРАМО СЕ
РАСТАТИ А ТАКО
НАМ ЈЕ БИЛО
ЛЕПО! МОРАМ СЕ
ДРЖАТИ СТАРОГ
ДОГОВОРА СА
ВИВИЗАН...

КОЛИКО ЈЕ ГОДИНА ПРОШЛО
ОТКАД ОАМ СТОУНХЕНЏ ДО-
НЕО ОВАМО ИЗ ИРСКЕ! И КО-
ЛИКО ЈЕ ПРОШЛО ОТКАД
ЈЕ ГВЕНДОЛИН УМРО
А МЕРЛИН ПОЛУДЕО!

ЗБОГОМ, И
НЕ ПРЕКИ-
ДАЈТЕ
МИ ВИШЕ
СЛАТКЕ
СНОВЕ!

ВРЕМЕ ЈЕ
ДА СЕ РАСТА-
НЕМО, МЕРЛИНЕ,
СТАРИ
БАРДЕ!

ДО ВИЂЕЊА, ПАК! АЛИ
ШТА ТО КРИЈЕШ У
РУЦИ?

ОХ... НИШТА... ТО
СУ МЕДАЉЕ КОР-
ТА МАЛТЕЗА...

ИСПАЛЕ СУ МУ
ДОК ЈЕ СПАВАО,
А ЈА ИХ
УЗЕО...

АХ,
УВЕК
ИСТО,
МАЛИ
КРАД-
ЛИВЧЕ!

БОЉЕ ТАКО... КАД СЕ
ПРОБУДИ, МИСЛИЋЕ ДА ЈЕ
СВЕ БИЛО САН! НЕ ТРЕБА
ДА ИМА ДОКАЗЕ О
ОВОЈ АВАНТУРИ! СВЕ
ТРЕБА ДА ОСТАНЕ
ПРИЧА ЗА ДЕЦУ!

ПА, ЗБОГОМ, ПАК! И МЕНИ ЈЕ
ВРЕМЕ ДА СЕ ВРАТИМ
У БИБЛИОТЕКУ МЕЂУ
СТРАНИЦЕ ДРЕВНИХ
КЊИГА! САСТАВЕМО
СЕ ОПЕТ КАД НА-
ША ДРАГА КЕЛТ-
СКА ДОМОВИНА
БУДЕ ИМАЛА
ПОТРЕБУ ЗА
НАМА!

НЕВЕРОВАТНЕ
ИСТИНЕ
АУТОРИ: ЗЕКИРА И
АХМЕТ МУМИНОВИЋ

ЧУДОВИШТЕ ИЗ ДУБИНЕ

ФАНТАСТИЧНИМ ПРИЧА-
МА О ТОМЕ КАКО СУ
ЏИНОВСКЕ ХОБОТНИЦЕ
ПРЕВРТАЛЕ БРОДОВЕ,
ТЕШКО ЈЕ ПОВЕРОВА-
ТИ! ПА, ИПАК, О ТОМЕ
УБЕДЉИВО ГОВОРЕ
ИЗВЕШТАЈИ ИЗ
РАЗНИХ КРАЈЕВА
СВЕТА...

У ПРОШЛОМ ВЕКУ КРУЖИЛЕ СУ ПРИЧЕ ДА ЈЕ НЕГДЕ
У ИНДИЈСКОМ ОКЕАНУ ШКУНУ "ПЕРА" ОД 150 ТОНА
ПОТОПИЛА ХОБОТНИЦА ОГРОМНИХ РАЗМЕРА...

"ПЕРА" ЈЕ ОСТАО БЕЗ ВЕТРА У БЕНГАЛСКОМ ЗАЛИВУ...
КАСНИЈЕ ЈЕ НЕСТАО, А ПОСАДА ПАРНОГ БРОДА
"СТРАТХОВЕН" ЈЕ ЈАВИЛА КАКО СУ ЈАСНО ВИДЕЛИ
ОГРОМНЕ ПИПКЕ КОЈИ СУ ПРЕВРЊАЛИ БРОД...

У ТАКВУ ПРИМУ ЈЕ ЗАИСТА ТЕШКО ПО-
ВЕРОВАТИ, МЕЂУТИМ, 1896. ГОДИНЕ
НА ПЕШМАНУ ОБАЛУ СВЕТИ АУГУСТИН
БАХ У ФЛОРИДИ ТАМАСИ СУ ИЗБАЦИ-
ЛИ ТРУП ЏИНОВСКЕ ХОБОТНИЦЕ КО-
ЈОЈ НЕ БИ БИЛО ТЕШКО ДА ПРЕВРНЕ
И НЕКИ ВЕЛИ БРОД...

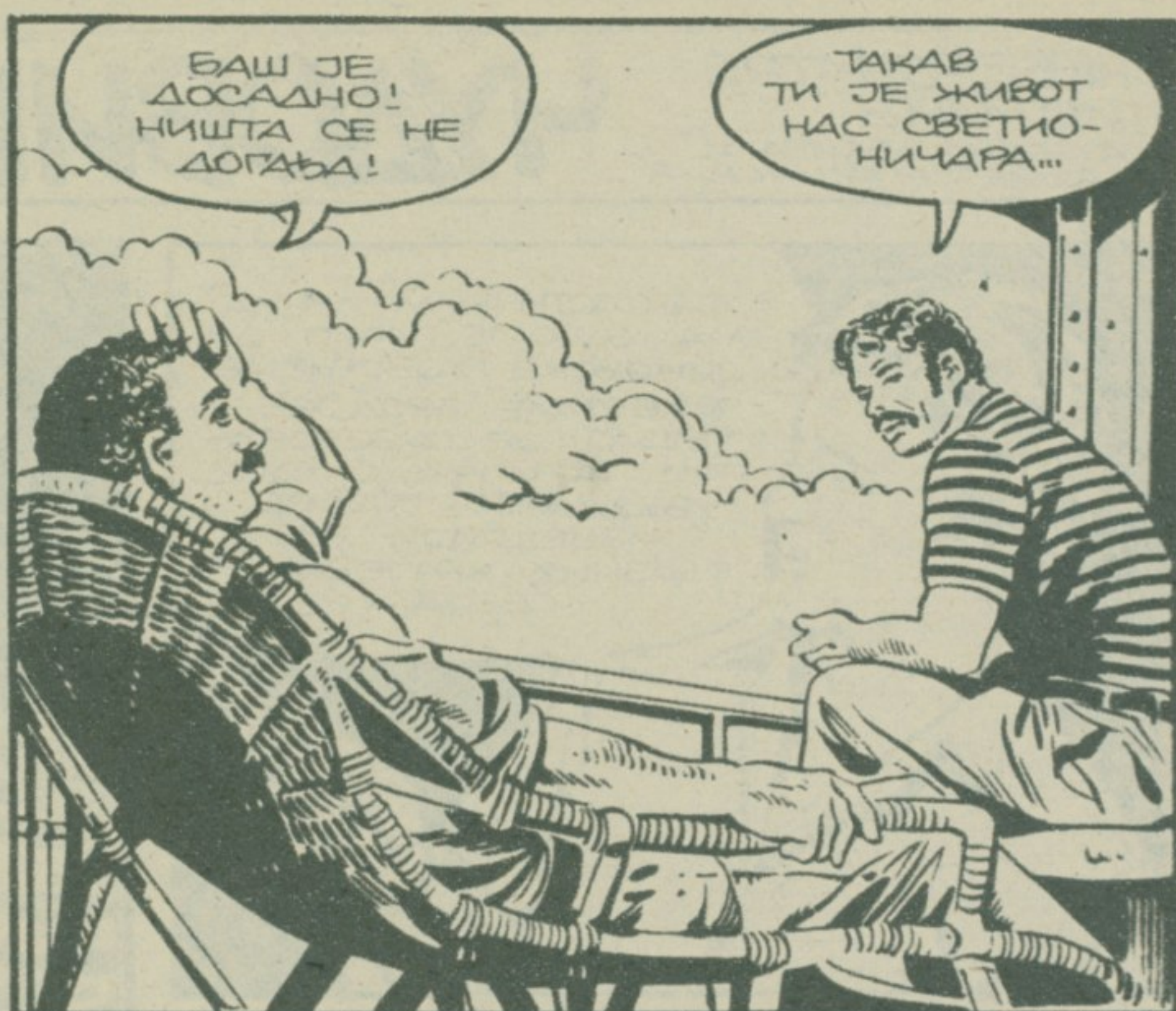
НАПРАВЉЕНЕ
СУ ФОТОГРАФИЈЕ
И ИЗВРШЕНА СУ
РАЗЛИЧИТА МЕРЕ-
ЊА. ПРЕМА ДОБИ-
ЈЕНИМ ПОДАЦИМА,
НАУЧНИЦИ СУ УТВР-
ДИЛИ ДА СЕ ЗАИСТА
РАДИМО О ЧУДОВИШ-
ТУ ЖИВЕРНОВСКИХ
РАЗМЕРА ДУЖИНОМ
ЧАК ШЕЗДЕСЕТ
ЈЕДАН МЕТАР...

АЛИ ЈЕ ТЕК ДОГАЂАЈ КОЈИ СЕ ЗБИО
ОКТОБРА 1905. ГОДИНЕ, НА НЕНА-
СЕЉЕНОМ КАРИПСКОМ ОСТРВЦУ СЕ-
РАНО КЕЈУ ПОТВРДИО ДА ЗАИСТА
ПОСТОЈЕ ОКТОПОДИ ЏИНОВСКИХ РАЗМЕРА...

МЕЂУТИМ, У ПОДНОЖЈУ СВЕТИОНИКА СЕ ИТЕ-
КАКО НЕШТО ДОГАЂАЛО...

КАД ЈЕ ФЕРНАНДО УЏАО...

ГОСПОДЕ!
ПОГЛЕДАЈ
ДОЛЕ!

ОГРОМНА НЕМАМ ЈЕ ЈЕ-
ДАН ОД СВОЈИХ ОСАМ ПИ-
ПАКА ПРУЖИЛА ПРЕМА
СТУБУ СВЕТИОНИКА...

... И ПОЧЕЛА ПОЛАКО
ДА ИЗЛАЗИ ИЗ ВОДЕ...

ЗАР ЈЕ ТО ЗАНС-
ТА МОГУЋЕ?

ЦИНОВСКИ
ОКТОПОД!

ПРЕТЛАШЕНИ, ЉУДИ СУ СТАЈАЛИ НЕПОМИЧНО,
СЛЕЂЕНИ ОД СТРАХА, ДОК СУ СЕ ДУГАЧКИ ПИП-
ЦИ ГИГАНТСКЕ ЖИВОТИЊЕ ПРУЖАЛИ КА
ЊИМА...

БРЗО УНУТРА,
ДА УЗМЕМО ПУШКЕ!

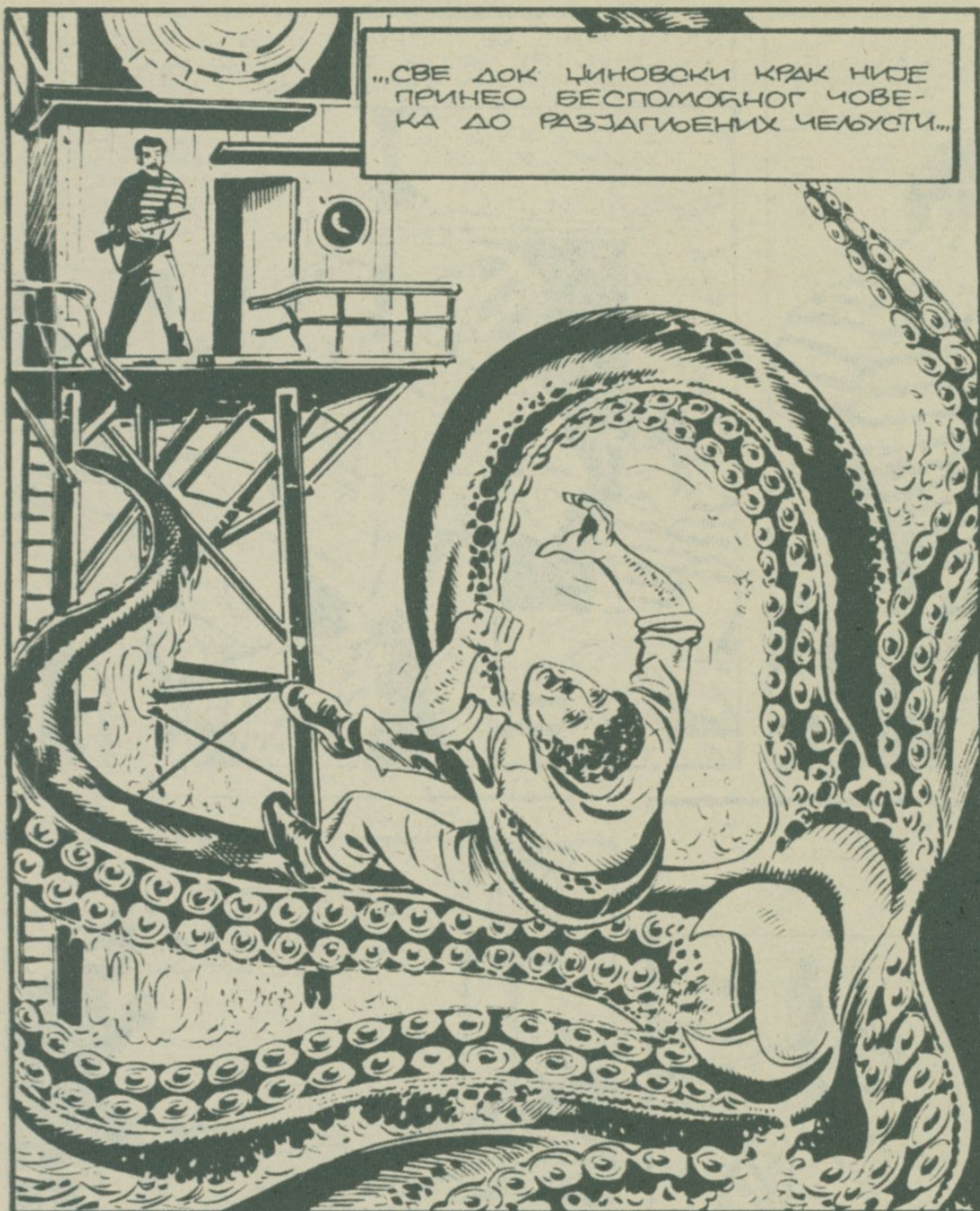
ПУЦАЈ БРЗО!
СРУШИТЕ СВЕТИ-
ОНИК!

БАНГ!

ЧУВАРИ СУ
БЕСОМУЧНО
ПУЦАЛИ У
ЊИГАВУ МАСУ
КОЈА СЕ ВЕЋ
ВЕЛИКИМ ДЕ-
ЛОМ ПОЈАВИ-
ЛА ИЗ ВОДЕ...

„СВЕ ДОК ЏИРОВСКИ КРАК НИЈЕ ПРИНЕО БЕСПОМОЋНОГ ЧОВЕКА ДО РАЗЈАГЉЕНИХ ЧЕЉУСТИ...“

ТАДА ЈЕ ХРАБРОСТ ПОТПУНО НАПУСТИЛА ПРЕСТРАВЉЕНОГ ФЕРНАНДА, ПА ЈЕ УЛЕТЕО У КУЋИЦУ И ЗАКЉУЧАО ВРАТА...

СВАКОГ ЧАСА ОЧЕКИВАО ЈЕ ДА СЕ НА ПРОЗОРУ ПОЈАВИ СТРАШНИ ПИПАК...

ПРОШЛИ СУ САТИ КАДА ЈЕ ПОНОВО САКУПИО ХРАБРОСТ ДА ИЗИЂЕ НА ТЕРАСУ...

ОПАЛИО ЈЕ НЕКОЛИКО ПУТА У БЕЗОВЛИЧНУ ЦРНУ МАСУ КОЈА СЕ ВИШЕ НИЈЕ МИЦАЛА... ОКТОПОД ЈЕ БИО МРТАВ...

НЕКОЛИКО ДАНА КАСНИЈЕ, КАДА ЈЕ ДОШАО БРОД И ДОВЕЗАО СВЕТИОНИЧАРЕ ДА ЗАМЕНЕ ДИЕГА И ФЕРНАНДА, НА ОСТРВЦУ СУ НАШЛИ НЕСРЕЋНОГ ЧОВЕКА КАКО СЛУДО ТУМАРА ПО СТЕНАМА...

ИСПРИЧАО ЈЕ МОРНАРИМА О МОРСКОМ ЧУДОВИШТУ КОЈЕ ИХ ЈЕ НАПАЛО. АЛИ, ЊЕГОВУ ПРИЧУ НИКО НИЈЕ ПОВЕРОВАО...

НЕ ПОСТОЈЕ ТОЛИКО ВЕЛИКИ ОКТОПОДИ!

ВЕРОВАТНО ЈЕ НАИШАО НЕКИ ВЕЛИКИ ТАЛАС КОЈИ ЈЕ ОДНЕО ДИЕГА!

ФЕРНАНДО МОКСА, НЕРВНО ПОГЛУТНО РАСТРОЖЕН, ЗАРИО ЈЕ ЛИЦЕ У ШАКЕ И ЗАПЛАКАО... БИЛО МУ ЈЕ ЖАЛО ДРУГА, А МУЧИЛО ГА ЈЕ И ТО ШТО МУ НИКО НИЈЕ ВЕРОВАО...

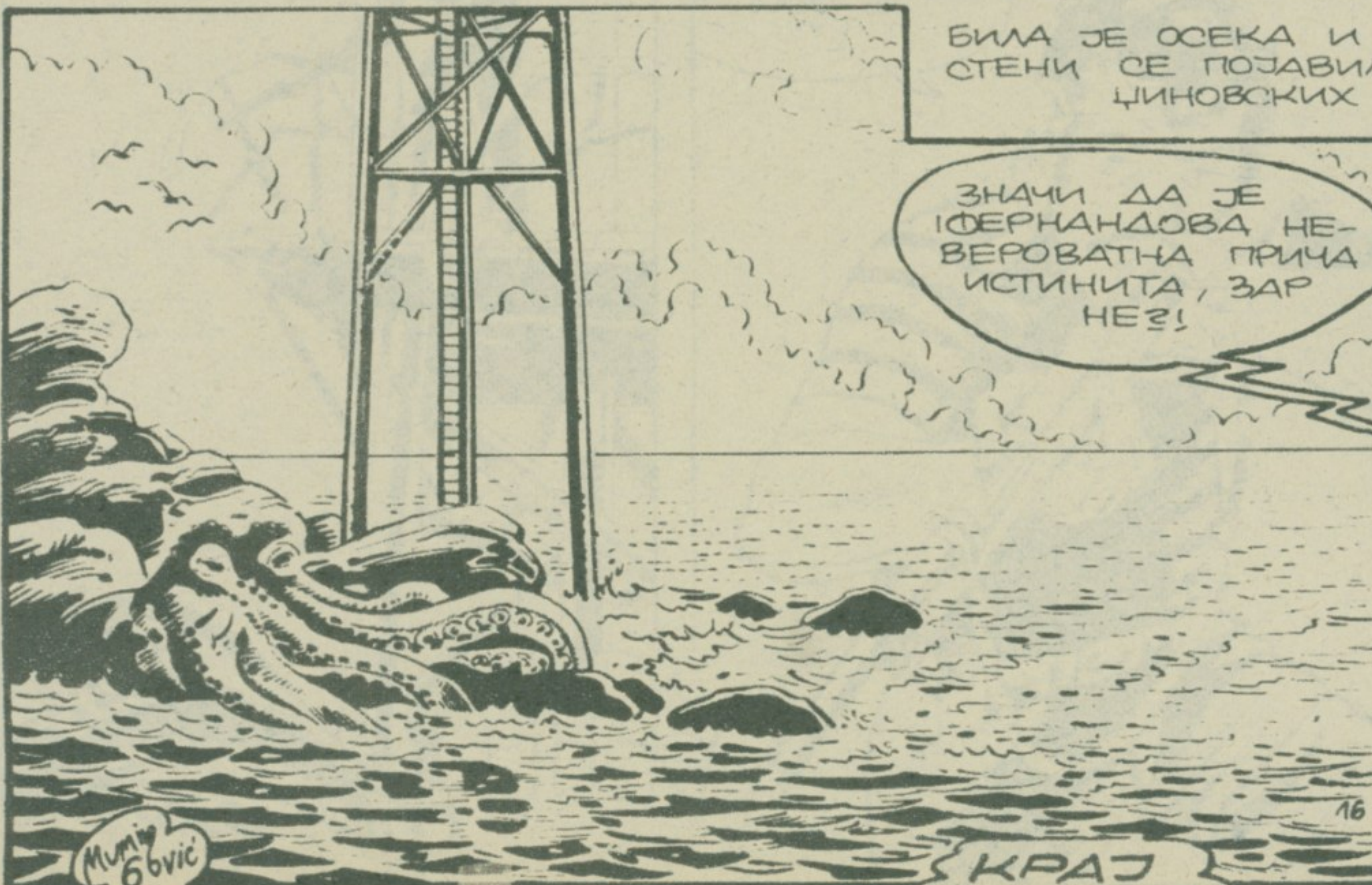
ИЗНЕНАДА...

ХЕЈ, ЉУДИ, ПОМЕДАЈТЕ ИСПОД СВЕТИОНИКА!

БИЛА ЈЕ ОСЕКА И МОРЕ СЕ ПОВУКЛО. НА СТЕНИ СЕ ПОЈАВИЛА ТЕЛЕСИНА ОКТОПОДА ЋИНОВСКИХ РАЗМЕРА...

ЗНАЧИ ДА ЈЕ ФЕРНАНДОВА НЕВЕРОВАТНА ПРИЧА ИСТИНИТА, ЗАР НЕ?

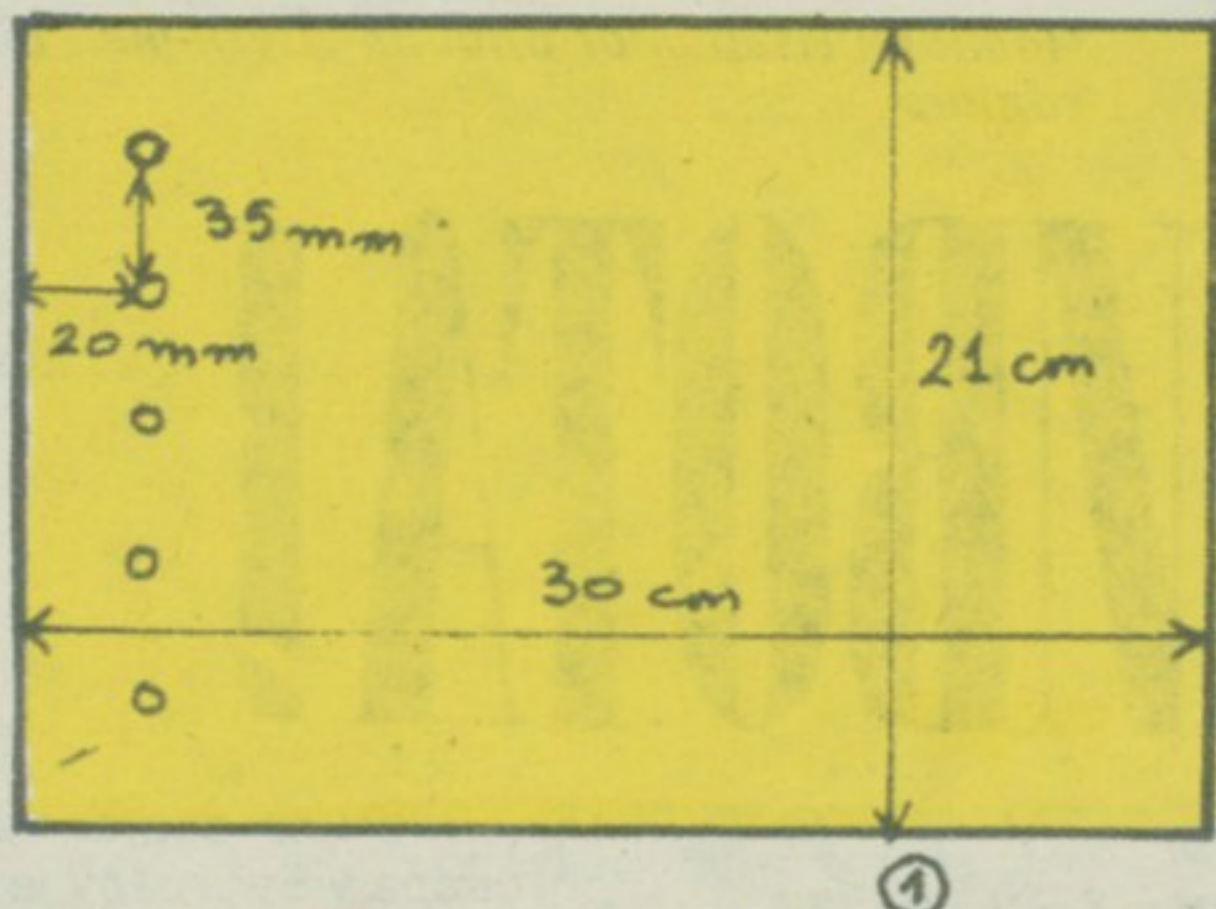
16

КРАЈ

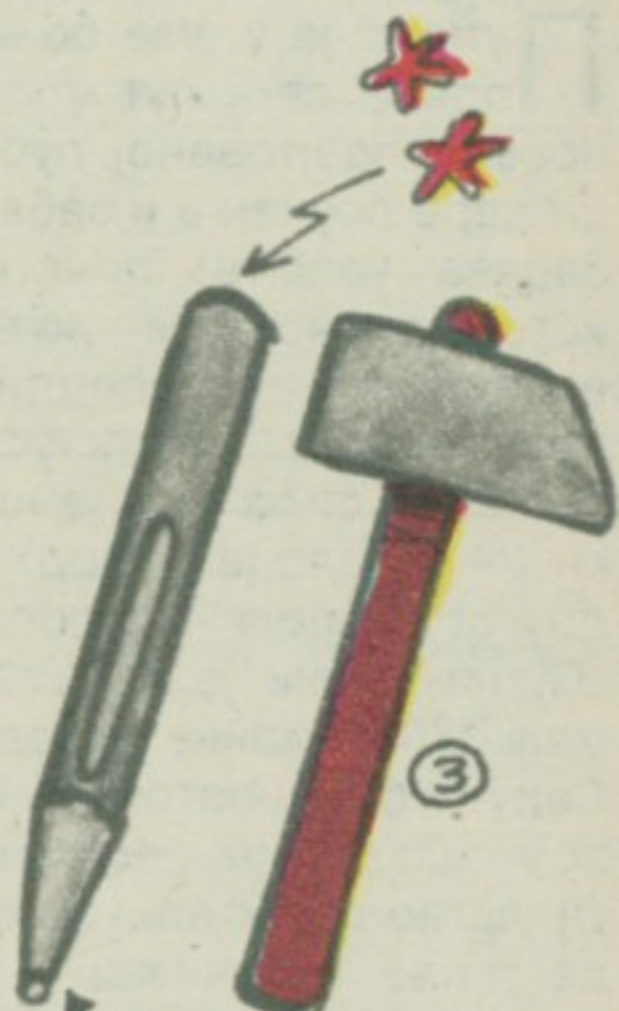
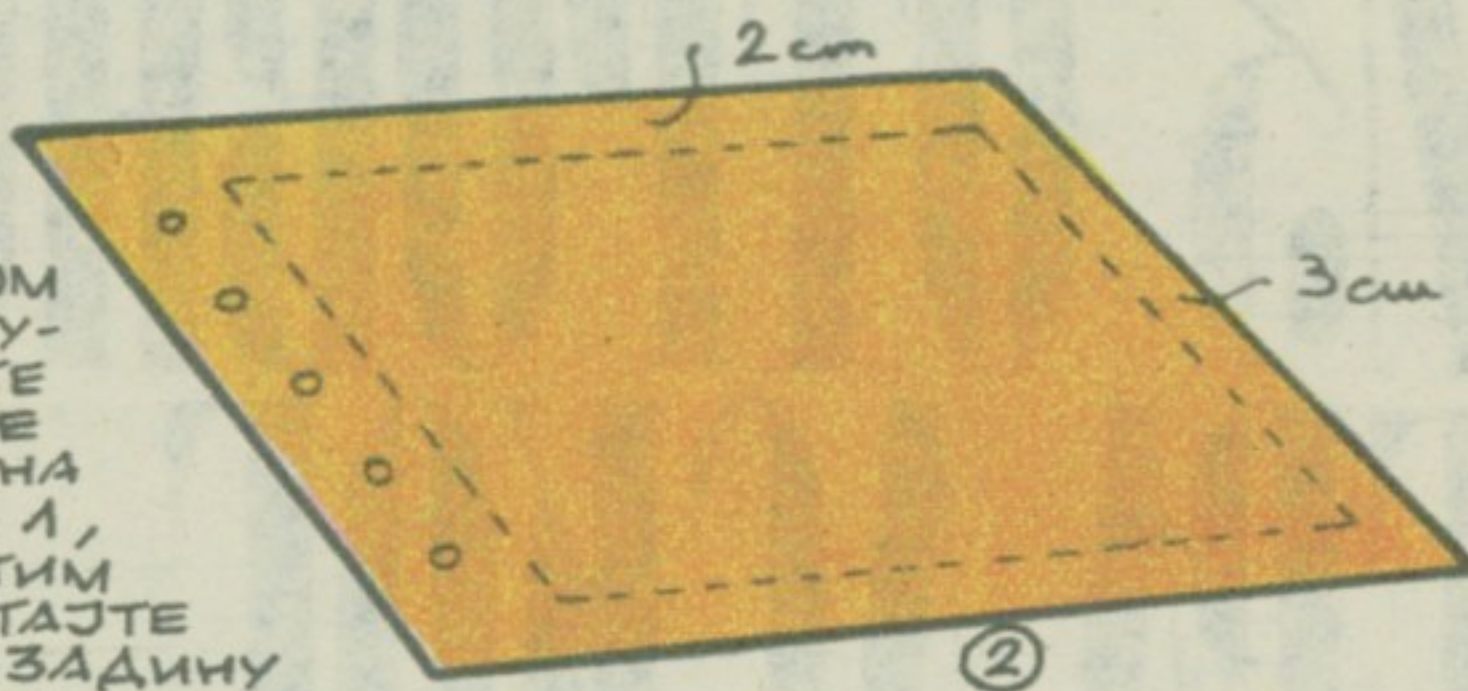

АЛБУМ УСПОМЕНА

ЦРТА ЦРТ. 1 И 2 ДАТЕ СУ ДИМЕНЗИЈЕ ЛИСТОВА АЛБУМА, КАО И МАТИНЕ, ТЈ. ОКВИР У КОЈИ МОЖЕТЕ ЛЕПИТИ СЛИКЕ. ЛИСТОВЕ АЛБУМА НАПРАВИТЕ ОД ХАМЕРА ИЛИ ЦРНОГ ФОТО-ПАПИРА. КОРИЦЕ СУ ОД КАРТОНА. АКО КАРТОН НИЈЕ ЛЕП, ОБЛЕПИТЕ ГА САМОЛЕПЛИВИМ ТАПЕТОМ.

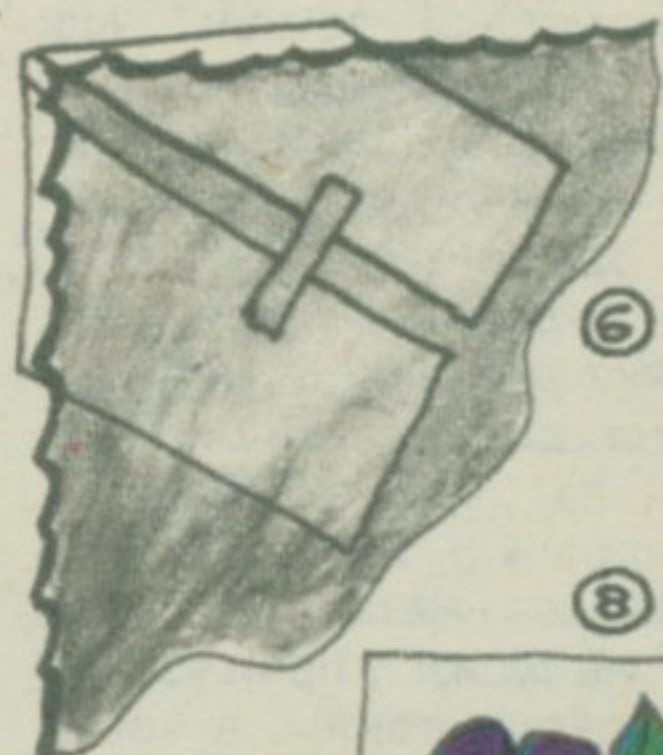
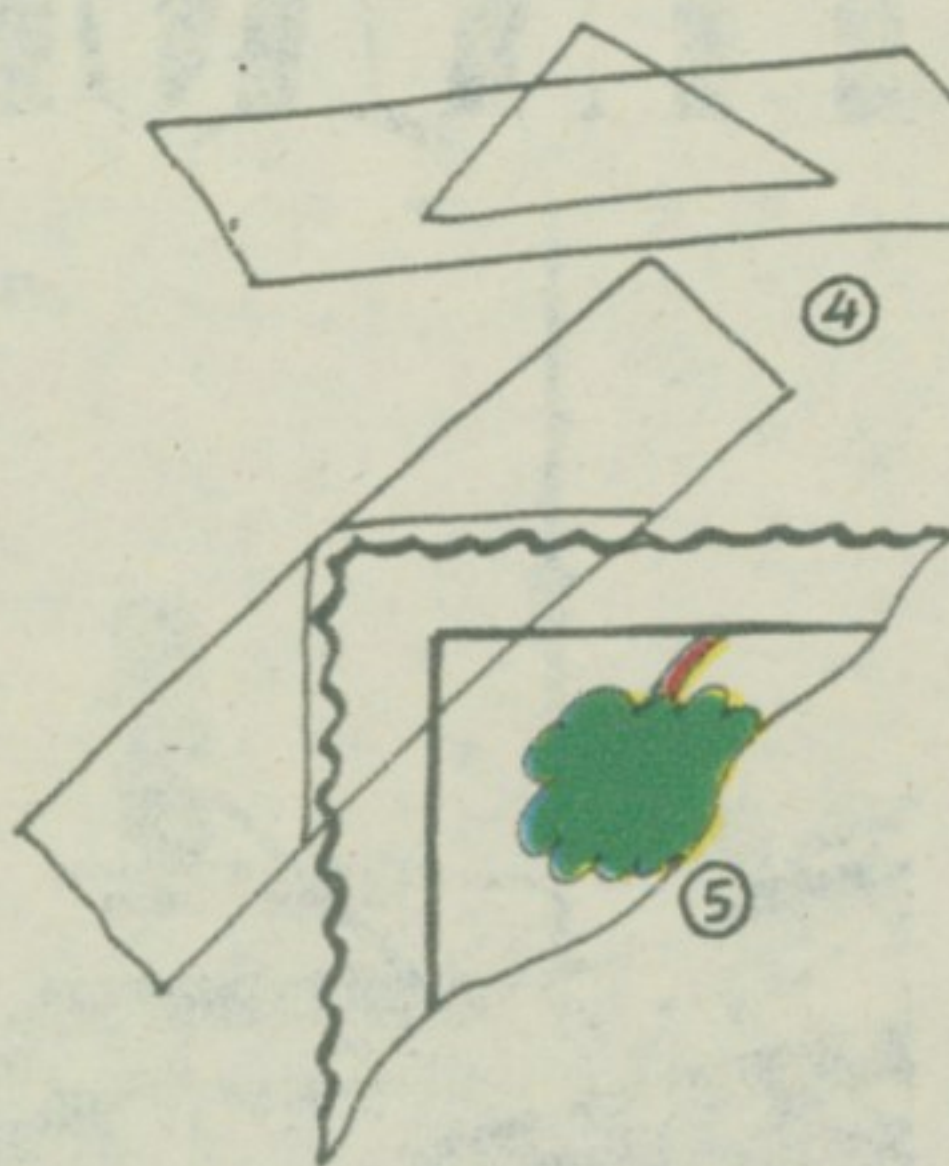
ЗУМБОМ ПРОБУШИТЕ РУПЕ КАО НА ЦРТ. 1, ЗАТИМ НАЦРТАЈТЕ ПОЗАДИНУ ИЛИ ЗАЛЕПИТЕ ПОСТЕРЕ.

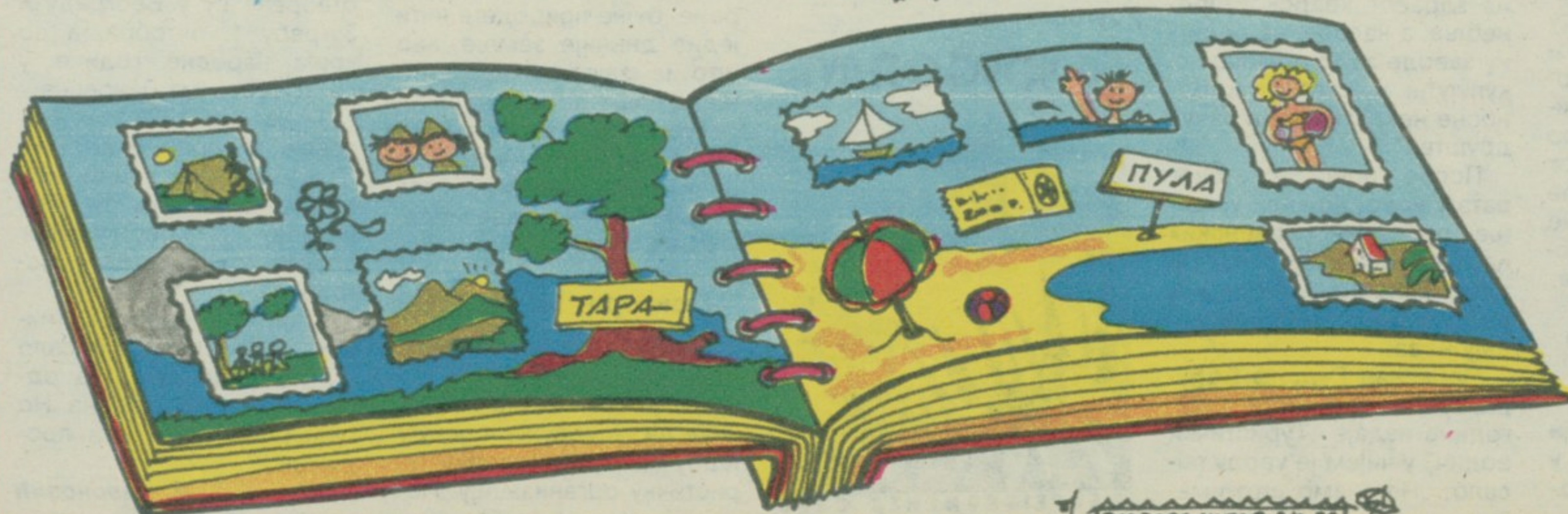
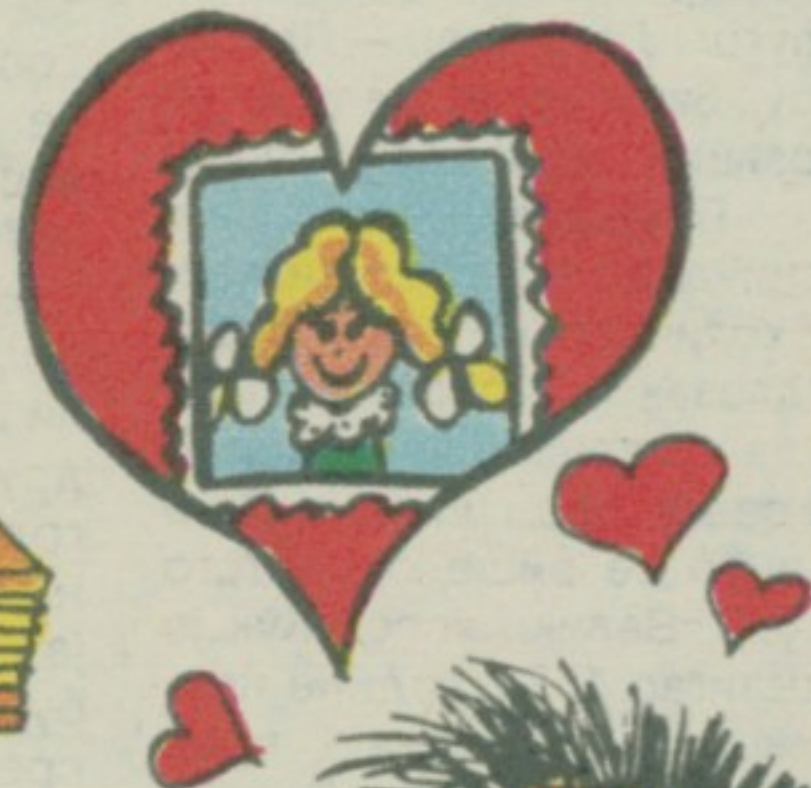
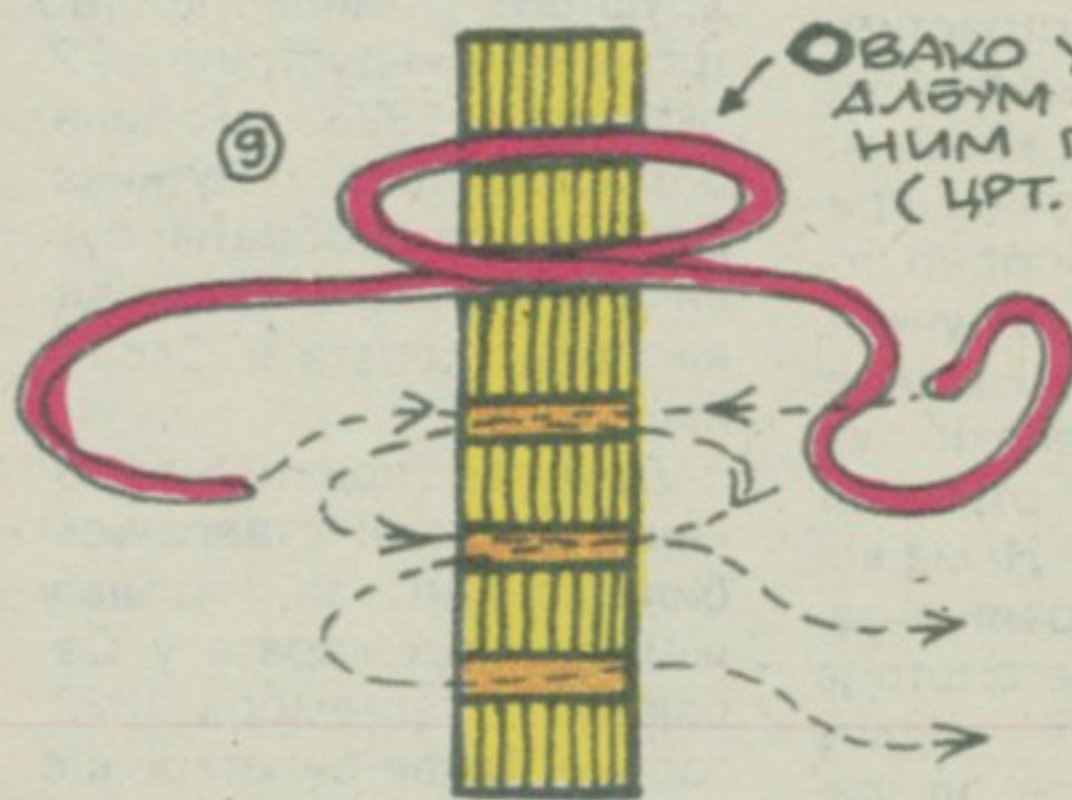
ОВО ЈЕ ЗАЛЕПЉЕНА СЛИКА

НЕМОЈТЕ СУВИШЕ СЛИКА ЛЕПИТИ НА АЛБУМ.

ОСИМ СЛИКА МОЖЕТЕ СЕЛОТЕЈПОМ ЗАЛЕПИТИ ОСУШЕНИ ЦВЕТ (ЦРТ. 8), САВЕТУ, ИСПИСАТИ ИМЕНА МЕСТА ГДЕ СТЕ БИЛИ И ПРИЈАТЕЉА КОЈЕ СТЕ СТЕКЛИ.

НА СЕЛОТЕЈП-ТРАКУ ЗАЛЕПИТЕ ТРОУГЛАСТО ПАРЧЕ СЕЛОТЕЈПА ТАКО ДА СЕ ЛЕПЉИВЕ ПОВРШИНЕ (ЦРТ. 4) ЗАЛЕПЕ. СТАВИТЕ ТАКВУ ТРАКУ ОКО КОШКА ФОТОГРАФИЈЕ (ЦРТ. 5 И 6) - ЛЕПЉИВ ДЕО ТРЕБА ДА ЈЕ НА ПОЛЕЉИНИ, ГА ЗАЛЕПИТЕ ФОТОС НА ЛИСТ АЛБУМА.

ТАКО СЕ РОДИО

..ПУТНИК..

НАПОЉЕ ИЗ ОТРОВНОГ ГРАДСКОГ ЖИВОТА!

Чланови Извршног одбора „Путника“ 1925. године

„Путник“ је у име божије почео свој пут у свет носећи поштованој публици даре поучења и забаве. Забава уопште, природа, историја, човечји живот, васпитање, вештина, друштвеност, општи услови нашег бића – то је нишан... – писало је у уводнику другог броја часописа „Путник“ који је изашао у мају 1862. године у Новом Саду. Убрзо потом у Новом Саду је основано Друштво љубитеља природе, прва организација на нашем тлу која би могла да се назове туристичком.

Воз антиалкохоличара

Част да су измислили туризам припада Швајцарцима. Историја је забележила да је у овој некада сиромашној земљи, чији народ данас има највиши стандард на свету, умногоме захваљујући приходима од туризма, 1834. године основана „Прва исељеничка агенција“. Шест година доцније Анри Велс оснива „American Express Company“ – АМЕКСО...

Појава железнице омогућује туризму први узлет у његовој историји, а човек који је „Гвозденог коња“ искористио да организује прво масовно путовање звао се Томас Кук. Он је 1841. године у Лондону основао своју путничку агенцију и одмах направио велики посао. Било је то путовање тек саграђеном пругом Лајпциг – Лоубороу. Закупио је целу композицију и повео путнике у Лоубороу где се одржавао Конгрес антиалкохоличарских друштава. Одлазак и повратак плус један „свечани чај“ коштао је свега један шилинг. Пријавило се више од петсто људи. Велики успех Кук је постигао 1851. године приликом отварања прве Светске изложбе у Лондону. Његова агенција довела је око 165.000 посетилаца из свих крајева света у главни град Енглеске. Године 1869. Кук је организовао путовање у „земљу пирамида“ искористивши као повод отварање Суецког канала, а врхунац славе доживљава 1871. године организујући прво туристичко путовање око света.

Хварско хигијеничко друштво

Туризам, најсличнији оном какав је данас, и у наше крајеве стиже во-

Пословница „Путника“ у Сплиту – 1929. године

зом. Први воз из Беча за Трст кренуо је 1857. године, а пруга Загреб–Карловац–Ријека отворена је 1873.

Најстарија туристичка организација на нашој обали Јадрана је „Хигијеничко друштво“, основано 1868. године на Хвару. Члан 2. његових правила гласио је: „Сврха друштва је да буде при руци странцима у средствима која су њима потребна да си опораве здравље, црпећи користи из здравог хварског поднебља, а напосе, да подигну заводе за то прикладне, купујући и уређујући односне некретнине на рачун друштва“.

После првог светског рата у новој држави уједињених јужнословенских народа обнављају се стара туристичка друштва чији је рад прекинуо рат и оснивају нова.

Словенац Рудолф Бађура, чувени алпиниста, 1922. године издаје „Туристички водич“ у чијем је уводу писало: „Не знамо што има-

У ПРВОМ
ПРАВИЛНИКУ
„ДРУШТВА ЗА
САОБРАЋАЈ ПУТНИКА
И ТУРИСТА“ ПИСАЛО
ЈЕ ДА СЕ ЊЕГОВО
ТРАЈАЊЕ ОДРЕЂУЈЕ
НА 60 ГОДИНА. ОВА
ТУРИСТИЧКА
АГЕНЦИЈА ПОСТОЈИ И
ДНАС.

Плакат из 1934. године којим су страни туристи позивани у Југославију

мо па се зато кољемо за малене ствари у распаљеним политичким страстима у странкама. Боље би било да се мало више макнемо ван, да упремо очи у природу, да се међусобно боље упознамо и проучимо земљу своју... Напоље, дакле, Југословенски путнике! Ван из отровног градског живота! Нема корисније нити здравије забаве и окрепе, него што је путовање. Нема лепше под сунцем књиге од шарене, бујне природе а нити једне дивније земље, као што је заједничка, уједињена наша домовина!”

Туристи из европских земаља, нарочито Аустријанци и Чехословаци, заиста су похрлили на наше море, у бање...

Докторат за управу

Потреба да се они што боље дочекају и угосте нагнала је туристичке посленике да се удруже и оснују једну праву и модерну туристичку организацију. По-

сле неколико састанака и договора у Београду је 24. јуна 1923. године одржана оснивачка скупштина „Путника“. Изабран је први Управни одбор у који су ушли: инжењер Ранислав М. Аврамовић, помоћник министра саобраћаја, др Душан Јефтановић, председник Друштва за саобраћај путника из Сарајева, Милан Милић, председник Друштва за промет странаца из Загреба, др Цирил Жижек, шеф одсека за промет странаца при Министарству трговине и др Тончић, председник Друштва за саобраћај путника из Сплита.

„Путник“ је био замишљен као задруга, али пошто ондашњи закони нису дозвољавали оснивање и регистравање било каквих других задруга осим занатских и пољопривредних, постао је акционарско друштво. Министарство трговине и индустрије је, 2. октобра 1923. године, одобрило рад „Путника, Друштва за саобраћај путника и туриста у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца А. Д.“.

Друштво практично почиње да ради отварањем билетарнице за продају железничких карата у Сарајеву 1. септембра 1923. године. Такве билетарнице отворене су у Београду и Загребу 1. октобра, а до краја наредне године у свим центрима бановине.

Те јесени 1923. организован је први излет, на Стару планину и њен врх Миџор, а водичи су били чланови београдског спортског друштва „Јастребак“.

У члану 4. првог „Путниковог“ правилника писало је: „Трајање друштва одређује се на 60 година. Но овај рок може бити продужен...”.

Д. Чварковић

МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ПРОСВЕТА

САЖЕТ ПРИКАЗ СВИХ ЗНАЊА ЕПОХЕ НЕОПХОДНИХ
САВРЕМЕНОМ ЧОВЕКУ!

МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ПРОСВЕТА У ТРИ ТОМА, ТИРИЛОЦОМ

- 20% текста и илустрација више но у претходном издању
- око 3.500 страна, формата 19 x 27 cm
- 50.000 обрађених појмова
- 8.000 слика, цртежа, графикона и портрета
- 18 великих вишебојних географских карата и преко 100 црно-белих карата у тексту
- 45 црно-белих табли са око 300 прилога
- 30 табли у више боја са преко 200 репродукција

МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ПРОСВЕТА У НОВОМ ИЗДАЊУ ДОНОСИ:

- последњу реч науке у приступачном облику
- најновије податке из свих области људског стваралаштва и активности о свим значајним личностима и појмовима
- са посебним акцентом на историји и култури народа и народности Југославије

ТРЕЋА ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА 23.000.— ДИНАРА
УСКОРО ЧЕТВРТА ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА 30.000.—
ДИНАРА!
ИЗЛАЗИ ИЗ ШТАМПЕ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 1986.
ГОДИНЕ.

Непотребно прецртати
ПОП. ЗАБАВНИК, 14. 3. 1986.
Поруџбени купон 472

ИРО „ПРОСВЕТА“ ООУР Издавачка делатност
11001 Београд, Добрачина 30
Поштански фах 555, телефон 642-772

Претплаћујем се на:

— МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ПРОСВЕТА 23.000.—
— М. Бенсон СРПСКОХРВАТСКО-ЕНГЛЕСКИ РЕЧНИК 4.900.—

Износ од динара обавезујем се исплатити:

а) Одмах, у року од 8 дана по пријему „Просветине“ уплатнице, са 20% попушта;

б) У једнаких месечних рата (најмања рата 800.— динара, највише 10 месечних рата), почев од наредног месеца, увек са уплатницама добијеним од „Просвете“.

У случају спора уговорена је надлежност V општинског суда у Београду.

(Презиме, име оца, име и занимање)

(Назив, адреса РО и телефон на радном месту)

(Број поште, место, адреса и телефон у стану)

(Својеручни потпис, бр. л. к./СУП)

Књиге слати на: СТАН — РАДНУ ОРГАНИЗАЦИЈУ
НЕПОТПУНЕ ПОРУЏБЕНИЦЕ НЕЋЕМО УЗЕТИ У ОБЗИР!
САЧЕКАЈТЕ „ПРОСВЕТИНЕ“ УПЛАТНИЦЕ!

(Место и датум)

ПРОСВЕТА

СРПСКО ХРВАТСКО- ЕНГЛЕСКИ РЕЧНИК

Фототипско издање другог допуњеног издања из 1980. године!

Речник садржи преко 60.000 речи и више од 100.000 израза и идиома, те представља први идиоматски речник српскохрватског језика са тумачењем на енглеском. Посебна пажња у овом издању посвећена је политичко-економским терминима који су почели да се употребљавају после усвајања Устава 1974. године.

Формат 16,5 x 24 cm, повез цело платно, страна 870, писмо латиница

ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА 4.900.— ДИНАРА

ИЗЛАЗИ ИЗ ШТАМПЕ ПОЛОВИНОМ 1986. ГОДИНЕ

просвета

ЛОВЦИ

ПОРОДИЧНА
КОМПАНИЈА
ЗА
ПЉАЧКАЊЕ
КРАЉЕВСКИХ ГРОБНИЦА

НА

МРТВЕ

ФАРАОНЕ

МУМИЈЕ,
БОГАТО
УКРАШЕНИ САРКО-
ФАЗИ, СТАРИ ПАПИРУСИ
И НАКИТ ОД ЗЛАТА ПРОСТО
СУ ПРЕПЛАВИЛИ ЕВРОПСКЕ
МУЗЕЈЕ. ТРАГ ЈЕ ВОДИО ДО
ЛУКСОРА НА НИЛУ И ТУ СЕ ПРЕКИДАО,
СВЕ ДОК БРАТСКА СВАЂА И ИНАТ НИСУ
ДОВЕЛИ АРХЕОЛОГЕ ПРЕД ФАНТАСТИЧНО
ОТКРИЋЕ. ■

Тројица се једне мрачне вече-
ри, као утваре, обучени у бе-
ле, до земље дуге галабије са бе-
лим турбанима на глави, веру-
вијугавом стрмом стазом која се
и дању једва назире на кречњач-
ким гребенима.

Попели су се на неких шездесет метара, далеко назад сева окука Нила, испод су равне пини-
је великог храма краљице Хат-
шепсут. Даље су Мемнонови ка-
мени колоси, стари храмови и
неколико гробница, опљачкани и
испражњени у великој неравној
долини. Иде јој је Бибан ел Ма-
лук. Велика археолошка открића
ће доћи коју деценију касније и
долина Бибан ел Малук постаће
позната као Долина краљева.

Ноћна четворка пажљиво иде
путем тражећи у тлу уску рупу.
Осетили су је више инстинктом

пустинских људи него што су је
видели. Први пут пале бакље.
Спуштају ужад, сви су унутра,
иду дугим ходником, затим су у
једној невеликој соби.

Најстарији хвата за руке своју
браћу, која не могу да одвоје по-
глед од чудесног призора.

Ово сте видели само ви и ни-
ко више. Узимаћемо помало и
продаваћемо, да нас не открију.
Ово сад постаје породична тајна
и не сме да изиђе одавде.

Једна буктиња је зацврчала,
маст се запалила и они су у изне-
надном блеску могли да виде
златне фараонове кобре. Биле су
исликане на ковчезима којих је
било на десетине, а око њих по-
суде, кипови, оружје, злато и
бронза.

Брбљиви Американци

Од тог тренутка далеке 1875.
године почиње да ради чувена
разбојничка компанија клана
Абд ел Расул која је многе при-

ватне збирке и музеје света обо-
гатила изванредним старинама.
Текло је то тако шест година, све
док неки хвалисави Американци
није дошао код једног немачког
египтолога да му овај процени и
растумачи папирус који је кри-
шом купио у Египту. Научник је
одмах схватио да има посла с из-
ванредним примерком. Из Аме-
риканчевог причања спознао је
да је цртеж купио у неком заби-
том дућану у Луксору и да му га
је у руке предао крштин Арапин.

Одмах је написао писмо дирек-
тору Египатског музеја Францу-
зу Гастону Масперу. Овај само
што није пресвиснуо од очајања.
По извештајима из европских
музеја и по казивању разних при-
јатеља, утврдио је да се већ шест

година продају непроцењиви ек-
спонати, који су очигледно важе-
ли из града мртвих крај негдаш-
ње египатске престонице Тебе.
Полиција је, међутим, била не-
моћна.

Масперо је позвао једног по-
моћника.

Младићу, верујем у вашу
способност. Идите у Луксор и
пронађите тог проклетог Арапи-
на.

Сусрет са фараонима

Странци ни тада нису били
реткост у Луксору, али овог Аме-
риканца су трговци брзо запази-
ли. Поваздан на улици, између

тези, у мрачним угловима рушевних радњи, са презирањем је одбијао фалсификате који су му распевано нуђени. Једног дана завукао је руку у џеп не да би дао бакшиш, што је често чинио, него да би купио једну статуицу. Није смео да буде узбуђен, мада је по хијероглифима на њој видео да је стара три хиљаде година и да је сигурно извађена из неког гроба двадесет прве династије.

Купио ју је, али је тражио нешто боље. Трговац му је предвече довео неког Арапина чија је циноуска фигура замрачила улаз. Данима су се цењкали и преговарали. Мухамед (јер то је био он) увек је из торбе вадио нове ствари. Појавили су се и гробни прилози фараона из деветнаесте и двадесете династије. Више није било потребе за игром. Арапина је пријавио полицији.

Све иде својим оријенталним редом и брзином – натенане, полако... Младић, телеграфише у Каиро да је његова мисија успела, али мудир (управник провинције) ништа не предузима. Абд ел Расулови су поштена породица, нарочито Мухамед. То потврђују и многи рођаци и пријатељи. На наваљивање помоћника директора Египатског музеја, чије је име касније заборављено, Мухамеда коначно приводе.

После неколико дана, уз пуно извињења, пуштају га кући. Американца нервна грозница обара у кревет.

Није прошао ни један месец кад из Луксора у музеј стиже телеграм: „Мухамед је признао!“

Директор Масперо, који се спрема за Европу, шаље у Лук-

сор другог помоћника – Немца Емила Бругша. Овај одмах стиже. Са полицајцима врши претрагу у кућама браће Абд ел Расул. Налазе три папируса.

У среду, 6. јула, по грозној врућини нилског прибрежја, чета полицајаца предвођена Мухамедом и немачким конзерватором пење се у брда. Налазе отвор јаме, Емил Бругш се спушта у њу, иде неких шездесет метара под земљом и одједном му пред очи израња гомила саркофага. Укупно је ту тридесет седам ковчега с добро очуваним мумијама краљева, краљица, кнежева и кнегиња и много дарова који су им давани за онај свет.

Тиха ноћна процесија

Треба сад замислити шта се то десило тринаест векова пре наше ере кад су саркофази с мумијама и великим благом из гробова у Долини краљева склоњени на ово место. Ни засути и скривени улази подземних гробница нису могли да мртве фараоне сачувају од разбојника. Далеки преци Абд ел Расулових умели су да се домогну тог блага.

Неки фараон или високи свештеник наредио је онда да се преостало благо пренесе на сигурније место. Била је то права ноћна процесија кад су у највећој могу-

ћој тишини свештеници преносили краљевске саркофаге. Улаз је затим затрпан камењем и сачувао је тајну до ступања Абд ел Расулових на пут велике пљачке.

Мухамед је на крају испричао зашто је излао породичну тајну. По изласку из затвора, онако изубијан, тражио је да годину дана он сам добија половину пара од продатих предмета, а другу половину да поделе Хасан и Ахмед. Нису пристали, дошло је до жестоке свађе, затим туче и поново пребијени Мухамед јури у полицију и открива све.

За услугу је од музеја добио 500 фунти стерлинга. Мислило се да је његова породица тиме заувек уклоњена из уносне лоповске делатности. Власти су брзо заборавиле на Абд ел Расуле, али – једном изучену школу харања фараонских гробова нису могли да забораве.

У Долини краљева је дванаест година после тога пронађена гробница Аменхотепа Другог са тринаест других мумифицираних фараона. Али, под земљом је остало још много тога и... посао преузима Мухамедов унук, Хасанов син, снажни двометраш који се не боји ни проклетства мртвих фараона, ни полиције.

Рука као доказ

Али Абд ел Расул носи бреме свог разбојничког рода с невиђеним достојанством. Он је уважен човек у Луксору и околини, мецена археолога и њихових ископавања, радо виђен гост у хотелским баровима. Ноћу је пљачкаш гробова и шверцер мумија. Нико не наслућује његов двоструки живот.

У то време појављује се у караван-сарају „Марсам“ у селу Гурни лепа студенткиња из Данске. Запада Алију за око, осваја је и доводи у кућу, иначе пуну дечурлије. Она не зна много о његовим правим пословима, мада јој је јасно да је трговање антиквитетима уобичајена појава у Гурни. Нешто касније – 1973. године – стиже у „Марсам“ и трећи актер ове приче. Легендарни Али више није ловац на женска срца, међутим, ова Американка ту људину, додуше већ у годинама, врло вешто хвата у своју мрежу.

Од обичаја ислама, ипак, не може да побегне и она улази у кућу где већ седе две жене. Неколико недеља траје ровито примирје међу женама, а онда Американка тражи да се одвоји из заједничке просторије. Али одређује – Данкиња иде у већу собу са чијег прозора пуца лепши видик на Долину краљева и Нил.

Американка цепти због ове увреде и смишља паклени план. Сазнаје да је на једном месту откривено мноштво костију, по свему судећи из старих времена. Одлази тамо, чепрка по отвореној гробници и у пластичну кесу трпа једну мумифицирану руку. Носи је кући и пажљиво крије.

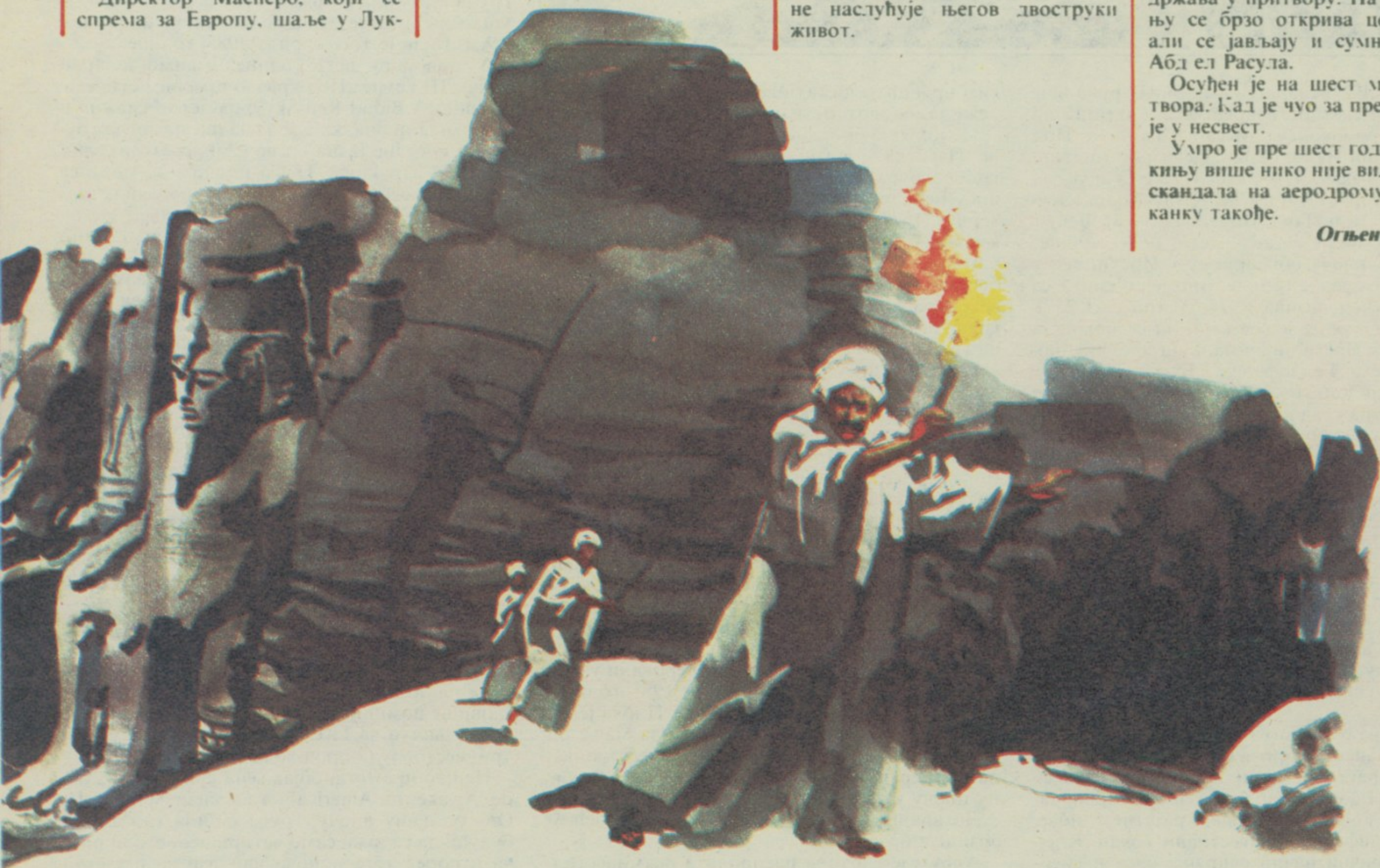
Оног тренутка кад се Данкиња спрема да крене за Асуан, Американка јој неprimетно ставља сасушену руку у пртљак. Одлази у полицију и саопштава да им се пред носом обавља шверц старина.

Служба обезбеђења аеродрома претреса Данкињин пртљак, проналази руку, а власницу задржава у притвору. На саслушању се брзо открива цела игра, али се јављају и сумње у Али Абд ел Расула.

Осуђен је на шест месеци затвора. Кад је чуо за пресуду, пао је у несвест.

Умро је пре шест година. Данкињу више нико није видео после скандала на аеродрому. Американку такође.

Огњен Јаневски

ХИТ

КАРИЈЕРЕ

Уколико сте довољно талентовани и тврдоглави, модерна фризура је пожељна, али не и обавезна као средство успеха у рок музици. Доказ је пред вама. Зове се „Ју ту“ („У2“).

ОД НИЧЕГА ДО СВЕГА

„Ју ту“ („У2“) спадају у ред оних група које су брзином светлости прешле пут од дна до врха. Четири школска друга из Даблина: Пол Хјуисон (Paul Hewson) данас свима познатији као Боно – певач, Дејв Еванс (Dave Evans) звани Ед – гитариста, Адам Клејтон (Adam Clayton) – басиста и Лари Милен (Larry Mullen) – бубњар, окупили су се у лето 1978. године. Своју прву плочу објавили су у Ирској већ у септембру наредне године. Био је то сингл са три песме под називом „Ју ту три“ („У23“), који је без дилеме наговестио да се појавила група какву Ирска није имала од времена највећих успеха Гелдофових „Бумтаун Ратса“ („Boomtown Rats“). Већ почетком наредне године, група ставља потпис на уговор са великом диско кућом „Ајленд Рекордс“ („Island Records“) и у мају 1980. године њихов први британски сингл „Илени о клок тик ток“ („11 O'Clock Tick Tock“). Насловна нумера ће постати једна од песама нераздвојиво везаних за групу и наћи ће се две и по године касније на њиховом живом албуму.

Група је у то време још увек непозната британској публици, но својски се труди да тако и не остане. Лето су провели свирајући по Енглеској, а у августу снимају сингл „Дан без мене“ („A Day Without Me“) и враћају се у Даблин да би снимили свој први албум „Дечак“ („Boy“).

То је једна од бољих (можда чак и од најбољих) дебитантских плоча у историји рок музике. Сви карактеристични „Ју ту“ састојци су присутни: Евова гитара која звони, дрчи, завија али и производи дивне, пријатне тонове, Бонов специфични и сугестивни вокал, Клејтонов необични начин свирања баса и енергично **ударанје** по бубњевима Ларија Милена.

Група ће, наредне четири године, све док Брајан Ино (Brian Eno) својим продуцентским захватима не усмери „Ју ту“ ка новим музич-

ким правцима, остати верна звуку који је забележила на овом остварењу.

Целокупна британска јавност је била збуњена. Изгледало је као да се право ниоткуда појавила група-феномен. Долазили су из Ирске а нису певали о проблемима и сукобима у Северној Ирској, нудили су живе наступе који су већ тада били на нивоу најбољих концерата њихових ирских претходника „Бумтаун Ратс“, били су смртно озбиљни, али оптимистички и ведро расположени. Сада је, већ свима било јасно да то није „чудо од три дана“ већ озбиљна група која ће дуго потрајати.

Групу је преузела, односно њене послове што се САД тиче, једна од најјачих агенција за ту врсту бизниса и група је, захваљујући, додуше, и чињеници да Американци воле све што долази из Ирске, већ у мају '81. године могла да се похвали пласманом на званичну листу албума у САД.

Следећа два сингла: „Ватра“ – објављена у јулу 1981. и „Глорија“ – објављена у октобру исте године су значајни по томе што су то њихове прве мале плоче које су се пласирале на листу синглова у Великој Британији. Обе су, биле далеко од тога да постану хитови, али то није забринуло ни групу а ни диско кућу.

Ипак, награда свима који су веровали у групу, стигла је у октобру (још увек 1981. године) када је објављен албум „October“. Плоча је дебитовала на једанаестом месту и за мање од месец дана се продала у преко шездесет хиљада примерака што је групи донело прву сребрну плочу у каријери.

Догађаји су почели да се одвијају све већом брзином брзином.

Албум је следила распродата осамнаестодневна турнеја по Британији. У јануару „Ју ту“ свирају свој први велики концерт у Даблину и бивају дочекани како приличи великој групи. Дошло је преко пет хиљада људи. Одмах по-

сле тог концерта уследио је амерички део турнеје. За групу 1982. година је почела заиста изузетно.

Можда је баш због тога било паметно не претеривати са иступима у јавности. У марту је изашао сингл „Прослава“ („A Celebration“) који је доспео на листе, али не изузетно високо. До краја године није више било плоча. „Ју ту“ су свирали на неколико фестивала да би се у јесен дефинитивно (нарадно само привремено) искључили из јавног живота и посветили снимању албума који ће изаћи у марту '83. под називом „Рат“ („War“).

Но, два месеца раније јавио се, као одлична најава за албум сингл „Нова година“ („New Years Day“) један од најзначајнијих и апсолутно најбољих синглова које су „Ју ту“ објавили.

И албум је добио изузетне оцене. Песма „Недеља, крвава недеља“ („Sunday Bloody Sunday“) постала је химна групе, а цео албум је оцењен као изузетно остварење. За ову плочу група је добила и прву златну плочу – „Рат“ је ушао међу десет најпродаванијих албума у САД. Било је то у априлу 1983. године.

У новембру исте године, изашао је први живи ЛП групе „Под крваво црвеним сунцем“ („Under A Blood Red Sky“) изузетно снажна и убедљива плоча, која је коначно помогла групи да постане једна од водећих светских концертних атракција. Овом плочом је, може се слободно рећи, закључено прво поглавље једне каријере која је стигла до врхунца.

Следећих једанаест месеци су период који групи дефинитивно доноси статус светских мега звезда. Сингл „Понос (У име љубави)“ („Pride In The Name Of Love“) објављен у септембру 1984. као први резултат сарадње са Брајаном Ином као продуцентом донео је групи заслужено високо треће место на британској листи синглова, њихов најбољи пласман на тој листи до тада.

Месец дана касније излази албум „Незаборавна ватра“ („The unforgettable Fire“). Иако су многи поклоници групе били зачуђени Иновим продуцентским интервенцијама у правцу успоравања и „профинињања“ музике њихових љубимаца, плоча је добила изузетно повољне рецензије. Стигла је на прво место британске листе и омогућила групи да одржи своју највећу турнеју.

Насловна песма је објављена као сингл у априлу прошле године и улетела на листу право на осмо место, доказавши да су за „Ју ту“ од сада па до даљњег резервисане само високе и највише позиције, а исти ефекат је имао и изузетни наступ на Live Aid концерту на Вемблију тринаестог јула прошле године.

Нешто пре тога, објављена је и плоча („Wide Awake In America“) као живи мини ЛП. Ову одличну плочу, група одбија као албум будући да садржи само четири песме, али плоча и поред тога поново наилази на изузетан пријем.

Четири Ирца су људи од којих се очекује све више. Ово би могла да буде њихова и само њихова година.

ОВО НИСТЕ ЗНАЛИ

СТЕРЕО ПИРАТИ

Ни пирати више нису што су некада били. Ови савремени не пљачкају бродове, већ емитују радио-програм. Ових дана треба да отпочне емитовање програма радио станице „Радио 531 стерео“. То ће бити прва радио-станица без дозволе за рад која ће емитовати програм у стерео техници. Станица ће се, да не би била на удару енглеских власти, налазити ван британских територијалних вода у Северном мору.

Претпоставља се да ће програм ове станице бити више него добар, јер се очекује да ће на њој радити већина људи са некада врло популарне радио-станице пиратског типа „Ласер“, а међу њима и легендарни Американац Џеси Брандон (Jessie Brandon)

СВЕ ПЛОЧЕ

„МАУНТИН“ („MOUNTAIN“)

„Mountain“, „Windfall“, 1969 ;
„Climbing“, „Island“, 1970 ;
„Nantucket Sleighride“, „Island“, 1971 ;
„Flowers Of Evil“, „Island“, 1971 ;
„The Road Goes Ever On“, „Island“, 1972 ;
„Best Of...“, „Columbia“, 1975 ;
„Go For Your Life“, „CBS“, 1985 ...

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

Иако Мадона не пева нарочито добро, мени се свиђа њена музика, свиђа ми се то што је осећајна и што је успела сама. Мик је нимало не воли, она га нервира и притисак му скочи сваки пут када му кажем да ми се свиђа. Цери Хол (супруга Мика Цегера)

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

САЊА

Немој Сања да се мењаш
да се стидиш лажн
најлепша си каква јеси
не дозволи да те ико квари
најгори су божји чувари

Нећу Сања да ти причам
оне старе песме,
заједно смо горели
у истој пећи се пекли,
ко дим се разбили меки.

Дунавом бродови плове
да ли се бар један зове
Сања.

Маслачак сам ветар ме носи
има ме у твојој коси
Сања.

Немој Сања да се бринеш
нисам онај стари
који хоће све да квари
чију кичму држе идеали,
који мрзи осећаје плитке и
никад не губи битке.

Обуши се како умеш и
истури груди
нека твоја гола нога крене
нек полуде људи,
нек се жуљња војника пробуди.

Текст:
Јован Стојиљковић;
изводи:
група „Алиса“

КАКО ЖИВЕ ЖИВОТИЊЕ

ФИСКУЛТУРА

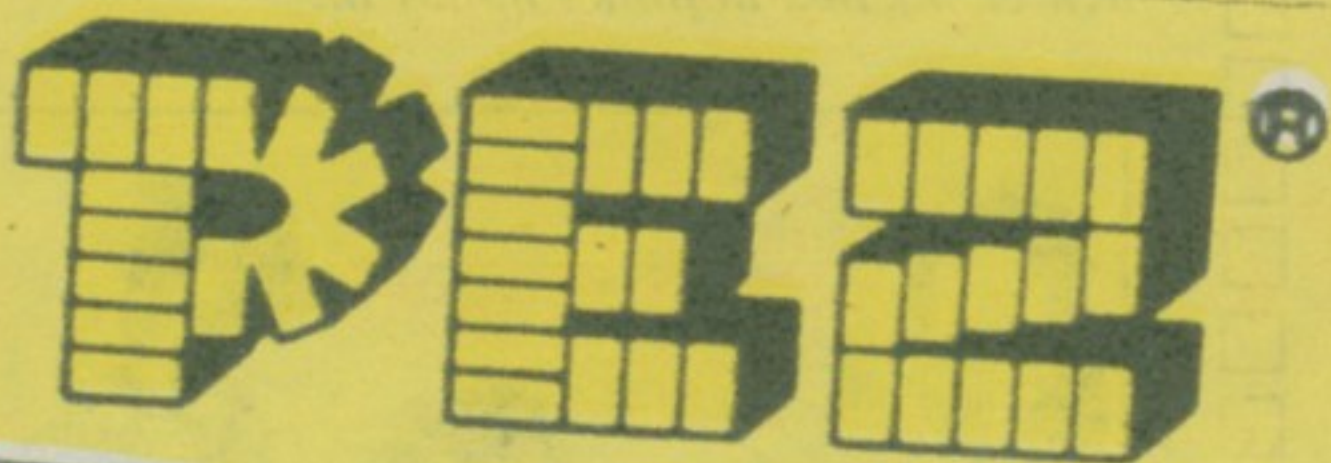
КОД

КЕНГУРА

ТУЉАНИ ИГРАЈУ
ВАТЕРПОЛО
ДОБАЦУЈУЋИ СЕ
КАМЕЊЕМ, А
ДЕЛФИНИ –
МОРСКИМ
КОРЊАЧАМА!
ПАНТЕРИ ОБОЖАВАЈУ
ДА СЕ КЛИЗАЈУ
ЛЕЖЕЋИ, ПИНГВИНИ
СКАЧУ С ЛЕДЕНЕ
„ТРАМБУЛИНЕ“ У
ВОДУ. ИПАК, И У
ЖИВОТИЊСКОМ
ЦАРСТВУ
НАЈПОПУЛАРНИЈИ ЈЕ
– ФУДБАЛ.

Пре више од стотину година Индијом су кружиле приче о томе како се дивљи слоновии повлаче дубоко у дунглу и шутирају лопту. Али, мало ко је у то поверовао: Британцима, који су измислили фудбал, причињава се да ушати пе-

тотонци играју на два гола – гласили су коментари „осталог света“. Тек је недавно потврђено да су сведочанства колонијалних војника била тачна. Карл Екли, који је дуго боравио у Африци и Индији и стекао светску славу пре-

100+

НАГРАДА
СВАКОГ МЕСЕЦА

Само за чланове ПЕЗ клуба!

1 пут месечно – **1 СУПЕР НАГРАДА**
и 100 других награда

Постаћеш и ти пријатељ ПЕЗ-а и
члан ПЕЗ клуба кад пошаљеш 5
омота ПЕЗ бомбона.

ПЕЗ ПОЗДРАВЉА СВОЈЕ ПРИЈАТЕЉЕ!

Испуњен купон пошаљи на адресу:
ПЕЗ ПРИЈАТЕЉ 61110 ЛЈУБЉАНА, пл. 38

Купон испуни штампаним словима, исеци и налепи на дописницу

Презиме и име

Улица и кућни број

Пошт. број и место становања

датум рођења

СУПЕР НАГРАДУ ДОБИО ЈЕ

ЈЕ ДОБИО 104230 Цесник Борут, 63270 Лашко, Титова 26

64619 65208 65800 66378 66920 67472 68025 68592 69181 69759 70346 70921 71510 72101 72679 73221 73773 74326 74893 75482 76060 76647 77222 77811 78402 78980
79522 80074 80627 81194 81783 82361 82948 83523 84112 84703 85281 85823 86375 86928 87495 88084 88662 89249 89824 90413 91004 91582 92124 92676 93229 93796
94385 94963 95551 96126 96715 97306 97884 98426 98978 99531 100098 100687 101265 101852 102427 103016 103607 104185 104230 104727 105279 105832 106399
106988 107566 108153 108728 109317 109908 110486 111028 111580 112133 112700 113289 113867 114455 115030 115619 116210 116788 117330 117882 118435 119002
119591 120169 120756 121331

две хиљаде часова у седлу пратећи стадо подивљалих крава на југу Француске, у Камарги. И, шта је видео: чим краве пређу границу игралишта – ту је трава добро угажена – као по команди почињу да се боду, јуре једна другу, ваљају се по земљи... Телад подигну реп као заставу и јуре укруг покушавајући да их „стигну“. Најчешће се игра млађарија, али често не издрже ни јунци и јунице, а богами ни сасвим одрасле краве и бикови.

Зимска олимпијада

Гибони имају своје омиљено дрво за играње на које скачу и лете као на љуљашци. Мајмунчићи ту проведу готово цео дан, само са малим прекидом за ручак.

за то су падине од глине као измишљене. Прво „екипа“ рашчисти терен: склањају грање и корење да се не изгребу. Затим „утиру“ стазу – легну на врх падине и спуштају се доле, до воде. Први пут иде тешко јер је земља још сува, други пут већ је лакше јер видре мокрим трбухом и репом остављају траг. Још једном и иловача је већ сасвим клизава. Тек тада почиње заједничка. Прва видра се попле на врх брега, савије предње шапе испод себе и полети доле, право у воду. Чим она плусне, друга већ лети по углачаној стази, а трећа излази из воде: жури, неће да пропусти свој ред. Зими им је лакше и веселије – видре користе ледену стазу на коју доведу и своје младунце и уче их да се спуштају низ клизавицу.

И срне воле да се спуштају низ брег, подавијених ногу, у колони једна за другом. Пантери се међутим, клизају на леђима, а кад стигну у подножје брега, брзо се окрену и на све четири падају у смет. – Полярне лисице – пише Крајслер у књизи „Стазама карibuа“ – попеле су се на врх низбрдице покривене снегом. Кад је прва слетела, чучнула је и изазивачки подигла главу према оној која је стајала на врху. Ова се бацила доле, налетела на прву и сад су се котрљале по снегу заједно.

Морски лавови и бели медведи прави су мајстори у дисциплини скокови у воду: они са уздигнутих мокрих стена склизну право у море. И адела пингвини на Арктику примећени су како у дугачком реду чекају да скоче у воду с омиљене „трамбулине“ (Мајмуни који живе у топлим крајевима и не могу да се клизају, спуштају се низ голе гране тачно као ђаци низ гелендер). Али врхунац изненађења је бодљикаво прасе (које тако мало личи на човека) – и оно воли да се клиза низ брдо. Чувени природњак и писац Џералд Дарелд нашао је у Африци брдашце које је било углачано као стакло од генерација и генерација ових бодљаша, који очигледно воле да се узбуђују и плаше.

Гегови из немог филма

Играју се не само вршњаци и пријатељи него и животиње различитих врста и то не само у зрвортовима већ и у дивљини, кад се сретну у шуми или на појилу. Виђено је како се забављају нојеви са зебрама и антилопама, јелен са лисицом, веверица са зечевима, а зец са

црним дроздом. Бели кунџић и црна врана нису могли да живе једно без другог!

О птицама се донедавно није знало много па се, рецимо, мислило да се њихови младунци не играју као кучићи и мачићи. Данаас је наука открила да многе врсте птица то чине: врапци и зебе, вране, голубови, фазани и патке, орао-мишар, колибри и многе друге. А и одрасле птице играју се с још више жара, рецимо „мачке и миша“ с инсектима које улове, а између себе „шуге“. онда разним границима, штапићима, листовима и каменчићима. Сваке не презају ни од „криминала“ да би могле да се играју краду све што сија.

Чак се и, буквално, хладнокрвне рибе играју. Носе у устима границицу бацају је и поново хватају. *Gnotonemus Petersa* – врло интересантан становник акваријума – има заиста необичну склоност за своју врсту – воли да се игра лоптицом! Врхунац је ипак „риба стрелац“ која воли гегове у духу немих филмова – више од свега ужива кад из ђошка полије свога газду водом! Последња истраживања међу мекушцима показала су да хоботница, на пример, има смисла за хумор, зна кад се шалите с њом. Ипак, прво треба добро да се упознате.

Фолклор са Тенерифа

На крају мало „културе и уметности“.

Једна група шимпанза из националног парка са Тенерифа прославила се игром која невероватно личи на људску. Кад су те мајмуне довели у Европу, они су још неко време играли и тада их је др Крубител, велики зналац животиња, видео. Мужјаци би стали у круг и плескали длановима, док су ногама ударали, мање-више ритмично. Једну ногу би више пута подигли и лагано њоме додирнули другу – то као да је било правило у игри. Женке су само кружиле око њих, доста незграпно, али не без љупкости и кокетирања...

Дрво које је расцепио гром или оборило олуја – прави је поклон за медведу, посебно за медведицу кад има младунце. Она ће шапом дохватити одломљену треску, повући је и пустити. Кад удари о стабло, завибрираће и засвирати. Медведица се неће зауставити наставиће да музицира и са уживањем слуша како се ехо разлеже по шуми.

В. Милићевић

парирајући ретке животиње, видео је како слончићи пикају лопту. Уваљали су од иловаче велику куглу и сатима је шутирали, дриблали, губили... – Нисам могао да се отмен утиску – каже опрезни Екли – да у њиховој игри није било весеља.

Не само јуниори

„Лоптом“ веома воле да се играју мајмуни, свиње и видре, а кад ње нема шутирају и бацају разне трешчице, иверке, корење. Пољски миш је примећен како баца увис суво лишће и перје, бубе трчуљци играју се комадићима воде-

ног биља, а туљани камењем. Делфини се као лоптом играју морским корњачама које, изгледа, немају ништа против овог спорта.

Неке животиње имају чак и „игралишта“ за своје спортске и рекреативне активности.

Један научник провео је

– Понекад – прича познати истраживач Шовен – неко се мајмунско дете размаше и тресне друго. Тада се, баш као код људи, појављује ауторитативни мужјак, клепне оба гибончета и – игра је за тај дан завршена.

Видре, опет, највише од свега воле да се клизају, а

СНАГА ЉУБАВИ

Н. Б. ХИКИ

Ммммм", прошапта госпођа Вилијамс. „Пољуби ме опет, Роер."

„Ммммм", рече Роер и пољуби је страсно.

Глупача, помислио је. Довољно матора да ми буде мајка. Али БОГАТА! Од драге госпође Вилијамс, церио се у себи Роер, може се доста измустити.

Стајали су на балкону Роерове спаваће собе. Ноћно небо шарале су ватрене стазе ракета на путу ка Месецу и Марсу. Роерова кошуља била је раскопчана и госпођа Вилијамс стајала је нежно наслонена на његове широке, преплануле груди.

„Ох", рече госпођа Вилијамс, „како си снажан, Роер. Када ме овако грлиш, чини ми се да ћу се угушити."

„Снага моје љубави", промрмља Роер и још чвршће је стеже.

Скуваћу ти кафу

Из свог богатог искуства знао је да је госпођа Вилијамс сада готов плен. Дароваће она – од златне дугмади за кошуљу, до лове за финансирање позоришног комада у коме Роер наводно игра главну улогу. До сада је више од тучета жена ушло у сличне инвестиције, али једина улога коју је Роер икада одиграо била је улога заљубљеног преваранта.

„Роер, сможићеш ме", зацвркута госпођа Вилијамс.

„Љубав је јача од разума", прошапта Роер, намерно је стежући још снажније.

Врата собе отворила су се са треском. Улетео је средовечан, трбушаст човек, председник фирме „Планетарно рударство", тешке више од десет милиона долара. Такође и господин Вилијамс.

„Подлаче!" продрао се. „Ти, прљави лопове..." уперео је револвер у Роера.

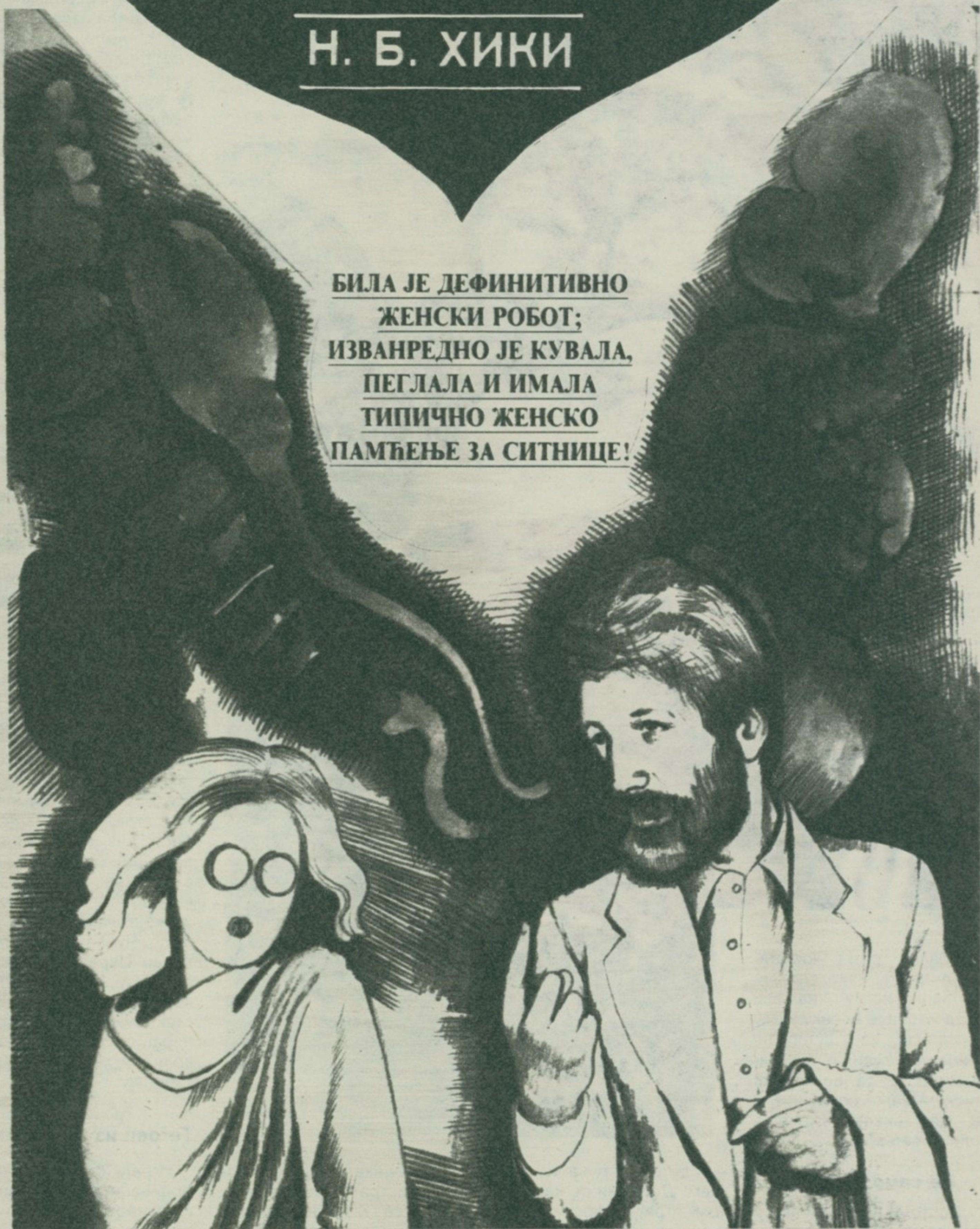
„Џејмс!" вриснула је госпођа Роерс.

„Хилда!" дрекнуо је Роер.

Нешто незграпно и сјајно, са рукама од хромираног челика и трупом од челичне легуре, улетело је у собу. Отело је револвер из руке господина Вилијамса и зграбило га под пазух. Прилетело је госпођи Вилијамс и стрпало је под друго пазухо.

Изнело је брачни пар Вилијамс из стана, бацило их у ходник и за њима чврсто забравило врата.

„Скуваћу ти кафу", рекла је Хилда

Роеру металним гласом. „Скуваћу ти и шведске ђуфте."

„Проклетство!" псовао је Роер. Стајао је насред собе у драматичном ставу, песница дигнутих ка небу. „До ђавола, таман сам је обрлатио!"

„Фрижидер је готово празан" рекла је Хилда.

„Ко је уопште спомињао храну?" нервозно је запитао Роер.

Хилда се равномерним кораком

упутила ка кухињи. Преко рамена му је добацила:

„Данас је долазио газда по кирију."

Роер опсова све газде на свету и свога посебно. „Шта си му рекла?"

Илустровао Микло Ђоковић Тинало

„Да ниси код куће.”

Хилда је застала и посматрала Ро-
пера сјајним пластичним очима. Са-
да је био у улози разочараног мелан-
холика.

„Хилда”, рекао је, „сасвим смо
швориц.”

„Швориц?” поновила је Хилда. Про-
шла је већ кроз ово.

„Заиста ми је тешко да тражим ово
од тебе, Хилда. Али знам за једну
фабрику, запошљавају роботе...”

„Фабрику?”

„Да. Заиста, Хилда, то је само за-
кратко. Знаш да су ти потребни нови
реостати, да ниси ишла на сервис ви-
ше од годину дана...” потапшао ју је
по рамену. „Кажи да пристајеш да се
само малкице запослиш?”

„Запослићу се” рекла је Хилда.
„Скуваћу шведске ђуфте.” Одгегала
је у кухињу.

Удовичин поклон

Шта ли би само радио без Хилде?
Мрзео је и саму помисао на то. Нема
јој равне на целом свету!

Била је дефинитивно женски ро-
бот, мања од оних за све намене, са
веома израженим домаћинским спо-
собностима. Изванредно је кувала,
пеглала и имала је типично женско
памћење за ситнице.

Хилду је направила шведска фир-
ма за свог председника. Роер је до-
био од председникове удовице. Шта
се са удовицом после десило, Роер
није знао. Можда је заиста и изврши-
ла самоубиство како је претила. Јед-
но је сигурно, помислио је Роер,
Хилда никада неће извршити самоу-
биство. Без обзира колико је злоупотре-
бљивао, Хилда му никада неће ок-
ренути леђа. Једино осећање које је
роботу допуштено да има је љубав и
оданост према газди.

„Још мало кафе, Хилда”, затражио
је Роер, прождирући задњу ђуфту.
Већ се осећао знатно боље. „И испег-
лај ми панталоне. Излазим вечерас.”

Ноћ је прошла веома лоше. Једина
жртва на коју је наишао била је са
мужем који је није испуштао из ока.
Мисли на фијаско са Вилијамсовима
натерале су га да попије превише.
Вратио се кући са главобољом.

Хилда је већ поставила сто за до-
ручак. „Звала је нека жена.”

Роеру су задрхтале ноздрве. „Ка-
ко се зове?”

„Алиса.”

„До ђавола”, разочарано је рекао.
Алиса Картер имала је само 20 годи-
на и била је без пребијене паре.

„Плакала је”, рекла је Хилда.

„Увек оне плачу.”

Загризао је парче пецива које је би-
ло спремно баш по његовом укусу
и отворио новине које је Хилда уред-
но сложила крај тањира.

„Ох, ох!” узвикнуо је.

Хеликоптер брачног пара Вили-
јамс се срушио. Контрола летења чу-
ла је одломке свађе непосредно пре
удеса. Неспорно је било да је госпо-
дин Вилијамс у узбуђењу заборавио
да укључи аутоматски уређај за
одржавање висине. Госпођа Вили-
јамс била је у тешком стању.

„Што нису сломили вратове”, про-
мрмљао је за себе Роер. Зашто бар-
матори није био у тешком стању, не-
го само са огреботинама! Са логи-
ком својственом глупавим мужеви-
ма, сигурно ће сада окривити мене,
мислио је Роер. А десет милиона до-
лара још како могу да замуће воду!

„Хилда”, рекао је Роер. „Мислим
да ћемо морати у Париз. Немаш
ништа против, а?”

„Париз?” рекла је Хилда. И кроз
ово је већ прошла.

Док се гегала према спаваћој соби
да отпочне паковање, Роер је тмур-
но зурно кроз прозор. Изгледа да по-
некад све иде наопако ма шта човек
предузео...

„Спаковано” угегала је Хилда у
дневну собу.

Роер је седео на софи стежући гла-
ву шакама.

„Спаковано” поновила је.

„Чекај мало” рекао је Роер.
„Имам страшну главобољу.”

„Донећу таблете за главобољу.”

Отклопарала је у купатило и вра-
тила се носећи таблете и чашу воде.
Када их је попио, Хилда му је донела
чашу коњака.

„Скуваћу још кафе” рекла је.

Заиста је фантастично, мислио је
Роер, како Хилда увек зна шта тре-
ба да уради. Пошто једном научи ру-
тински поступак, никада га више не
заборавља.

Роер се осетио много боље. Ко-
њак му је повратио расположење.
Потрчао је за Хилдом и обујмио је
рукама око металног струка.

„Хилда!” узвикнуо је. „Заиста си
дивна. Волим те, Хилдице!”

„То само тако кажеш.”

„Не, заиста, искрено ти кажем.”

„Пољуби ме” рекла је Хилда.

Ово звучи познато... а опет тако ко-
мично да је праснуо у смех. И пошто
га је коњак добро загрејао, пољубио
је Хилду у метално чело.

„Ммммм”, рекла је Хилда. „Пољу-
би ме опет, Роере.”

„Хилда! Где си то научила?!”

„Слушала сам.”

Зато му се, дакле, све ово учинило
познато. Какав робот!

„Хилда”, Роер се смејао, „нико на
свету није као ти.” Смех му се пре-
творио у гримасу бола.

„Хилда! Заборављаш да су ти руке
од челика. Боли ме када ме тако
стежеш!”

„Снага моје љубави” рекла је Хил-
да металним гласом.

„Хилда, угушићеш ме!” Роер је
покушавао да се измиглоји из челич-
ног загрљаја.

„Љубав је јача од разума”, рекла је
Хилда и још јаче га стегла.

Роер је постао млитав у њеним
рукама. Пустила га је и клонуо је на
под. Закрљао је и из носа и уста му
је потекла крв. Онда је крклање пре-
стало, а престала је и крв да цури.

Хилда је одмарширала до оставе,
узела крпу и пажљиво опрала крваве
мрље са пода. Подигла је беживотно
тело и однела га на кауч. Склонила је
крпе у оставу и отклопарала у кухи-
њу.

„Скуваћу ти кафу”, рекла је.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

1

2

3

аутор BeMak	ВИДИ САНИ 1	ОБРАТИ, ИЗВРА- ТАТИ	ШАХМАТ- КИЊА САПРИНА ШВАНИ	ЛИЧНОСТ ИЗ „ТРИ МУСКЕ- ТАРА”	СТАР, ВРЕМЕ- НИТ	ВРЕТА СЛОВА, КУРСИВ	АМЕРИ- КИ ДУ- МАЛ РОЈ
ВРЕТА ЕКСТРА- ЗИВА	к	м	н				
ЗАВРШИ- ТИ ОРА- НЕ	у	з	о	р	а	и	м
ВРЕТА ЗАБУ- КЕ	ф	о	н	а	и	а	и
ТИМ ПРЕ (ВЕЗНИК)	о	к	а				
АУТО- ОЗНАКА ПРИШ- ТИНЕ	п	к	и	р	и	с	
ГРАД У ФРАН- ЦУСКОЈ	р	и	и	и	и	и	и
НАШ КНИ- ЖЕВНИК БИХАЉИ МЕРИН	о	и	о	и	и	и	и
ПТИ- ЦА ГРА- ДОВИ- ЦА	ј	а	с	и	р	е	ј
АУТО ОЗНАКА ЕГИПТА	е	и	и	и	и	и	и
ГЛАВНИ ГРАД РУАНДЕ	к	и	и	и	и	и	и
ЗНАК ЗА ТОНА	и	и	и	и	и	и	и
ВОЂАН, РАСПОЛО- ЖЕН	о	р	а	и	и	и	и
„ГРАМ”	р	а	ф	и	к	о	и
ГРАФИЧ- КИ ПРИ- КАЗ, ДИЗА- ГРАМ	и	и	и	и	и	и	и
НЕОБУ- ВЕН	ј	о	с	и	и	и	и
ОСЕТАН- ВИ ДЕО ОКА КОД БОКСЕРА	а	р	к	а	г	а	и
НОГНА ЖИВО- ТНА С МНОГО НОГУ	с	и	о	и	о	и	а
ЧЕМ- ПРЕС	к	и	и	а	р	и	с

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: 1) цепелин – плех, 2) етатин – траке, 3) Никитин – амол, 4) тканица – гени, 5) етатизам – ок, 6) ати – Ајова-МО, 7) да – а – Арета – п, 8) А – алат – Тиват, 9) АП (Ана Павлова) – силаз – Ре, 10) овал – Винавер, 11) Сиријац – мат, 12) Лоара – не – лет, 13) интервенција.

ПЛОД ВАЖАН КАО ХЛЕБ

КЕСТЕН КОЈИ СЕ НЕ ПРОДАЈЕ

ИМАЊЕ ДАЈЕМ,
КОШТАЊ НЕ ДАЈЕМ!
УЗРЕЧИЦА ЈЕ
СТАНОВНИКА
АРБНЕША. КОЛИКО
ВИДИМО, ПОТПУНО
ЈЕ ОПРАВДАНА.

Село Арбнеш окружено је шумом. Не неком „обичном“ као што је рецимо храстова, букова или четинарска већ – кестеновом. И у њој се зна власник сваког појединог стабла без обзира да ли расте на нечијем имању или у државној шуми. Парцеле су строго подељене и свака има свој назив и два сведока. Тако се, наиме, зову два мања камена која стоје са стране граничника који обележава крај парцеле. Каштиње, како се ова шума зове, цела је ограђена: ником не би пало на памет да било шта у њој гради или напаса стоку. То се сматра чистим светогрђем.

Кад неко одлучи да прода кестен, а то се ретко догађа, по неписаном правилу нуди га најпре најближим рођацима и ком-

шијама. Тек ако нико од њих није заинтересован за куповину, може да га понуди „странцу“. У селима Ливар и Шестан влада прастари обичај да онај ко продаје кућу и имање исто временом не продаје и кестен који се на њему налази! Чак и, ако се стабла старог власника налазе у самом дворишту, нови не-

ће пасти у искушење да скупља плодове са њих.

Колико је кестен део живота Крајине, оног дела под планином Румијом, показује и једна дечја игра: дете које нађе полтамизу, кестен који као да је пресечен на двоје, добија од остале деце поклон. То могу да буду чарапе, књижа, марамица или неколико голубића (обичних куваних кестенова).

На ломачи

Арбнеш, Шестан и Ливар нису једина села у Крајини која окружује кестенова шума: она расте дуж пута који спаја село Владимир са Вирпазаром.

По некима, засађена је за време Млечана. По другима, много је старија и датира из времена кад су ови предели припадали римској империји. То значи

да су многа стабла у Крајини олистала 2000 пута. За оне којима се то чини невероватним, рећи ћемо да ово дрво спада у она која доживљавају дубоку старост. На Сицилији, рецимо, постоји стабло по имену Кестен 100 коња, названо тако што у његову шупљину обима 50 метара може да се смести 100 коња. Ово је дрво старо око 4000 година.

У Крајини таквих циновских стабала нема, али, по речима магистра Исмаила Доде, има оних чији обим достиже шест метара. Разуме се да тако велика стабла дају обиље плодова. Веома укусних и слатких, како тврди Дода. Драгоцених такође јер представљају један од главних извора прихода: мештани су и ове године задовољни. То су били и прошле, и претпрошле и деценијама уназад. Изузме ли се кратак период пре десетак година. Тада је нека чудна болест, ко зна којим путем донесена, напала крајинске шуме. Лишће је почело да опада, гране да се суше. Људи су се згледали: ништа слично нико није памтио. Вест о болесним шумама брзо се прочула Црном Гором, заинтересовале су се надлежне

службе и послале стручњаке да испитају у чему је ствар. Забрањена је продаја крајинског кестена: сумњало се на рак коре. Количине затечене на пијацама бацане су на ломачу.

Бодљикава гувна

У Крајини је завладало велико узбуђење. Не само због пара. Кестен се у овом крају користи у великим количинама за исхрану. Дан је некако празан без њега. Срећом, стручњаци су утврдили да плодови нису штетни за јело. Тако су у двориштима опет почела да се појављују гувна кестена а на решеткама изнад огњишта да се суше крупни округласти плодови. За разлику од нас који кестен купујемо на пијаци или у продавници, они који од њега живе знају да га је врло тешко сачувати. На Румији кестен доспева за бербу крајем октобра, почетком новембра. Опали плодови се носе на гувна, слажу на земљу у слоју који не сме да буде дебљи од 25 см и покривају са папрати. Ако је година сушна, као ова, онда се из језера удаљеног око 5 km доноси вода и папрат кваси. Јер, да би се одржао, кестен тражи воду. Данас, кад аутомобили нису никаква реткост, донети воду са језера не представља нарочиту тешкоћу. Како је било онима који су је вековима носили на леђима, можемо да претпоставимо.

На гувнима кестен може да се одржи до краја фебруара и почетка марта. Да би га ипак имали дуже, становници Крајине га суше, односно, диме изнад огњишта. Тако осушен плод добија љуску тврду као орах. Зато се за јело припрема на посебан начин: прво се испече на плотни или специјалној решетки, ољушти па тек онда кува. Кувањем омекша браонкаста опна која се онда лакше љушти. Овако припремљеном кестену не би одолео ни највећи сладокусац, кажу у Остросу.

Наравно, ово није једини начин, на који се кестен припрема: свеж се претавно пече (пошто се претавно засече) или кува, односно засече, или кува.

У шумама у Крајини не расте само питоми већ и дивљи кестен. Мада не може да послужи за исхрану, није ништа мање драгоцен: од њега се сече грађа која је на доброј цени јер је веома отпорна на влагу. Управо због те особине се и користи за градњу чамаца: кажу, да они направљени од кестена трају читаву вечност.

О. Вукадиновић

Илустрвала Босиљка Кићевац

У нашим народним веровањима глог је толико важан да о њему виси цео свет.

„Сва земља стоји на грамама великог глога. За стабло је везан велики црни пас. Тај пас једнако глође стабло, па кад га скоро преглође, он стане вући из све снаге да би га преломио. Тако настаје – земљотрес” – пише у књизи „Народна веровања о биљкама” Веселина Чајкановића.

Од глога, то је опште познато, вампири беже главом без обзира. Нарочито ако је то глог „јединак”. Иначе, кад се спомене вампир, треба просто рећи: „На путу му броћ и глогово трње”. За обичног вампира то је сасвим довољно.

Дракула и Сава Савановић могли су на време да буду спречени у прављењу своје вампирске каријере. Да се неко сетио како ће се они повампирити, могао је једноставно да им забоду глогов трн у пупак и гарантовано не би данас узнемиравали машту читалаца.

Да се већ сахрањени мртваци не би повампирили, забадају се глогови шиљци у гроб. А кад се не зна из којег гроба излази вампир, требало би у све нове гробове побити по један глогов колац и наместити замку од рогозине.

Да вампир не би могао у кућу, на сва врата и прозоре метне се прутић црног глога или се спољна кућна врата затворе глоговим коцем. Тако је одбрамбени систем знан као „глогов јеж” сасвим затворен.

Против оних најупорнијих вампира поступак је познат из многих приповести и филмова. Ваља га ископати и глоговим коцем причврстити за гроб. И крајем прошлог века Вук Караџић је забележио да се тај поуздани поступак примењује у Босни и Далмацији. А 1933. новине су јавиле да је у селу Чичкову, срез ариљски, један немирни вампир прикован за гроб глоговим коцем.

Од глога главом без обзира беже и демони који доносе разне болештине. Кад се појави каква епидемија, сва чељад из куће даје бајалици своје тканице. Он их стручно настави једну на другу. Закачи то за кућна врата и растегне колико год више може.

И докле дође, на том месту побије глогов колац у земљу. Окрене се онда на запад и рекне: „До коца дошла, а колац не прешла!” И готово.

„Јао вештицама, кад на глог налете! Зато, ако

ДУБОКО У НАРОДУ:
ГЛОГ ПА БОГ –

УПУТСТВО ЗА ОБРАЂАЊЕ ВАМПИРУ

БЛАГО НАРОДУ КОЈИ
ИМА ГЛОГ. МРТВИ МУ
НЕЋЕ ДОСАЂИВАТИ.

држите у кући
глогов колац, пред
кућом вам неће паркирати своје метле.

Змије се терају глогом. У народној приповести о главном змијском дану (Јеремијином дану) избола је змија очи „на два трна глогова, на четири шипова”.

А ђаво кад се наврзе на неког човека може се или отерати глоговим штапом или убити ножем чије су корице од црног глога.

Опет, зна се десити, мада ређе, да неки глог населе зли демони и онда шаљу болест унаоколо. Е, то је нешто посебно! Онда врача мора уочи младог уторника да однесе под глог погачицу, вина, воде, соли, цвећа, коњску потковицу и клинац. Закуне

она демоне да приме жртве и болесника оставе на миру. А они, демони, знају да буду и послушни, кад се од понуда добро нахране а од метала (потковица) добро уплаше.

Ако је од костобоље болан, може човек сам да је „преда”. Глог ће је примити. Само би требало да болесник спреми колачић, лепо остави на глогу да га

тице поједу”, па без обзирања иде кући.

Глог је, наравно, и ваљан лек. Пришта има да нестане ако се у мелем за њега стави и глог истуцан на камену који се не помера.

Узмеш лист од глога и корен од маслачка па ставиш у ракију, испијеш све то полако – и грозницу као да си руком однео.

Срдобоље ко допадне ваља да пије чај од куваног глогиња.

Због свега добра што човеку чини народ се понеде и куне: „Глога ми!” А кад је неко бараба да му пара нема, да му је баш тешко дохакати, вели народ: „Без глогова колца ништа му бити не може”.

И још, ако човек мора ноћу свукуд пролазити, не треба се ничега бојати, само добар глогов штап да понесе.

Благо народу који глог имаде, мртви му неће досађивати.

А и није му благо. „Глогиње јести” значи у беди живети.

С. Рељић

ФОЛНА КИСЕЛИНА НЕ ФОЛИРА

Иако је још зима, мој тата и ја смо недавно разговарали о – лубеници. Он упорно тврди да је ово поврће у ствари „заслађена вода“ и ништа више, а ја мислим да у њему ипак има и других састојака сем шећера и H_2O . „Заслади“ нас обојицу подацима о састојцима лубенице.

МИРОСЛАВ ПЕТРОВИЋ
54309 Кнежеви Виногради
Дуго се сматрало да је лубеница укусна за јело, али да као прехранбени артикул није нарочито вредна: она готово уопште не садржи калорије, тек врло мало витамина С и незнатне количине минералних соли.

Међутим, научници су давно закључили да природа себи не дошта бескорисне и непотребне

ствари, витамин Вс или М, а налази се као киселина у јетри, бубрежима, мишићима, млеку и поврћу. Тај драгоцен витамин помаже у стварању црвених крвних зрнаца и регулише хемијске процесе у организму. Зато лекари препоручују лубеницу онима који пате од малокрвности, и болести срца, јетре и бубрега. Кромпир, грашак и карфиол такође садрже овај витамин, али се, за разлику од лубенице, једу кувани. Како је фолна киселина врло нестабилна, топлота убија готово све њене вредности. Због свега овог кришка сочне лубенице није само вода и шећер, него и доза доброг лека који је измислила – природа.

ЈОШ О АВИОНИМА, ПОСЛЕ ГРЕШКЕ

У броју 1778, од 24. јануара, у тексту „Привлаче ме велики авиони“ поткрала вам се једна велика грешка. Наиме, написали сте да је највећи авион на свету „Ан-24“, а он је заправо мали туристички двомоторац. Разумљиво је да је немогуће да он превози тенкове, камионе и ракете СС-20. Правилна ознака највећег авиона на свету, познатог и као „Руслан“, јесте „Ан-124“.

Надам се да убудуће неће бити оваквих грешака.
ГИЛЕ, авио-моделар из Крагујевца

Очигледно је да је у питању, у новинама уобичајена, штампарска грешка. Забавник често пише о ваздухопловству, увек с провереним подацима. Грешке су права реткост. Ова се догодила мимо наших моћи.

Пошто смо о највећем авиону на свету писали у три наврата за последња два месеца, дајемо и неколико података о „Ан 24“ о којем нисмо никад писали. Овај двомоторац, висококрилац, за кратке туре први пут је полетео 1960. Намењен је путничком саобраћају (52 седишта, мада постоје верзије и са 44), али устреба ли, може да се користи и за војне потребе – као

транспортер кад се избаце седишта али и за обуку падобранаца. Војну верзију, шест апарата, поседовало је и наше Ратно ваздухопловство.

Овај ваздухоплов покрећу два мотора „ивчешенко“, ознака АИ-24А, сваки од по 2500 КС. Распон крила – 29,20 м, дужина – 23,50 м, носивост 5500 kg. Максимална тежина летелице при узлетању 21000 kg, а крстарећа, односно средња брзина износи 450 km/h.

Може се попети до 8400 м, и без спуштања летети 1620 km.

Године 1974. направљена је нова верзија, споља безмало идентична с првобитном. Носи ознаку „Ан-30“.

ЧАРОВНА ВОДИЦА УМЕСТО ЗУБАРСКЕ БУШИЛИЦЕ

Имам неколико покварених зуба који ме повремено не само несносно боле, него ми, укратко, загорчавају живот. Због њих не могу нормално да једем, неугодно ми је у друштву, често долазим у сукоб с родитељима који ме упорно наговарају да морам да идем код зубара. Међутим, ја се грозим и на саму помисао о ужасној зубарској бушилици. Била бих срећна кад бисте ми рекли да постоји и неки други, безболан лек за моје зубе сем бушилице и клешта.

МАРИНА
34300 Аранђеловац

Претпостављамо да би било дивно отићи у Америку, код др Џозефа Кронмана и др Мелвина Голдмана, двојице зубара којима ће вероватно да буду захвални многи људи покварених зуба, нарочито они који се „грозе и на саму помисао о ужасној зубарској бушилици“. Ова двојица стоматолога су, како су недавно јавиле новинске агенције, пронашла хемијско средство које веома успешно и сасвим безболно уклања каријес, тако да „злогласна“ зубарска бушилица вероватно постаје прошлост. Кронман и Голдман су, наводно, мешавину кухињске соли, натријумових соли и такозване ДЛ 2 аминокиселине

упрскали у део зуба, омогућавајући да се каријес неосетно „исиса“, па је употреба бушилице потпуно сувишна. Ова течност, која омекшава само оболели део зуба и не оштећује здраве, већ се производи и продаје у САД под именом „Caridex“. Цена је, наравно, папrena.

Према томе, много је једноставније и јевтиније да се стисну зуби, ма какви били, и оде код обичног зубара: док чаробни „Caridex“ доспе код нас (ако је уопште тако моћан!), покварени зуби донеће још више све тежких недаћа.

ИМЕ ЈОЈ ДАЛА – ШУМА

Волела бих да знам по чему је Црна Гора добила име.
МИРЈАНА СИМИЋ
Ибарска 34
36000 Краљево

Најстарији податак о имену Црне Горе потиче из прве половине 14. века, из доба краља Милутина. О пореклу самог имена постоје разна мишљења, али је нај-

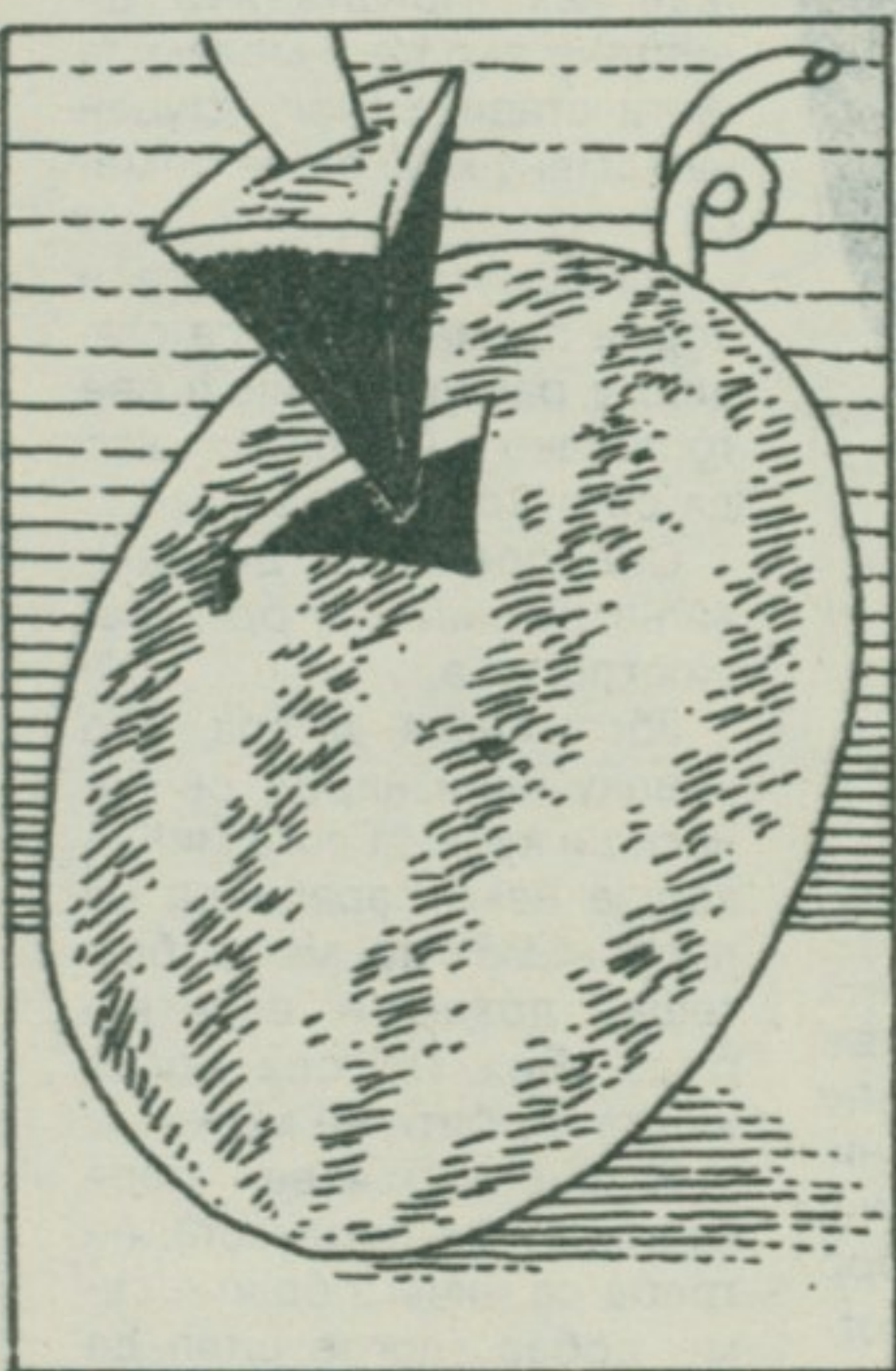
вероватније да овај назив потиче од великих, тамних (црних) шума којима су некада биле покривене њене планине, односно горе.

ЗМИЈА – ЉУБИМИЦА

Хтео бих за кућног љубимца имати змију.
Молим вас да ме саветујете где бих у Загребу могао да је набавим.
Поздрав од **ДАРКА** из Загреба

Објављујемо, Дарко, твоју жељу. Можда ће ти се неко јавити.

творевине. Тако је и са лубеницом. Најновија испитивања показала су да према њој не треба да се односимо са ниподаштавањем, јер нема конкурента међу плодовима по садржају такозване фолне киселине. Ова киселина је, у

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1938. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
Александар Баичевић

В. Д. руководиоца ООУР-а Издања за младе „Политикин забавник“
Влада Булатовић Виб

Главни и одговорни уредник
Влада Булатовић Виб

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирини Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Браница Булатовић, Милојко Боковић, Љубинка Ђуровић, Љилана Златковић, Милан Илић, Милован Њајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Симићанић. Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Виб, Зефирини Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Докић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иваница Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Милић, Ненад Мирковић, Зора Меданница, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Петровић, Зоран Петковић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Станковић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленико Тодоровић, Милош Томић и Бранислав Црнобарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Станевић и Зорница Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 328-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 100 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 1.104,00 динара, полугодишња 2.208,00 динара, годишња 4.416,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 2.208,00 динара, полугодишња 4.416,00 динара, годишња 8.832,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну намену НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:
САД \$ 32.–
СР НЕМАЧКА ДМ 91.–
ШВЕДСКА Шкр. 270.–
ФРАНЦУСКА Ффр. 278.–
ШВАЈЦАРСКА Шфр. 75.–

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну намену ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Latipah Bte. Mahadi, Bt. 16 1/2 Kg. Pegoh, 78000 Ahor Gejah, Melaka – West Malaysia – има 17 година, воли музику и спорт, језик дописивања енглески.

Мелина Зорић, С. Марковића 25, 21413 Челарево – има 12 година, воли спорт и забавну музику, сакупља постере, лутке и салвете.

Сања Сишул, Драга Шчита-ра 18, 51000 Ријена – воли другарство и пријатељство, сакупља марке, значке, разгледнице и салвете.

Anizah Ahad, Kg. Tanjung Balai Melekek, 78000 Abr Gejah, Melaka – има 17 година, воли музику, спорт и другарство, језик дописивања енглески.

Asmah Md, Jusuf, Bt. 4 1/2 Jln. Pulau Godong., 75200 Kelebang Besar, Melaka – West Malaysia – има 17 година, воли музику и спорт, језик дописивања енглески.

СКУПЉАМ РАЗГЛЕДНИЦЕ, ПЕВАЧЕ И САЛВЕТЕ

Из писама упућених нашој редакцији:

Који је пас највећи на свету? Колико кошта и где га могу купити у Београду? (Дејан, Грабовица)

Често идем у зоолошки врт па вас молим да ми кажете која је најстарија животиња. Ја мислим да је мајмун.

(Емина, Тузла)

Интересује ме певач Џорџ Мајкл, висина, дан и година рођења, где живи и што је најважније да ли је ожењен.

(Мерима, Бољевци)

Ја сам луда али за тенисом.

(Луда Слађана – тако се потписала – Котеж)

Гости дођу увек у погрешно време.

(Ивана, Сибњ)

Живимо с мајком која је сушта супротност оцу који нас много воли.

(НЕСРЕЋНИЦИ, Книн)

Да ли у нашој земљи постоји неки смер који се бави Чехословачком?

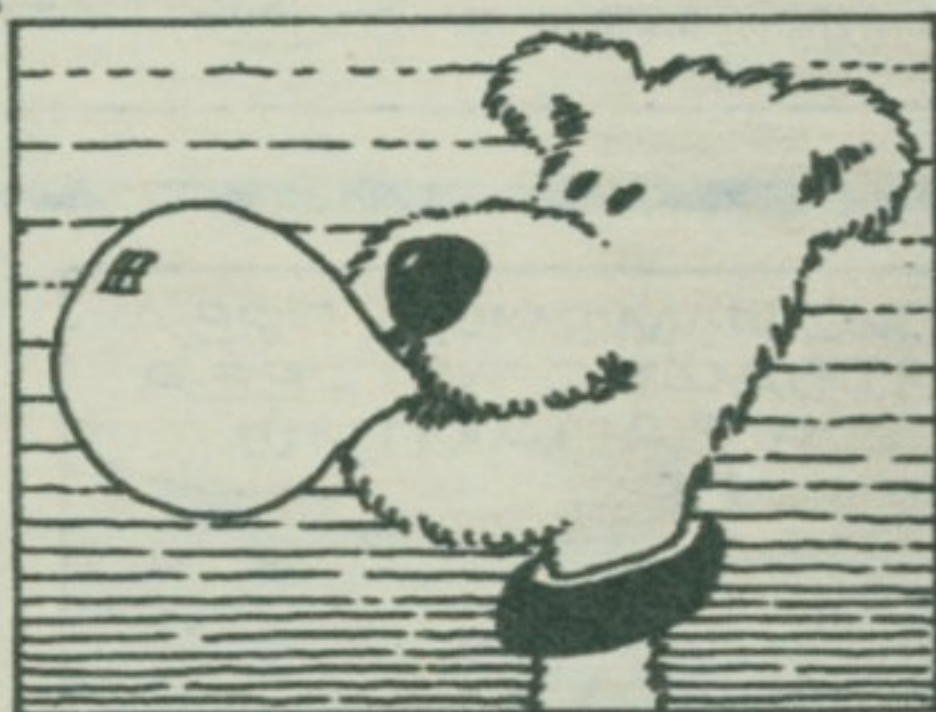
(Маја, Вршац)

Што дуже размишљам магла је све гушћа.

(Д. С. – Ваљева)

(Силвана и Алиса, из Хаџића, дуже писмо о свом псићу Рексу завршавају овако:)

– Са љубављу његове СЕНЕ –

У ствари, када је нека прослава или тако нешто, било би лепо да се нашминкам, али ружно би изгледало, па не знам шта да радим!

(Наја)

... један човек упорно тврди да смо ми нижи од мора и да није оних брда у Херцеговини, оно би нас потопило...

(Ана из Модриче)

Пре неколико месеци набавили смо пауне а скоро ништа не знамо о њима.

(Горан, Вреоци)

Већ дуго сам заљубљена у мушке послове.

(Драгана, Богатић)

Мој тата твој лист чита од првог броја, а ја од свог рођења и надам се да моје писмо неће завршити у корпи за смеће, а она бити игла у пласту београдског смећа.

(Нети)

Мађарски знам цео јер ми је бака Мађарица.

(Биљана, Нови Сад)

Реците ми које школе морам завршити за гинеколога и шта гинеколог у ствари ради.

(Гинеколог – тако се потписао – Сл. Брод)

Скупљам разгледнице, певаче и салвете.

(Ивана, Сплит)

Да ли ћу ја икада постати машиновођа?!

(Емир из Тузле)

Занима ме зашто писмо без маркице не може да доспе до особе којој је намењено?

(Зоран – Узвеће, Мачва)

Чула сам да се у Словенији производе жвакаће кости за псе, па хоћу да знам где бих могла да их купим за свог љубимца.

(Тања из Панчева)

Како да забавим свог мачка Микија?

(Ана из Загреба)

Изабрао МИЛАДИН ЋУЛАФИЋ

Да ли је човек требало да има реп и да лети – ушима?

ХИЉАДУ ЧУДА

Избор најзанимљивијих „споредних“ података о свету, људима и непознатим појавама.

☆ Анегдотске цртице о лудостима, карактеру и љубавима људи који су мењали свет.
☆ У ком филму је било ангажовано 30.000 статиста и 63 лава? Које име најчешће на свету? Колико пута откуца срце у животу

просечног сисара? Да када је милионима људи живот скраћен за 11 дана?

☆ Да ли тек данас видимо светлост која је из свемира кренула ка нама у доба фараона?

Хиљаду других, озбиљних и смешних података из области спорта, уметности, науке ратовања и криминалаа, обичаја и веровања...

Књига о чудима која су се заиста догодила. Књига за праву и вечиту децу. Наручите одмах!

Око 150 страна, са великим бројем аутентичних илустрација, офсетна штампа на најфинијој хартији, са колор пластифицираним корицама.

Цена 1.400 динара.

НАРУЧЕНИЦА – ЗАБАВНИК

„СЕЈШЕЛИ“ – 1000 ЧУДА, 11030 Београд, П. Ф. 105

Молим да ми поузећем, по цени од 1.400 динара, пошаљете књигу 1.000 ЧУДА примерака.

Име и презиме

Адреса

ПРОЧИТАЈ – ПРОСКИТАЈ

ОВЦА У ВИНДЈАКНИ

Аустралијски фармери почели су да производе вуну суперквалитета коју су назвали „чарли“, а добијају је од танкорунних саксонских мерино оваца које не одгајају на пашњацима већ у затвореним просторијама! Њихова чистоћа може да се пореди једино с болничким собама. А да овце случајно не би упрљале или замрсиле своје руно, навлаче им

кратке виндјакне с рајс-фершлусом. Иначе, ове животиње хране се специјалном храном, обогаћеном витаминима. Размишљало се и о слободном времену коврцавих становника: свуда по просторији, као у каквом обда ништу, разбацана су у живописном нереду стара аутомобилска седишта, гумене лопте, трупци свих могућих облика премазани

разним бојама.

Вуна „чарли“, која је добила име по чувеној фарми Чарли у близини Мелбурна – где су први почели да одгајају овце без паше – има врло танко и дугачко фино упредено влакно беле боје. Купци из Велике Британије, Италије и Јапана спремни су да оплате за ову вуницу – јаку а мекану и нежну – четири пута више него за обичну.

ПАНТЕР ПАНТА

ПОЕНИ ЗА ПЕОНИ

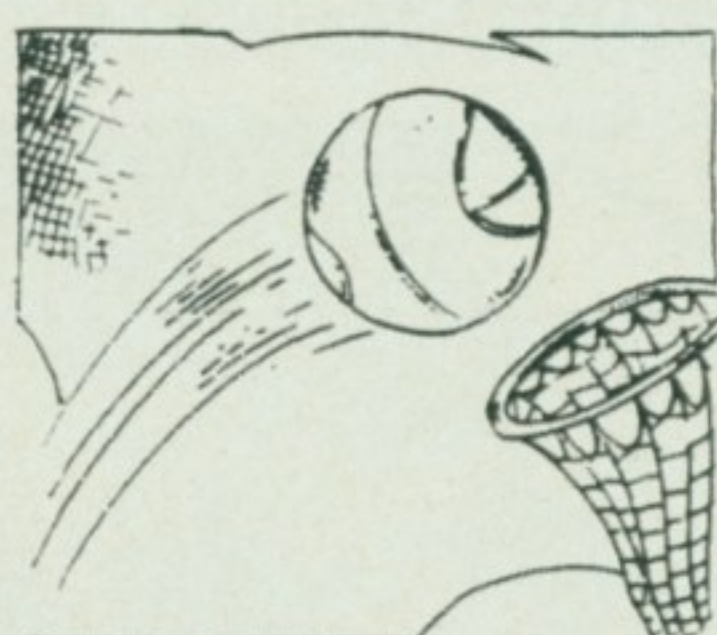
АКО ЖЕЛИТЕ ДА ПРОВЕРИТЕ СВОЈЕ ОПШТЕ ОБРАЗОВАЊЕ, ОВАЈ КВИЗ ЋЕ ВАМ У ТОМЕ ПОМОЋИ. НА СВАКО ПИТАЊЕ ДАТА СУ ПО ТРИ ОДГОВОРА ОД КОЈИХ ЈЕ САМО ЈЕДАН ТАЧАН. АКО СТЕ ИХ ПРОНАШЛИ, ЧЕСТИТАМО! А АКО, ИПАК, НИСТЕ СВЕЗНАЛИЦА, ОДГОВОРИ СУ ТУ, У ДНУ СТРАНИЦЕ.

1. У првом светском рату Јапан је учествовао:
- а) на страни савезника
 - б) централних сила
 - в) остао је неутралан

4. Најраширеније женско име на свету је:
- а) Ана
 - б) Марија
 - в) Катарина

2. Највеће острво на свету Гренланд (2 175 000 km²) припада:
- а) Шведској
 - б) Норвешкој
 - в) Данској

5. Једна од новина у кошарци, од олимпијаде у Лос Анђелесу, је увођење „трице“. Три поена рачуна се кош постигнут с раздаљине од:
- а) 6 метара
 - б) 6.5 m
 - в) 6.25 m

3. Једна од ове три тешке заразне болести је неизлечива и обавезно смртоносна:
- а) куга
 - б) беснило
 - в) лепра

6. По предањима, ахајског јунака Париса отхранила је медведица, осниваче Рима, близанце Ромула и Рема – вучица, а нашег народног јунака Милоша Обилића:
- а) срна
 - б) лисица
 - в) кобила

7. Најлепше и најмање птице на свету су:
- а) царићи
 - б) колибри
 - в) зебе

8. „Кербер“, једна од тренутно најбољих концертних група („Небо је мало за све“, „Ратне игре“) долази из:
- а) Ниша
 - б) Суботице
 - в) Сплита

9. Дубиозан значи:
- а) дубок
 - б) дубокомислен
 - в) сумњив

10. Сиромашни сељаци у Јужној Америци звали су се:
- а) пеони
 - б) поени
 - в) пиони

11. На застави једне од ових земаља нема лава:
- а) Иран
 - б) Велика Британија
 - в) Етиопија

12. Године 1984. Нобелову награду за књижевност добио је чехословачки писац:
- а) Милан Кундера
 - б) Јарослав Сајферт
 - в) Виктор Шкворецки

13. Категат и Скагерак су:
- а) близанци из грчке митологије
 - б) шаховски прваци Данске
 - в) мореузи

ТАЧНИ ОДГОВОРИ:

1. а) на страни савезника, као и Италија. У другом светском рату обе ове земље нашле су се на страни сила осовине, против савезника.
2. в) Данској
3. б) беснило, ако се одмах после утрза не до-бије вакцина, смрт је неминула
4. а) Ана, око 90 милиона жена широм света носи то име
5. в) 6 метара и 25 центиметара
6. в) кобила
7. б) колибри, најмањи је „пчелица колибри“, заједно с кљуном и репом дугачак је 5 cm
8. а) „Непобедници“ су из Ниша
9. в) дубиозан је сумњив, онај који је у питању
10. а) пеони
11. б) Велика Британија нема лава на застави
12. б) Јарослав Сајферт
13. в) Категат и Скагерак су велики мореузи на припазу Балтичком мору.

